

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :

Az Országos Erdészeti Egyesület.

Szerkesztő :

Dr. Bedő Albert.

Megjelenik minden hónap 28.-án.

Harmincznyolczadik évf. II. füzet. 1899. február hónap.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület oly alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak, 3 frt kedvezményes árért járathatják.

— Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca, 10. szám. II. emelet. —

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék.

A magyar-román országos határvonal erdészeti jelentősége.

Irta: Hajdu János, járási főerdész.

I.

Buda várának 1686-ban történt visszavivását gyors egymásutánban követte Pécs, Siklós, Szeged, Eger, Mohács, Eszék, Székesfehérvár, Szendrő, Zalánkemen és Nagyvárad meghódolása s ezzel hazánknek félhold-uralom alóli felszabadulása már-már befejeződött, midőn a törökök 1695.-ben Lugosnál Veteráni tábornokot seregestől együtt váratlanul lemészárolták. Azonban két évre rá 1697. szeptember 11.-én a Zichy és Batthyány huszáraitól segített Savoyai Eugen a Tiszán átkelő török sereget Zentánál egészen megsemmisítette s ezzel nemcsak a lugosi vereséget boszulta meg, hanem II. Musztafa török szultánt rákényszerítette, hogy a hosszas alkudozások után 1699.

január 26.-án megkötött karloviczi békében I. Lipót javára a temesi bánság kivételével, délnyugati birodalmi határnak a Szávát és Unnát állapítva meg, Erdélylyel együtt összes magyarországi birtokairól lemondjon.

A III. Károly uralkodása alatt megújult 1716—1718.-i török hadjáratban Savoyai Eugen és Pálffy János 1716. augusztus 5.-én Péterváradnál Ali nagyvezér felett fényes győzelmet arattak, minek következtében a temesi bánság is felszabadult a másfél százados török iga alól. A következő évben pedig augusztus 15—22.-én diadalmas győzelemmel a kereszténység egyik legerősebb védőbástyáját, Nándorfehérvárt foglalták vissza Musztafa pasa és Chalil nagyvezér egyesülni igyekvő hadától. III. Achmed erre a külhatalmak közbenjárására 1718. július 21.-én megkötött passzaroviczi békében Temesvárral együtt nemcsak a bánságról mondott le, hanem egészen az Unnáig Boszniát, továbbá Szerbia és Oláhország nagy részét is elveszítette. Magyarországot a passzaroviczi békekötésnél báró Sándor Gáspár képviselte.

Az Anna, orosz cárnő szövetségében 1736—1739.-ben megújult török háborúkor Eugen már nem élt, Pálffyt mellőzték, az osztrák és orosz vezérek pedig oly gyáván viselkedtek, hogy az emiatti vereségek után 1739.-ben megkötött belgrádi békében Neipperg tábornok III. Károly képviselőjében a temesi bánság kivételével Eugen és Pálffy előbbi összes hódításairól lemondott. Belgrád ismét török kézre került s Magyarország ezzel foglalásait elveszítve ugyan, de a háromszázados török iga alól teljesen felszabadulva, eredeti határai közé szorult. Magyarországot az ekkor megállapított határok keretén belől, az igazságosabb adóalap meghatározása céljából, legelőször 1786—87.-ben II. József császár mérette fel.

A II. József császár által Katalin czárnő szövetségében megindított 1788—1789.-i török hadjárat alkalmával Laudon Belgrádot ismét visszafoglalta ugyan, de II. Lipót a kedvezőtlen külügyi bonyadalmak között 1791. augusztus 4.-én a *status quo ante alapján megkötött szisztovai békében visszaadta azt a szultánnak*. Ezzel Belgrád Magyarországra nézve örökre elveszett s ezentul 1867-ig török kézben maradt, azután pedig Szerbia fővárosává lett.

Az előző három török békekötés alapján a szisztovai békében állapították meg részletesebben, írásba foglalva Magyarországnak déli és délkeleti s így Oláhország felőli határvonalát is s az erről szóló okmány a bécsi levéltárban helyeztetett el és őriztetett meg.

Szisztova után több mint félszázaddal lett öregebb az emberiség, midőn 1854-ben kiütött az 1856-ig tartott keleti hadjárat vagy az u. n. krími háború. Ekkor Ausztria-Magyarország érdekei megvédéséül a szerb, erdélyi és galicziai határokra összpontosította haderejét s egyuttal katonai mérnökeivel — miután a Magyarország felőli határvonal tábornokari háromszögelési felmérése már a negyvenes években megtörtént, — egész Oláhország területét felmérte. Ez volt a mai Románia oláhországi részének első rendszeres felmérése, a mikor nemcsak a határvonal lett újra megállapítva, hanem az egész országrész úgy térképezve, hogy az Romániában ma is egyedüli alapul szolgál. Moldva ekkor nem lett felmérve, azt későbbben mérték fel.

Cuza Sándornak 1859-ben Moldva- és Oláhország közös fejedelmévé történt megválasztásával kezdett kialakulni a mai Románia, a mely az 1877.-i orosz-török háború után a berlini nemzetközi szerződésben, mint Törökországtól teljesen függetlenített országnak nyilvánított

állam, 1881. márczius 26.-án önálló királysággá kiáltva, Károly fejedelemnek május 22.-én történt királyvá koronázásával tényleges királysággá lett.

Folytonos határvillongások, meg egyéb állami érdekek szükségessé tették a Románia felőli országos határvonal pontos, végleges megállapítását. A 80-as évek elején Bécsben a szisztovai béke okmányai és az 50-es években készült katonai térképek alapján az illetékes kormányok közösen megállapították a főbb határpontokat s ezek a pontok aztán később a természetben a fából készült mai határoszlopokkal jelöltettek meg. 1888. év folyamán a Magyarország és Románia részéről kiküldött közös bizottságok a határoszlopok közötti főbb pontokra eső határdombok helyeit állapították meg s egyuttal a határdombokat és az *erdők közötti határvonal-átvágásokat* elkészítették. Ugyanekkor mérnöki uton meghatározott nagyjában a határoszlopok és a közbeeső határdombok fekvése is.

Ezen előmunkálatok és az 1887. évi ^{decz. 7.-én}_{nov. 25.-én} kötött s az 1888. évi XIV. t.-cikkkel az ország törvényei közé iktatott, Magyarország és Románia közötti határegyezmény VI. cikke alapján készült aztán az 1888. év folyamán véghezvitt határjelzés leírása a hozzátartozó 30 (I—XXX) határtérkép-lappal együtt, mely Budapesten a m. kir. államnyomdából magyar és román nyelven 1889-ben adatott ki.

Az országos határ épségbentartására való felügyelet és a határon való közlekedés, valamint a határfolyókra és határpatakokra vonatkozó határozmányok végrehajtása, az *erdő-átvágások tisztántartása*, állategészségügy és a pénzügyőrség szolgálatának szabályozása czéljából fenti magyar-román határegyezmény alapján a m. kir. belügyminister,

a honvédelmi, igazság-, pénz-, földmivelés- és a kereskedelemügyi ministerekkel együtt 1891. évi július hó 1.-én kiadta a 43 §-ból álló «Határőrizeti utasítást».

Ezen utasítás III. fejezete «Az erdő-átvágások tisztántartása» czimén a 24.—33. §§.-ban az erdőtisztekre és erdőőrökre több teendőt ruház. Jóllehet ezen utasítás hivatalos kiadásban megjelent s az illetékes határszéli erdőgondnokságok előtt ismeretes, de mivel szaktársaim közül aránylag csak nagyon kevesen vannak olyan szerencsés helyzetben (?!), hogy a Románia felőli határszéli erdőkben gazdálkodhatnak s mivel másfelől az «Erdészeti Lapok» sem közölte még a határszéli utasítást, azért a további összefüggés és általánosabb megismertetés végett annak az *erdő-átvágások tisztántartására* vonatkozó 24—33. §§.-ait idézem:

«24. §. Az erdő-átvágások feletti felügyelet az illető törvényhatóságok feladatát képezi; ezek kötelesek gondoskodni az átvágások állandó tisztántartásáról, illetve a takarítási munkálatok foganatosításáról.

25. §. Az átvágások tisztántartása végett, minden évben július hó 1.-től kezdve augusztus hó végéig terjedő időszakban, a határvonal pásztyájában található fák, bokrok és cserjék, illetve, minden azon területen levő élő fa-növények levágnak s azok gyökerei és tuskói is, ott, a hol talajvédelmi szempontból nem szükségesek, lehetőleg kiirtatnak.

26. §. Az átvágások foganatosítására a törvényhatóság részéről írtókapával és fejszével felszerelve annyi férfi-munkás rendelendő ki, a mennyit arra szükségesnek tart azon erdőtiszt, ki azon szolgabírói járásban, melyben az átvágások tisztítása teljesítendő, a községi erdőket kezeli.

27. §. A községi erdőket kezelő állami vagy járási erdőtisztnek kötelessége minden év június hó 25.-ig az illető főszolgabírónak javaslatot tenni az iránt, hogy a szolgabírói járásban levő átvágások tisztítására hány férfimunkás, mely helyre, mely napra és órára és hány napra kirendelve jelenjék meg.

28. §. Az átvágások tisztántartására teljesítendő munkálatok bevezetése és ellenőrzése az illető szolgabírói járásnak községi erdeit kezelő erdőtisztnek hivatalos kötelessége s a főszolgabíró által kirendelt munkások az erdőtiszt által kiadott utasításokat pontosan teljesíteni tartoznak. Az erdőtisztek az átvágások érdekében teljesített működésük idejére az őket szabályszerűen megillető napidíjban és utiköltség-megtérítésben részesülnek.

29. §. A kir. erdőfelügyelőség személyzete, valamint az állami és járási erdőtisztek is általában, midőn a határszéli erdőkben hivatalos szemleutjokat teljesítik, kötelesek az utjukba eső erdő-átvágások állapotáról meggyőződést szerezni s midőn oly tényeket tapasztalnak, melyeket a határ biztos fentartásának érdekében az illető törvényhatóság tudomására hozni szükségesnek találnak, kötelesek erről a vármegye alispánját legkésőbb öt nap alatt írásban értesíteni.

30. §. A határvonal mentén levő erdők gazdasági kezelését és őrzését teljesítő erdőtisztek és erdőőrök kötelesek a kivágott határpásztára, jelesül az egyezményileg előirt négy méter széles erdőátvágás tisztántartására felügyelni s mindazon esetekben, midőn ezek megsértéséről tudomást szereznek, kötelesek azt azonnal és legkésőbb három nap alatt az illető járás főszolgabírójának bejelenteni.

31. §. Az erdőtisztek és erdőőrök a romániai alatt-

valók által elkövetett erdei kihágásoknál az 1879. évi XXXI. t.-cz. 139. §-a értelmében járnak el s ehhez képest az ország határán belül megtalált kártevőt személyesen letartóztathatják s azt a legközelebbi községi vagy erdei kihágási bíróhoz, szükség esetén a közelebbi csendőrőrs segélyével bekísérhetik s az őrzésükre bizott erdőkben elidegeníteni kívánt termékeket, valamint a kihágásnál használt tárgyakat, eszközöket, kocsit, szánt, vonómarhát s a kártevőknél esetleg levő fegyvereket, valamint a kárban levő marhákat lefoglalhatják.

Külföldi alattvalóknak az ország határán tul való üldözése vagy a határvonalnak üldözés szempontjából való átlépése az erdészeti közegeknek feltétlenül tilos. A m. kir. csendőrség, illetve annak őrzárata az erdészeti közegek felhívására köteles azoknak segélyt nyújtani.

32. §. Erdei termékeknek Romániából Magyarországra való szállítása csak a meglevő nyilvános száraz vagy víziutakon a fennálló határőri és vámkezelési szabályok szerint szabad s ily termékeknek a határvonalat képező pásztán való átszállítása az 1888. évi XIV. törvenyzikkal becikkelyezett határegyezmény XI. cikkében megjelölt esetek kivételével szigoruan tilos.

33. §. Az erdőtisztek és erdőőrök kötelesek őrködni a felett, hogy külföldi szállítók a rendes utak kikerülésével a határvonal pásztáján keresztül erdei termékeket ne szállítsanak s ha előfordulna oly eset, hogy valamely romániai alattvaló ottani erdei termékeket a nyilvános száraz- vagy víziutak mellőzésével a határvonalon át Magyarországra szállitana, az erdőtiszteknek és erdőőröknek az erdőtörvény 114. §-a alapján kötelességükben áll ezen termékeket a kezelésükre vagy őrzésükre bizott erdők területén belül lefoglalni.

Ehhez képest tehát a nyilvános, száraz- vagy víziutakon szállított külföldi erdei termékek lefoglalása az erdészeti személyzet által egyáltalában nem teljesíthető, miután ez a határvonal őrizetével és a vámkezeléssel megbízott állami közegek feladata.»

Fentidézett szakaszok kiegészítéséül még szükségesnek tartom felemlíteni, hogy míg az utasítás szerint a pénzügyőrség a határjelek feletti felügyelet gyakorlásába való minden illetéktelen beavatkozástól eltiltatik, addig a határszéli csendőrségnek egyéb teendők mellett úgy a határjelzésre felállított kőlobor, határoszlopok, határhalmok, határárkok és magassági mérjegyek megőrzése, mint az egész határvonal s így az erdőátvágások épségbentartására való felügyelet is szintén kötelességévé van téve. A határfolyókra és határpatakokra vonatkozó határozmányokban pedig egyuttal az 1879. évi XXXI. t.-cz. 194. és 199. §§-aival és a vizen való szállításra vonatkozó többi szakaszaival, valamint az 1885. évi XXIII. t.-czikkel kapcsolatban a határőrizeti utasításban intézkedés van téve arra nézve is, hogy a fennálló gátaknak vagy torlasztóknak megvizsgálása és egyéb vizimű vagy vízéptmény további sorsa, partbiztosítási munkálatok lebontása vagy átalakítása, szóval a tutajozásra, usztatásra vagy egyéb ipari czélokra vonatkozó összes vízügyi kérdések nemzetközi vegyes bizottságok tárgyalásai és megállapodásai alapján mindig a két állam kormányának együttes megállapodása után jussanak érvényre. Ámbár ebben a kérdésben az utasítás kifejezetten csakis a kir. kulturmérnököket nevezi meg szakértőkül, de azért ott, a hol ilyen vízügyi dolgok az erdészeti termények szállításával kapcsolatosan fordulnak elő, kétségkívül az erdészeti közegekre is háritanak néminemű beavatkozást éppen úgy, a mint az több kérdésben az

országos határvonal legújabb felmérésénél is bebizonyult. Tekintettel ugyanis arra, hogy az 1888. évi nemzetközi bizottság a határoszlopok és határdombok közötti határvonalat az erdő-átvágások és egyes patakszakaszok kivételével csak nagyjában állapította meg, a határvonal mentén ezentúl is sok helyen minduntalan zavarok merültek fel s a határvonal felületes megállapítása folytán egyes határsértési esetek elbirálása az illetékességnek bajos megállapíthatása miatt a legnagyobb nehézségekbe ütközött s ezenfelül a romániai határőrök és a magyarországi csendőrök, pénzügyőrök s a határszéli lakosság között örökös surlódások és ellentétek voltak, melyek nem egyszer hevesebb ütközésekkel fejeződtek be; tekintettel továbbá arra, hogy a határvonal pontos felvételére végre is szükség van, mivel arról teljesen megbízható térkép még idáig sohasem készült; tekintettel még arra a körülményre is, hogy a folyamatban lévő országos kataszteri felmérésnél a határszéli felmérési munkálatokkal kapcsolatosan az országos határ mentén elterülő földbirtokok külső határai is a szomszédos birtokosok képviselőinek jelenlétében kifogástalan pontossággal megállapítandók; tekintettel végül a vámvonálnak határozottabb megjelölésére s több más mellőzhetlen állami érdek megóvására: halaszthatatlanná vált a kérdéses határvonalnak minden kétséget kizáró, részletes felmérés útján való megállapítása, miért is a magyar kormány a román kormánynyal egyetértőleg a magyar-román határvonal háromszögelési felmérését rendelte el. Az e célból kiküldött háromszögelő mérnökök 1894.-ben meg is kezdték a felmérési munkálatokat, de a romániai kiküldtöttekkel való folytonos nézeteltérések miatt oly nehezen ment a dolog, hogy néhány kilométernyi hosszúság felmérése után Maros-Torda- és

Krassó-Szörényvármegyénél az egész bizottság szétment s a munka fennakadott. Az erdőtisztek ekkor nem voltak kirendelve. A felmérési munkálatok két évig szüneteltek. Végre az 1897. év folyamán a m. kir. belügyminister a pénzügyminister által kiadott felmérési utmutatás szemelőtt tartásával újra elrendelte a magyar-román határvonal háromszögelési felmérésének folytatását, melyet a pénzügyministerium részéről kiküldött két háromszögelő osztály, két ellenkező irányban, Hunyad vármegye és Csik vármegye mentén a magyar és román kormányok részéről kirendelt vegyes bizottságok közreműködésével az *erdő-átvágások kellő tisztítása után* még ugyanazon év tavaszán meg is kezdett s Háromszékvármegye csekély részének kivételével a tavaly be is fejezett.

Ezekbe a vegyes bizottságokba Magyarország részéről a háromszögelő osztályok mellé minden törvényhatóságban közigazgatási járasonként az illető járási főszolgabíró és birtokbemondó czimén az a járási erdőtiszt osztatott be, a ki az illető határmenti járás erdőségeit kezeli. Románia részéről mindenik osztályhoz 2—2 katonatisztet (őrnagy és kapitány) rendeltek ki. Az 1897. évi 54,231/I. szám alatt kiadott belügyministeri rendeletben ki van emelve főképpen az, «hogyan az országos határvonal a hivatalos határleírás szerint, illetve úgy, a mint az ennek megfelelően jelenleg tényleg a természetben ki van jelölve, mérendő fel; s a kiküldötteknek feladatát kizárólag a határvonal felmérése képezvén: minden a szoros értelemben vett felmérési munkálattal össze nem függő kérdés elbirálása hatáskörükön kívül esik, miből folyólag a fennálló határoszlopok és határhalmok áthelyezésére, pótlására vagy felujítására, szintén úgy új erdő-átvágások eszközzésére *feljogosítva nincsenek*». Egyuttal a rendeletben a bizottság-

nak különösen törvényhatósági tagjai a felmérési munkálatok közös jellegére való hivatkozással a közös egyetértés megóvására voltak figyelmeztetve s ki volt mondva az is, hogyha valahol a határvonal menetének megállapításánál kételyek merülnének fel, akkor a nézeteltérésekről jegyzőkönyv veendő fel s az felvilágosító rajzok mellékelésével felsőbb helyen való döntés végett a kész munkálatokhoz csatolandó, a felmérést azonban ily esetekben is tovább kell folytatni. A rendeletben ki volt mondva továbbá az is, hogy a felmérésnél közreműködő járási főszolgabírák 8 frt napidijra és a szabályszerű fuvarilletményekre tarthatnak igényt, «az erdészeti közegek — birtokbemondók — pedig legalább 4 (négy) forintra, de a mennyiben — mint pl. a főbb erdészeti tisztviselőknél — az őket szabályszerűen megillető napidij kétszerese a négy forintot meghaladná, úgy igényt tarthatnak a szabályszerint járó napidij kétszeresére» s emellett természetesen a szabályszerű fuvarilletményeket is felszámíthatják. Ezek a költségek az államkincstárt terhelték. A bizottság magyarországi tagjai a felmérés tartamára a román kir. kormány által kiállított nyílt rendelettel (ordin deschis) voltak ellátva, a romániai tagok pedig a m. kir. kormány által rendelkezésre bocsátott határátkelési igazolvánnyal. Ezek előmutatása mellett a bizottság tagjai segédmunkásaikkal együtt az ország határát mindenütt akadálytalanul átlépheték.

Hasonló értelmű rendeletet adott ki a m. kir. belügy-miniszter 27,020/I. szám a múlt évben is, melyben előbbi rendelkezéseire hivatkozva, az illető vármegyek közönségét a határvonal mentét jelző erdő-átvágásoknak idején való jó karba helyezésére ismételten felhívja s az in bianco határátlépési igazolványok megküldése iránt is intézkedett.

Mivel az erdő-átvágások már az előző évben teljesen jó karba hozattak, a tavaly azok további kitisztítása fölöslegessé vált s így a felmérési munkálatok az eziránt fennálló utasítások szerint a hivatalos határleírás alapján vizválasztók, hegygerinczek, patakok s más természetes vagy mesterséges vonalok és egyéb körülmények lehető tekintetbevételével fennakadás nélkül teljesíthetők voltak.

«A Magyarország és Románia közötti határvonal — a hivatalos *Határjelzés* leírása szerint — a Magyarország, Bukovina és Románia közötti hármas határponton (Triplex Confinium) a Petrile rosie hegységen kezdődik és pedig a Podul de Piatra és Piatra rosie nevű sziklák között fekvő Podul de Piatra nyeregben.

A hármas határpont (Triplex Confinium) a Podul de Piatra nyereg vizválasztójának vonalán, az 1630. sz. m. m. jelzett Podul de Piatra sziklától délre, s ezen ponttól 251 m.-nyi távolságban, egyenes vonalban, vagy 275 m.-nyi távolságban, a gerincz vonalán mérve, fekszik és a terepen egy három oldalú kőloborral, mint 1. számú határpont jelöltetett meg.»

A Besztercze-Nászód vármegye besenyői járásához tartozó Gledény község határában fekvő, kőloborral jelzett, ezen 1. számú határhalomtól az országos határvonal általában délkeletre tartva, a 90 m.-re fekvő 1/a. határhalomnál a gerinczről, luczfenyvesek között, egy hegynyeregbe száll le s innen a Taieturile és az 1050 m.-re leereszkedő Haite nevű kisebb hegyi patakokon s a Cserbükk hegység 1455 m. magas ormán áthaladva, miután a 7. számú határoszlopnál 8·14 km.-nyi ut megtétele után az erdőből kilép, egy gyalogösvényen, bokros havasi legelők között a Kelemen-havas 1808 m. magas csúcsa közelébe hág fel a 7/c. határhalomhoz, honnan aztán a hegygerincz mel-

letti legelőkön vezető gyalogösvényen 4·671 *km.*-t haladva, a 9. határoszlopnál ismét luczfenyvesek közé nyomul. Ettől kezdve aztán tisztásokkal tarkázott luczfenyvesek között vonul végig az 1596 *m.* magas Businis és 1354 *m.* magas Dragoeasza, Delugán, Prislopul és Paltinis-hegyeken a 8·507 *km.* távolságban fekvő 14/a. határhalmomig, hol az erdőből kilépve, a tisztások között csörgedező Paltinis-patakon még 2·52 *km.*-t halad s 1084 *m.*-re leereszkedve, a Paltinis pataknak Dragoeaszába ömlésénél álló 15. számú kettős határoszlopnál Monor község határán, a Kelemen-havas őskori trachyt és kristályospala tömege felett Besztercze-Naszód vármegyét elhagyja. A magyar-román országos határvonal Besztercze-Naszód vármegyét 23·928 *km.* hosszúságban érinti s ebből a hosszúságból mintegy 16·647 *km.* fenyves-erdőkön és erdei tisztásokon megy keresztül.

A 15. határoszloptól a határvonal egy kisebb fenyves-erdő felett, *Maros-Torda vármegye* régeni felső járásába fekvő Maros-Oroszfalu határába lép át s délkeleti irányban 1·2 *km.* hosszúságban, mindenütt a Kelemen-havas keleti lábánál elterülő legelők között haladó Dragoeaszapatakot követve, annak Feketevizbe való szakadásáig, a 16. számú kettős határoszlopnál ugyanazon község határában Maros-Torda vármegyét elhagyja és a tölgyesi járáshoz tartozó Bélbor község határában Csik vármegyébe ér.

Csik vármegye határát az országos határvonal délkeleti és déli főirányban haladva, a 16. határoszloptól a 90. határoszlopig összesen 173·887 *km.* hosszúságú vonalban érinti. A Gyergyói havasok északkeleti kristályospala-tömegét szegélyező, luczfenyvesek között haladó Feketeviz patakot délkelet, majd északkelet felé 15·3 *km.*

távolságban követi odáig, hol abba a 17. számú kettős határoszlopnál 793 m. magasságban, a Kis-Kilincses beleszakad, honnantól kezdve délkeletre ez utóbbin halad felfelé eredetéig, míg aztán 1408 m. tengerszint feletti magasságból a Kis- és Nagy-Czibles nyergén át a 6.9 km.-nyire fekvő 18. határoszloptól a gerinczen levő fenyvesek között felvezet az 1663 m. magas Kis-Czibles csucsára, hol az előbbtől 0.497 km. távolságban felállított 19. határoszlop jelzi a határt. Innen aztán az 1601. m. m. Zöldombon, Albiuczán, Vurfu-Csungin, az 1595 m. m. Gheczarián, Obcsina-Albiloron, 1624 m. m. Muntele Stezsín, Prislopun s az 1512 m. m. Vereskő-csucson túl, kisebb tisztásokkal szegélyezett luczfenyvesek közötti átvágásokon 14.934 km.-t délkelet felé haladva, a 24. határoszlopnál az 1402 m. magasan eredő Preszkár-patakba ér s ezen 4.8 km. utat luczfenyvesek között, 1 km.-t pedig a torkolata felé eső tisztáson téve meg, lehuzódik a 645 m. magasságban fekvő Tölgyesi-szorosig a 25. számú kettős határoszlophoz. Innen a határ 0.4 km.-nyire a tisztáson délre tart s ott megfordul és ismét erdők mellett 2 km.-nyire északkeleti irányban haladva, a Tölgyes-patakon megy odáig, hol abba a 26. számú kettős határoszlopnál a Péntek-patak beömlik; itt aztán ismét délkeleti irányt véve, a 4.9 km. hosszúságban tisztáson, 3 km.-t pedig luczfenyves között haladó Péntek-patakon vezet a 27. határoszlopig s ott a fenyvesek között még 1.97 km.-t haladva, az 1098 m. m. Kicsere-gerinczen túl, a 29. h. o.-nál a Bisztra patakához érkezik s ezt 1.8 km.-nyire, tisztások között követve, a 30. számú kettős határoszlopnál 900 m.-re száll alá. Itt, délkeleti irányban, tisztásokkal tarkázott fenyves között, a hegygerinczre csap át s az 1166 m. m. Fageczelul hegycsucson keresztülvonulva, 3.08 km.

ut után mészkőzetek és kristályos-palák felett, a 33. határoszlopnál, a tisztások között folyó Kűszürükő-patak mentén halad tovább a 2·75 *km.*-nyire fekvő 34. számú kettős határoszlopig, hol az 563 *m.* magasan fekvő Békás-szorosba ereszkedik alá. Ettől kezdve aztán az őspala, gneisz és mészkőzetek elegyéből alkotott Csiki-havasok tömegéhez lépve, tisztások között, északkeletre 2 *km.* távolságig a Békás-patakon halad az országos határvonal a 35. számú kettős határoszlopig, hol a Tikos-patak beömlésénél megint délkeleti irányt vesz fel s Romániába átesett kisebb legelők mentén 6·63 *km.*-nyire a Tikos és az Ivános patakok menetét követve, a 38. határoszlopnál, a fenyvesek között folyó Acza-patakhoz érkezik s azt a 2·05 *km.*-nyire álló 40. határoszlopig követi, honnan egy kisebb átesett területen keresztül a Kerek-havas gerinczére emelkedik fel s miután a Piciorul Ikoanei 1099 *m. m.* hegyhátton, az 1266 *m. m.* Toroklyás-hegycsúcson, az 1153 *m. m.* Vereskereszt tisztáson és az 1239 *m. m.* Kőorr-hegycsúcson, tisztásokkal megszakított fenyvesek között végigvezet, egy ösvényen 17·16 *km.* ut megtétele után, a Barátos-patakig érkezik, melyen a 840 *m.* magasan álló, 46. számú határoszlopnál átkelve, erdők között, a gerinczen délkeleti irányban a Meleg-havas 1376 *m.* magas csucsára visz fel a 2·64 *km.*-nyire álló 47. határoszlophoz. A Meleg-havastól a határ a Kurmatura Lazaroai nyergen át, a Bálványos-hegy északkeleti lejtőjén visz keresztül a Bálványos- és Főtiszt patakok egyesüléséig, hol aztán az 50. határoszloptól ez utóbbi patakot az 51. határoszlopig követve, onnan a hegy gerinczén az 1372 *m. m.* Arsicza Tarkuczi csucsáig hág fel az 52. határoszlophoz s ezentúl a hegy lábánál, az 53. határoszlopnál, a Tarkucza-patakon átkelve, a gerinczen, délkelet felé valadva, tisztásokkal át-

szótt fenyvesek között, a 48. határoszloptól tett $10\cdot4$ km. ut után, az 55. határoszlopnál, az erdőből egy nagyobb tisztásra érkezik, melyen az él követése mellett az 1662 m. m. Tar-havas csucsra emelkedik fel a $3\cdot79$ km.-nyire fekvő 56. határhalomhoz. Innen a hegyháton és hegygerinczen havasi legelők között előrehaladva, a $4\cdot04$ km.-nyire fekvő Csudamir nevű, 1648 m. m. csucsánál lévő 57. határoszlopnál délnyugati irányt vesz fel s a $0\cdot5$ km.-nyire fekvő 58. határoszlopnál a Csudamir-patakhoz érve, azon a fenyvesek között tett 6 km.-nyi előnyomulás után az erdőből kilép s $1\cdot2$ km.-t legelők mellett menve, az 59. határoszlopnál leszáll a 720 m. tengerszintfeletti magasságban fekvő Gyimesi-szorosba, hol az 59., 60. és 61. számú határoszlopok $0\cdot388$ km. hosszú vonalban, a m. kir. vámhivatal és belépő állomás kerítése mellett vannak felállítva.

A Gyimesi-szorostól az országos határvonal délnyugat felé ritkás fenyvesek között, a Kőcsúp, Áldomás, Sorkán, Antalok Sorkán, Áldomás csucsán folytatódva, $5\cdot35$ km. távolságban, a Pipás csucsánál lévő erdőtisztás közepén, 1272 m. magasságban felállított 64. számú határoszlophoz érkezik. Itt keleti irányt vesz fel a határ s az erdő mellett az Égett-mező nyergén, a 65. határoszlopnál délkelet felé fordulva, folytonos emelkedéssel $2\cdot78$ km. távolságban az Apa-havas 1324 m. m. csucsára ér fel, a 66. határoszlophoz. Ezen túl az 1186—1304 m. magasság között változó Kurta-Sarok, Fejérbükk-Sarok, Diszke-Sarok és Voika nevű hegycsucson, kisebb átesett területek között $5\cdot085$ km.-t megy előre, a 71. határoszlopig, hol az erdőből kiérve, a $0\cdot69$ km.-re fekvő Csüges-pataknál lévő tisztáson 855 m.-re száll alá s itt a 72. határoszlopnál a patakot átlépve, bokros legelők között, a hegyoldalon, a

Kerekbükk csucsán 1·37 *km.*-nyire felállított 73. határoszlopnál ismét 1096 *m.*-re hág fel, de azon túl eleinte déli irányban, azután délkeleti, utóbb pedig keleti irányban tisztásokkal tarkázott fenyvesek között 13·56 *km.*-t haladva, félkörszerűen a Gyepecze- és Szulcza-patakot követi, ez utóbbinak a Solyomtárral való egyesüléséig, hol a határ a 76. határoszlopnál 600 *m.*-re esik. Itt hegyes szögben megtörve, a határvonal déli, majd délkeleti irányt vesz fel s az átesett fenyvesek közt folyó Solyomtár és Solyomtár-Pricske patakokat ismét félkörszerű kanyarulatban a 4·95 *km.*-nyire fekvő 77. határoszlopig követve, onnan a 0·92 *km.*-re fekvő 79. határoszlopnál a Solyomtár-havas nyergén át, annak 1344 *m.* m. csucsánál egy kis tisztásra ér fel, melyet a 0·3 *km.*-nyire fekvő 79/a. határhalomnál elhagyva, ismét az erdőbe nyomul. A Solyomtár gerinczén erdőátvágások között lefelé haladva, az 1·53 *km.*-nyire álló 80. határoszloptól kezdve aztán egy kis patakon, az 1·83 *km.*-re fekvő 81. határoszlopnál a 740 *m.* magasan folyó Csobános-patakba ereszkedik le, hol az átesett terület véget ér. Itt a patak keleti folyá-át 2·9 *km.*-re követi a fenyvesekben a 82. számú kettős határoszlopig, honnan aztán a Magyaros patakon déli irányban felfelé menve, 776 *m.* magasságból kisebb, átesett erdőterületek között tett 2·48 *km.* ut után a Magyaros-hegy 1342 *m.* m. gerinczére csap át a 84. határoszlophoz. Innen az 1214 *m.* m. Muchia Dragoteloron álló 85. határoszlopig 1·31 *km.*-t kelet felé megy s ott délkeletre, majd délre fordul s a Lapos Sorka, Virful Obrezseskul és Magyaros Sorkán folytonosan alább-alább szállva, 5·21 *km.* ut után az 561 *m.* m. Kőkertnél, erdők között, az Úz-patak völgyébe ér le a 88. határoszlophoz s 1 *km.*-nyire a 89. számú kettős határoszlopig követi a patak délkeleti

folyását a Veresvizzel való egyesüléséig, honnan aztán a luczfenyvesek között délnyugatra 9 *km.*-nyire, majd délkelet felé, bükkösök között, 2·6 *km.*-nyire folyó Verespatakon megy fel a határ egészen a Fekete-Kecskés-patak beömléséig, a melynél aztán az ország határát jelző 883 *m.* magasságban felállított 90. számú kettős határoszlop egyike, a kászon-alcsiki járáshoz tartozó Csekefalva község határszélére esik s egyuttal Csik- és Háromszék vármegyéknek is határpontját képezi.

Csik vármegyét a magyar-román országos határvonal valamennyi határszéli vármegyénk között a leghosszabb vonalban érinti s minthogy az itteni határszéli hegyek legmagasabbika, a Kis-Czibles csucsa is csak 1663 *m.* magasságot ér el, a patakok és völgyek pedig az 503 *m.* m. Küszürükő-patak, 537 *m.* m. Békás-patak és 561 *m.* m. Uz-patak völgyének kivételével 650—1469 *m.* tengerszintfeletti magasság közt váltakoznak: a luczfenyőnek, ugyszólván, a tenyészeti övébe esik az egész határvonal s a magassági fekvés és egyéb termőhelyi viszonyok a jegenyefenyőnek, bükknek, továbbá a gyertyánnak, juharnak nyírnek s más alárendeltebb mennyiségben eléjövő lombfáknak is majd mindenütt megfelelnek, miért is Csik vármegye határa mentén a 31·758 *km.*-nyi hosszúságban elnyúló kisebb tisztások, kopárok, legelők s a szorosok melletti hegyoldalak kivételével a 142·129 *km.* hosszúságban mindenütt erdők fekszenek és pedig 139·529 *km.* hosszúságban tiszta luczfenyvesek vannak, a melyek közé csak imitt-amott, az alacsonyabb helyeken elegyednek szórva-nyosan közbe a bükk, gyertyán, nyír s más lombfanemek s kevés jegenyefenyő, 2·6 *km.*-nyire pedig bükkösök uralkodnak. Itt tehát az erdő-átvágások feletti felügyelet és a határmenti erdőkben való gazdálkodás az erdészeti sze-

mélyzetnek elég dolgot ad, a Romániához átesett erdőterületek pedig, csekély haszón mellett, az adózás és egyéb nyüögök miatt, a jobbadán testületekből álló közbirtokosoknak okoznak kisebb-nagyobb kellemetlenségeket.

A 90. határoszloppal az országos határvonal a kézdi-járáshoz tartozó Esztelnek község határába s így egyuttal *Háromszék vármegyébe* érkezik s előbbi irányával majdnem derékszöget képezve, a Fekete-patakon vagy Kecskés-Nemirán 883 m. magas kiindulással kelet felé 2.75 km.-t bükkösök között, 2 km.-t pedig luczfenyvesek között haladva, felvonul a Kis- és Nagy-Nemere közötti nyeregbe, a 92. határoszlophoz s itt a fenyvesek között déti irányt véve fel, 0.76 km.-nyire a Kis-Nemere 1628 m. magas csucsára jut fel a 93. határoszlophoz. Innen a hegygerinczen délkelet felé előrehaladva, az 1588 m. magas Mikes-tetőn s az 1570 m. m. Kis-Sándoron keresztül 3.75 km. távolságban a Nagy-Sándor 1641 m. m. ormára érkezik, hol aztán a 94. határoszlopnál, hegyes-szög alatt megtörve, a gerinczen sűrű fenyves-erdő közötti átvágáson — a Romániába átesett erdőterületek mennyiségét tetemesen gyarapítván, — északkeleti irányban, a Kecskés-tető 970. m. m. csucsáról a hegyháton egy kis erdőtisztításnál 650 m. magasságra a Kecskés-patakhöz ereszkedik le s követi emezt a Szaláncz-patakba szakadásáig, hol az átesett terület szélén 6.95 km. távolságban, 547 m. magasságban a 98. sz. kettős határoszlop jelzi a határt. Itt irányt változtat s délfelé a Szaláncz-patakon még 2.8 km.-t halad a fenyvesek között a 99. számú kettős határoszlopig, hol bükkösök közé lépve, a Pekár-patakon 2.73 km.-nyi felvonulás után a Pojána de Tábláig jut a 101. határoszlophoz, hol aztán északkeleti irányt véve fel, megtörik s a bükkösök közötti gerinczen előre és a Brezói-

hegy 1001 *m. m.* magas csucsán s a Dealu Csernika 1005 *m. m.* ormán keresztül haladva, 2·35 *km.*-nyi ut után leérkezik a 103. sz. határoszloppal jelzett hegynyeregbe, hol aztán a bükkösök között délkeleti irányt véve fel, a Csernika-patakon keleti kanyarulattal leérkezik annak Ojtóz-patakba ömléséig Sósmezőre, a 462 *m.* magasan, 3·4 *km.*-nyire fekvő 104. számú határoszloppal jelzett Ojtózi-szoroshoz, hol egyuttal a Csiki-hegycsoportnak idáig nyúló kiágazásai is véget érnek.

Az Ojtóz-patakon tul, a Bodzai-szorosig terjedő, főtömegében másodkori homokkőből alkotott Bereczki-hegycsoportra lép a határ s délkeleti irányban a hegygerinczen, bükkerdők között felhuzódik a 606 *m. m.* Macsukás-hegyig s onnan a Runkul hegygerinczén tovább annak 1110 *m. m.* csucsáig, előbb azonban az Ojtóz-pataktól 3·25 *km.*-nyire, a 105/a. határhalomnál déli főirányt vesz fel, a mit délnyugati és délkeleti kisebb-nagyobb kanyarulatok kivételével, a 69·35 *km.*-nyi távolságban fekvő 133. számú határoszlopig megtart. E közben a Runkul kupjától, gerinczen előre haladva, az 1104 *m. m.* Halos-csucson és az 1235 *m.* magas Kornile-csucson keresztül, a Leány-patakhöz érkezik s azon folytatódik a 720 *m.* magasan folyó Kászon-patakkal való egyesüléséig, hol egy aránylag kisebb kiterjedésű, átesett bükkös erdőrészen keresztül a Kászon-patakát alig 0·21 *km.*-nyi ut után elhagyja s a Kalabucs-patakon huzódik fel 887 *m.* tengerszintfeletti magasságig, ettől aztán egy kis patakon az átesett terület végénél, a 112. számú határoszlopnál felemelkedik az 1223 *m. m.* Kalabucs-nyeregbe. Innen, a bükkös erdő mellett, a Kalabucs-gerinczen előrehaladva, annak 1370 *m. m.* csucsáig hág fel, a hol ismét átesett erdőn vonul tovább a Szek-patakon lefelé ennek Lipse-

patakba szakadásáig, hol 886 m. tengerszintfeletti magasságban, a 114. határoszlopnál, az átesett erdőterülettel együtt, a 105/a. határhalomtól idáig tett 12·43 km. ut után a bükkös is véget ér. Ettől kezdve a Lipse-patakon, fenyvesek között megy le a határ odáig, hol az a Harangbércz-patakkal egyesül, mely utóbbit 804 m. magasságban átlépve, a 115. számú kettős határoszlopnál az ezelőtt Bereczk és Ozsdola községek határához tartozott nagyobb, átesett erdőhöz jut el s itt a Jáhoros-bércz gerinczén, ennek 1211 m. m. csuca érintése után egy kis patakon levezet a Határ- vagy Paltin-patakig, melyet alig 0·19 km.-nyi, felfelé haladás után elhagy s 850 m. magasságból egy kis patakon vonul előre a Sóbércz 1290 m. m. csucsaig, hol a 118. határoszlopnál 4·99 km. hosszúság után a Romániába átesett ozsdolai terület is véget ér. A Sóbércz csucsától előbb a hegygerinczen, azután egy mély nyergen végig, fenyves erdők között a Mésztáktető 1225 m. magas csucsára érkezik a határvonallal, innen pedig a gerinczen lefelé haladva, egy 844 m. magasan fekvő erdőtisztítás szélén, a völgy felé a Jáhoros-patakon egy román katonai őrház megkerülése után levezet a Putna-patakig oda, a hol 722 m. magasságban a 114. határoszloptól idáig terjedő 12·59 km.-nyi távolságban, a fenyvesek szélén, a 120. határoszlop áll. Ettől a határoszloptól kezdve 3·3 km. hosszúságban bükkösök, 11 km.-nyire pedig fenyves-erdők között folyó Putna-patakon halad fel a határ a Harai-hegy oldalán levő 1671 m. magasságban fekvő nyeregig, melytől előre és hátra, a 121. határoszlop környékén mintegy 6·2 km. hosszúságban, Zabola község határából esett át Romániához egy tekintélyes kiterjedésű erdő-részlet. Innen egy félkörszerű kanyarulattal délkeleti irányban, fenyvesek között folytatódva, a Zabola-patak eredé-

téhez érkezik a határvonal s azután ezen a patakon kanyarodik le odáig, hol 1240 *m.* magasságban, a Górpatakkal egyesül, a mely ponttól kezdve ez utóbbin vonul fel a Feketehalom és Giurga közötti 1535 *m.* m. hegynyeregbe, hol nyugatfelé hajolva, 0.7 *km.*-nyi távolságban a Feketehalom hátán előremegy s a 124. határoszlopnál egy 1590 *m.* m. másik nyeregbe jut; itt aztán majdnem derékszög alatti változással egy, az előbbinél kisebb, átesett terület átvágása után a Gyergyó-patak mentén halad lefelé, ennek Sztina-patakkal való egyesüléséig, honnan aztán 1108 méterről, ez utóbbin felemelkedik az 1336 *m.* m. Taieture-nyeregbe, melyről 0.3 *km.* távolságban, a 128. határoszlopnál a Mogyorósbokor-patak eredetéhez ér s ezen lefelé halad 1050 *m.* magasságig, a Kis-Baszka-patakhöz, hol a 129. számú kettős határoszlop jelzi az országos határt. A Kis-Baszka-patakon 1.25 *km.*-nyire lefelé huzódik a határ a Csilyános-patak beömléséig, hol 1036 *m.* magasságban, a 130. határoszlop áll. Innen aztán gyenge hajlásu S alakban a Csilyános-patakon felvonul a Baleszku-nyeregig, a 131. határoszlophoz s onnan, derékszög alakban megtörve, 0.36 *km.* hosszan keletre tart az 1561 *m.* m. Baleszku-hegycsúcsig, hol aztán a 132. határoszloptól a déli irányban ezen hegy gerinczén leereszkedik a Baleszku és Koriul közötti 1475 *m.* magasan fekvő hegynyeregbe, az előbbitől 0.83 *km.*-nyire felállított 133. számú határoszlophoz.

A 130—133. számú határoszlopok között 5.99 *km.* hosszúságban, Papolcz és Zágón község határából a határrendezéskor olyan jelentékeny nagyságu, háromszög-alaku erdős terület esett át Romániához, hogy az még az 1 : 475,000 lépték szerént készült kisebb térképeken is azonnal szembetűnik, hogyha azokat a határ-jelzési

1 : 40,000 arányban készített térképpel összehasonlítjuk. Hogy ez s még több más terület micsoda oknál fogva Romániának engedtetett át annak fejtegetése, a dolog természeténél fogva, e czikk keretén kívül esik; de tény az, hogy most már az ujabban megállapított határvonal képezi a két szomszédos állam közötti, törvényekkel is biztosított állandó határt s ezért az ettől eltérően készített térképek most már hibásak. Így pl., hogy többet ne említsek, egész határozottsággal állítom, hogy a «Pallas nagy lexikoná»-nak VIII. kötetéhez csatolt Háromszék vármegye térképe sem felel meg a mostani tényleges állapotnak, mert azon többek között a 130. határoszloptól kezdve nem a Csilyános, hanem még mindig a Kis-Baszka-patak van felvéve országos határnak, körülbelül 6 kilométernyi tekintélyes hosszúságban, a megfelelő kiszögelléssel együtt, a mi sajnos! de már nem tartozik Magyarországhoz, jól lehet 12 év előtt még ide tartozott. Miután még fölemlitem, hogy csak itt több, mint másfélezer hold erdőterület szakadott át Romániához, ezen kis kitérés után, a 133. határoszlopnál az országos határvonal is eltér eddigi déli főirányától s a nemzetközi hivatalos megváltoztatás után, a régi hegyes-szög helyett most már csak tompaszög alakban törve meg, a Kis-Tamás-patakon 3·9 *km.*-nyire nyugati irányban előre halad s a Kis-Baczka völgyében 1142 *m.* magasságban felállított 134. számú kettős határoszlophoz vezet, honnan aztán délnyugati irányban, az 1284 *m.* magasan fekvő Hosszuköz-hegy háttára ismét átesett erdőterület között huzódik fel s innen ugyancsak délnyugati irányban, egyenesen a Peták-patakba csap le, hol aztán az 1238 *m.* magasan álló 136. határoszlopnál, derékszög alatt irányt változtatva, dél felé, mintegy 0·8 *km.*-nyire az átesett erdőterületből kiér s ki-

sebb kanyarulattal még 5 *km.* utat tesz meg a Peták-patakán, míg ez 804 *m.* tengerszint feletti magasságban a 137. számú kettős határoszlopnál a Nagy-Baczkába szakad. Innen észak-nyugat felé tartva, előbbi irányával hegyes-szöget képezvén, a Nagy-Baczká-patakon 5·6 *km.*-nyire, mindenütt fenyves-erdők között vonul tovább a határ a 874 *m.* magasan fekvő Szurduk-patak torkolatánál felállított 138. számú kettős határoszlopig.

A 121.—122. határoszlop között folyó Zabola-pataktól mintegy 40 *km.*-nyire fekvő 138. határoszlopnál lévő Szurduk-patak torkolatáig részben a határszél mentén, részben onnan befelé Magyarországra és ki Romániába, az «Erdélyi erdőipar-részvénytársaság» czimű erdei faiparvállalatnak gőzmozdonyu és lóvonatu iparvasutjai hálózák be a fűrésztelepek körüli vidék erdőségeit, a miket Sümegh Ignác m. kir. főerdész az «Országos Erdészeti Egyesület» múlt évi közgyűlésén és az «Erdészeti Lapok» 1898. évi X. füzetében igen behatóan ismertetett volt s azért itt azok részletesebb leírásába nem bocsátkozom.

A 138. határoszloptól kezdve az országos határvonal a szintén erdők között csörgedező Szurduk patakon vezet fel nyugat felé az 1278 *m.* m. Döngökő-Szurduk-nyeregbe a 139. határoszlophoz. Ettől a határoszloptól kezdve Zágon község régebbi határából a 145. határoszlopig fél ellipszisszerűen 12·63 *km.* hosszúságban tetemes nagy darabot Romániához szakítva, néhány kisebb tisztással és legelővel tarkázott erdőterületen keresztül a nyeregből a gerinczen végig az 1287 *m.* m. Nagy-Bota csucsán álló 141. határoszloptól kezdve, miután a 121. határoszloptól idáig 51·57 *km.* utat tett meg, a fenyvesekből bükkösök közé érkezik s az 1268 *m.* m. Kis-Bota, 1278 *m.* m. Zimbrul

hegycsucson és a Szt.-László Király köve 1082 m. m. sziklás ormán át, meredek, sziklás élen 634 m.-nyire leereszkedik a nyén-krasznai országút mellé a Bodza folyóba, hol a Cheia melletti 145. határoszlopnál az átesett terület is véget ér. Itt megint irányt változtat a határ s hegyes szög alatt megtörve, északnyugatra a Bodza vizen felfelé 3·9 km. utat tesz a Kraszna patak beömlésénél 660 m. magasságban felállított 146. számú kettős határoszlophoz, hol előbbivel ellenkező fekvésű hegyes szögben megfordul s délyugati irányban a Kraszna patakon 8·33 km. hosszúságban felhuzódik annak eredetéig a 147. határoszlophoz, melytől a bükkösök között folytatódva, délre tart s 0·3 km. távolság után a Kurmatura Krasznei nyeregbe hág fel a 148. határoszlophoz, honnan az előbb nyugati, aztán északnyugati irányban elkanyarodó gerincz követése mellett az erdők feletti tisztásra lép ki s a 149. határoszlopnál a Kis-Tatár csucsának 1413 m. m. déli oldalára érkezik. Innentől kezdve aztán váltakozva 9·131 km.-t tisztásokon, 4·342 km.-t pedig bükkös erdőkön keresztül huzódik a határ a vármegye délnyugati sarkáig. Eközben néhány kisebb hegycsucson, nyergen és gerinczen át 2·615 km.-nyire a 150. határoszlopnál az 1403 m. m. Kis-Késán-csucsra jut, hol déli irányt véve, hegyháton, völgyteknőn, hegygerinczeken megy végig, míg a 2·049 km. távolságban álló 151. határoszlopnál a Nagy-Tatár 1471 m. m. csucsára érkezik, a melyről aztán derékszög alakú, nyugati hajlással a hegyeken át tovább kanyarodva, 1·8 km. ut után a 152. határoszlopnál az 1345 m. m. Bodza-Tábláját érinti s itt a krétakori homokkőből, jura-mészből és eocén konglomerátokból alakult Bodzai hegycsoport keleti részéhez tartozó gerinczen déli kanyarulattal odább huzódván, 0·703 km. távol-

ságban a 153. határoszlopnál északnyugati irányt vesz s a 2·969 *km.*-nyire álló 154. határoszlopnál lévő kisebb-szerű kikanyarodás kivételével a felvett északnyugati főirány megtartása mellett a Bokorna 1463 *m.* m. csucsának és a Nagy-Kő-Farka gerinczének hátrahagyásával — miután a 141. határoszloptól idáig az erdők feletti tisztásokon mintegy 9·38 *km.*-t, közvetlen a bükkösök között pedig 27 *km.* utat tett meg, — a szepsi járáshoz tartozó Bodola község határával Háromszék vármegyét is elhagyja s az előbbitől 3·337 *km.*-nyire felállított 155. határoszloppal az 1445 *m.* m. Tejkő-havasnál egy tisztáson Brassóvármegyébe lép át.

Háromszék vármegye menetét az országos határvonal a 90—155. határoszlopok között összesen 159·015 *km.* hosszúságban érinti, a mely az Ojtózi-szoros mellékének és a Putna-patak melletti völgy alsó részének kivételével nagyobbára mindenütt erdők között visz keresztül, miket összesen mintegy 10·385 *km.*-nyi vonalban csak imitt-amott szakít meg néhány erdőtisztás és eltörpült luczfenyővel, boróka- és folyófenyővel szórványosan benőtt kisebb havasi legelő, a melyek tekintettel arra, hogy csekély távolságra tőlük köröskörül ismét csak erdők tenyésznek: az erdőterületek megszakításánál alig jöhetnek tekintetbe. A határvonal menete ezen vármegye szélét 462—1671 *m.* tengerszintfeletti magasság között váltokozva, nagyjában fogazott, félkörfűrészszerűen érintvén, ezen magassági öv alsó és felső határa között a lucz-, jegenye-, törpe- és borókafenyő, valamint a bükk, szórványosan eléjövő tölgy, nyír és juhar is megtalálja a megfelelő termőhelyét s tenyészik is valamennyi, de főkép a luczfenyő és a bükk az a két fanem, a mely Háromszék vármegye határszélét — a két szomszédos állam mentén

rengetegeket képezve — felváltva uralja. A fenyvesek 91·420 *km.*-t, a bükkösök 57·210 *km.*-t foglalnak el a 159·015 *km.*-nyi határvonalból, a tisztások, havasi legelők s az Ojtózi-szoros melletti belsőségek hossza ellenben összevéve is csak mintegy 10·385 *km.*-re tehető. Általában véve az egész ország területén sehol sincsenek nagy tömegben olyan szép növésű s ezelőtt inkább csak néhány parasztfürésztulajdonos és a szita-kérgesek fejszéi előtt ismert, műfára kitűnően alkalmas luczfenyvesek, mint Háromszék vármegye határhegységein, melyeknek értékét felismerve, az utóbbi évtizedben számos faipar-társulat igyekezik azokat az erdőbirtokosok gyorsan mulandó boldogítására, saját előnyére kihasználni.

A mai, őserdő jellegű luczfenyvesek és bükkösök helyén néhány évtized múlva, hogy mi fog állani: — az nagyobb fejtörés nélkül is gyanítható abban az esetben, hogyha a kihasználás fejlődése továbbra is oly lázasan fog haladni, a mint ujabban megindult. Ma már jó részben jelentékenyebb mérvű kihasználás alatt állanak a Háromszék vármegye területén fekvő, a Romániához átesett és az ezelőtt is Romániához tartozott határszéli erdőségek egyaránt. Az eddigi parasztfürészeket lassanként nagyobb műfürésztelepek s más faipari alkotmányok váltják fel, melyeknek létesítését a határ közelében a határszélmenti patakokban rejlő, olcsó vizierő is nagyban elősegíti. A mesterséges erdőátvágások készítését az erdők között csörgedező, számos határszéli patak természetes medre sok helyen nélkülözhetővé tette ugyan, de azért a határszéli erdők a «Határőrizeti utasításban» foglalt teendők teljesítése miatt, ezenkívül egyéb tekintetben is meglehetősen sok dolgot adnak az erdészeti személyzetnek s Háromszék vármegye nemcsak a föld területéhez viszo-

nyitott 60%-ot meghaladó erdőségeivel, hanem a határszéli erdőkkel való ügyes-bajos dolgokkal is első helyen áll az országban.

Erdészeti tekintetben szintén nem az utolsó, de mégis Háromszék vármegye után álló *Brassó vármegyébe* a hétfalusi járáshoz tartozó Pürkerecz, Tatrang és Zajzon községek határát érintő ponton felállított 155. határoszloppal jut az országos határvonal, melytől aztán a bodzai hegy-csoporton, majd a brassói határszéli havasokon folytatódva, először is az erdők felett elterülő sziklás havasi legelőkön, a Szugitza-gerinczen nyugati főirányban előrehalad s egy 1648 m. m. sziklacsucs elhagyása után 2·37 km. távolságban kisebb déli kanyarulattal a 156. határoszlopnál felhág a Piroska-hegyre, melynek hápahupás gerinczén északnyugatra, majd nyugatfelé tovább húzódván, miután az 1894 m. m. Tigaia-havas élén végigmegy, északnyugati fordulattal az 1958 m. m. Csukás-hegyen fölállított gulán keresztül 4·92 km. távolságban a 157. határoszlophoz érkezik. Itt irányt változtat s délnyugatra fordulva az 1763, 1844, 1774 m. m. kiemelkedésekkel és kisebb bemélyedésekkel váltakozó hegyélen, havasi legelők felett a 3 km.-nyíre fekvő Bratocsahegyre érkezik, hol a 158. határoszloptól kezdve a gerinczen előbb délnyugatra, aztán délre kanyarodva, keresztül megy az 1768 m. m. Bratocsa-Zanoga-csúcson s innen a sziklákon egyenesen leereszkedik, majd egy keleti görbülettel a 2·62 km.-nyíre fekvő 185/h¹ határhalomnál bükkös erdők közé hatolva, a Bratocsa-klastrom közelében lévő kőuthoz érkezik, honnan a hegyélen délnyugat felé hajlik s egy 1418 m. m. csucs hátrahagyása után délnek fordulva, 3·285 km. ut után a 158/t. határhalomnál kilép az erdőből és egy 1685 m. m. csúcson keresztül sziklás élen folytatódik tovább

az előbbi határoszloptól 7·5 *km.*-nyire álló 159. határoszloppal jelzett Kis-Bobul-havas 1761 *m.* *m.* csucsáig. Innen a határ délnyugat felé sziklás havasi legelőkön leereszkedik egy tó melletti nyeregbe, honnan aztán a lejtőn felfelé 1742 *m.*-ig emelkedik s a hegy csucsánál délkeleti görbülettel a Zanova $\triangle$ jelén keresztül a Kecske-láb gerinczén végig, annak 1762 *m.* *m.* csucsáig hág fel az előbbitől 3·16 *km.*-nyire álló 160. határoszlophoz. Sziklás legelőkkel borított gerinczeken, nyergeken és kisebb hegycsucsokon át délnyugati, majd nyugati irányban a 161. határoszlopig 1·66 *km.*-t megy a határ, honnan rövid északi vonulás után nyugati fordulattal sziklás legelőkkel szakgatott bükkös erdők felett 1553, 1463 *m.* magas csucsokon áthaladva, a 3·07 *km.*-re álló 162. határoszlopnál északnyugati irányt vesz s a Kis-Kereszt gerinczen végigmenve, rövid nyugati fordulattal 0·64 *km.*-nyire a Zanova-Mortului gerinczén felállított 163. határoszlophoz jut, hol derékszöget alkotva, 1507 *m.* magasságnál a gerinczen észak felé, aztán csakhamar északkeletre csap át, majd az erdő széle mellett északi irányból egy kanyarulattal északnyugati főirányt véve, 0·75 *km.*-nyire a 163/c. határhalomnál benyomul az erdőbe és tisztásokkal megszakított bükkösök között előrehalad a gerinczen s az Orlát-hegy 1468 és 1459 *m.* *m.* csucsainak közelében a 164. határoszlopnál lévő kanyarulatok elhagyásával 6·66 *km.* ut után a 164/h. határhalomnál az erdőből kiérve, 0·49 *km.*-nyire egy tisztáson a Szloer-hegy 1616 *m.* *m.* csucsához érkezik a 165. határoszlophoz. Innen egy délnyugati fordulattal a tisztáson végig, nyergeken, éleken s 1551, 1481 *m.* *m.* csucsokon át, miután az 1495 *m.* *m.* Preszáka csucsát is elhagyja, a 2·85 *km.* távolságban felállított 166. határoszlopnál

nyugati fordulattal a hegygerinczen a 166/a. határhalomig még 0.78 *km.*-t ereszkedik lefelé s ott behatol egy bükkös erdőbe. E között 0.24 *km.*-t haladva, a 167. határoszlopnál a Predelutz-nyereg irányában az Ósánczi-szoros felső végén lévő vám közelében egy kisebb luczfenyvesbe érkezik, melyből a 167/a. határhalomnál 0.44 *km.* ut után kilép s a Musitza-hegy havasi legelőjén 1.83 *km.*-t felfelé huzódva, a 168. határoszlopnál a Musitza 1489 *m.* m. csucsától északnyugati irányban egy nyeregbe ereszkedik, melyből egy nyugati fordulattal az élen az 1904 *m.* m. Paltin csucsára emelkedik fel, honnan egy nyeregbe száll alá s abból egy hegyes élen az 1215 *m.* m. Törökhegy csucsához ér, melyről északi görbülettel a 3.8 *km.*-nyire álló 169. határoszlopnál Veres-tóhoz jut. Innen északnyugat felé a Gována hegyélen halad előre a határ s egy kisebb beszögelés után az 1716 *m.* m. Tótpál-tetőt, előbbtől 2.94 *km.*-nyire álló 170. határoszlop közelében elhagyva, az 1446 *m.* magasán fekvő Gována isztinán tul az 1.47 *km.* távolságban fekvő 170/e. határhalomnál a havasi legelőről fenyveserdőbe hatol, melyen keresztül egy görbületnél levő kis tisztáson át az 1464 *m.* m. Anderbércz tetőn a 0.78 *km.*-nyire álló 171. határoszlopnál nyugatra csap át, hol az élen továbbmenve a Medvék mérője nevű hely közelében kisebb begörbüléssel északnyugat felé huzódik s tisztásokkal átszőtt fenyvesek közötti átvágások hátrahagyása után a Tömösfőn tul a 3.33 *km.*-nyire fekvő 171/m. határhalomnál kiér az erdőből s a sziklákon felhuzódik az 1841 *m.* m. Málnásalja vagy Nagy-Kő-Farka nevű hegyhez, melyen tul egy kis hegyes beszögelésnél 0.67 *km.* távolságban a 172. határoszlop van felálítva. Innen a határ a Nagy-Kő-Farka lejtőjén délnyugati irányban 0.675 *km.*-re

a 173. határoszlophoz érkezik, melytől délkeleti kanyarulatban előbbi irányával párhuzamosan a sziklák alján leereszkedve, zsákszerű beszögelést alkot s az 1·3 *km.*-re fekvő 173/e. határhalomnál fenyveserdők közé vezetve, az 1209 *m.* m. Verespatak vagy Járás tisztásáig 1·91 *km.*-re követi azt a 174. számú határoszlopig, a honnan kisebb tisztásokkal megszakított luczfenyvesek között haladva, déli, majd délnyugati kanyarulattal fűrészfogszerű ki- s beszögelések után a 175. számú határoszlop közelében az erdőből kilép s a hegyen előre menve az 1437 *m.* m. Szuszáj csucsáig ér. Itt aztán egy erdőtisztás elhagyása után megint a fenyvesbe lép s északnyugati, majd nyugati fordulattal a gerinczen előre megy s miután a Csaplyatetőnél az erdőből kijő, a hegygerinczen délnyugat felé kanyarodva az 1095 *m.* magasan fekvő, 176. számú határoszlophoz érkezik le. Innen a határ északnyugat felé egy magánosan álló nagy luczfenyő mellett a 176/a. számú határhalmon át a vasuti bevágás keleti oldalán levő 176/b. határoszlophoz érkezik s ettől a vasutat ferdén keresztül szelve, az országút mellé, a 177. számú határoszlophoz jut, a mely a Tömösi-szoros felső részén 1051 *m.* magasságban fekvő Predeálon van felállítva. Predeálnál az országos határvonal délnyugat felé tartva keresztül vonul az országúton s a 177/a. határhalomnál lévő román vámháztól aztán a hegygerinczen lévő ó-sánczon felfelé haladva 330 *m.* távolságnyira egy bükkös erdőbe nyomul, melyből csakhamar egy tisztásra érve, annak közepén a 177/b. számú határhalomnál az ó-sánczot elhagyja s nyugati irányban a gerinczen végig a Váracska nevű helyen át bükkösökön keresztül egy 1249 *m.* m. csucson túl a Vlodecz nevű nyereg tisztítására kerül a 178. számú határoszlophoz. Itt ismét csak bükkös erdők közötti gerin-

czekeken és nyergeken áthaladva, a Fetifoi tisztás 1324 m. m. csucsán tul leereszkedik és délnyugat felé a román király magánbirtokának is határát képező 178/f. számú határhalmhoz ér, a honnan aztán éleken és hegynyergeken előrehaladva, egy 1232 m. m. ponton tul a sánczon a Siboth nevű helyen felállított 179. számú határoszlophoz száll le s innen félkörszerű kikanyarodással egy darabig a gerinczen levő ó-sánczon halad lefelé egy 1090 m. m. ponton át tisztásokkal megszakított bükkösök között s miután a sánczot elhagyja, az Éggett-Kő nevű helynél fölállított 180. számú határoszlophoz érkezik. Itt a gerinczről a hegyoldalra vezet s egy sűrű bükkösön keresztül délnyugatra lefelé halad s a sűrűségből kijutván, déli irányban ismét egy hegygerinczre csap át s a Forban-hegy gerinczén az erdőből egy tisztásra érkezik ki, honnan a 180/d. számú határhalmnál egy nagy bükkfa mellett délkeleti irányt véve, az ó-sánczon az 1212 m. m. Forban-hegy csucsára hág fel s ettől derékszög alatt 560 m.-re délnyugat felé halad, aztán déli irányt véve, bükkösök szélén a gerinczen előre megy s egy délkeleti kiszögelésnél az 1430 m. m. Disznó-Koponya csucsához jut oda, a hol a 181. számú határoszlop átellenében Romániában az ó-sánczon tul Károly király magánbirtokának határhalma áll. Innen a határvonal az ó-sánczon derékszög alatt délnyugat felé egy meredek hegyoldalon a nyeregbe száll alá, honnan nyugatra csapva, luczfenyőkkel elegyes bükkerdők között meredek oldalon követi az árkot felfelé az 1578 m. m. Baiul-csucsig. Ettől a gerinczen délre majd délnyugatra kanyarodik le s a Disznó-Koponya vagy Spitzberg hegylejtőn erdők között az ó-sánczon lefelé haladva a Molnáryeregig ér s onnan egy kis csucsra a 183. számú határoszlophoz, a melytől aztán délnyugati irányban egy nyergen

át ritkás fenyvesbe jut s abból kilépve, előbb eltörpült luczfenyőkkel, aztán törpefenyőkkel szorványosan benőtt sziklás hegytarajon felhuzódik a 2139 *m.* magas Molnár-hegy csucsáig, melytől tompaszögben nyugat felé tartva, törpefenyő, áfonya és havasi rózsza foltokkal tarkított sziklaélen vonul tovább, míg a Bucsóia kopár mészsirtjeinél délnyugat felé fordul s járhatatlan sziklákon túl a felvidéki járáshoz tartozó Rozsnyó község határán a Bucsecs-hegység ormán levő 183/a. határhalomnál Brassó vármegyét 80·556 *km.* hosszúságu ut megtétele után elhagyja s ugyanezen határhalomnál a törcsvári járáshoz tartozó Simon község határának érintésével Fogaraszvármegyébe lép át.

A Brassó vármegye menetét 80·556 *km.* hosszúságban érintő országos határvonalból mintegy 29·295 *km.*-nyi hosszúság közvetlenül erdők között visz keresztül, melyből a vármegye keleti részén az ó-sánczi szorosig 8·695 *km.* bükkösök között, onnan Predeálig vagyis a Tömösi szorosig 10·610 *km.* fenyvesek mellett s a Predáltól nyugatra, illetve délnyugatra eső részen 8·790 *km.* ismét bükkösök között vezet el. A Molnár-nyereg körül aztán a bükkösök közé luczfenyő elegyül s mintegy 0·5 *km.*-nyire a luczfenyő veszi át az uralmat, mely szintén mintegy 0·5 *km.*-nyi távolság után a Bucsecs oldalán eltörpülve, a törpefenyőnek mintegy 0·2 *km.*-nyi hosszú övében ezzel együtt elvész a sziklákon. A határvonal többi része nagyjából erdők felett elterülő, 1051—2400 *m.* tengerszintfeletti magasságban váltakozó, gyenge minőségű havasi legelőkön s kopár sziklákon vezet végig, melyek legtöbbször szorványosan majd mindenütt bükkfák, eltörpült luczfenyők vagy borókafenyők, havasi rózsák s áfonyák láthatók s a fák csak a Bucsecs felől, a fatenyészeti öv felső

határán vesznek el teljesen a határszélről, a havasi cserjéknek s más egyéb havasi növényeknek engedve át a tért.

Brassó vármegyéből a határrendezéskor nem esett át jelentékenyebb terület s csak imitt-amott van belőle lecsipkedve egy-egy kisebb részlet. Itt tehát az átesett erdők nem sok gondot adnak a birtokosoknak s mivel a határ sehol sem vezet patakok vagy folyók medrén végig, azért a határőrizeti utasításnak a határfolyókra és határpatakokra vonatkozó határozmányai sem jöhetnek tekintetbe, ellenben az erdő-átvágások tisztántartása és a határmenti erdőkben való egyéb teendők az erdészeti személyzetre elég nagy jelentőségűek.

Fogaras vármegye szélére a törcsvári járásban fekvő, Simon község határába eső 183/a. számú határhalmommal ér az országos határvonal s onnan 310 m. távolságban déli irányban haladva felhuzódik «a Bucsecs-havas legmagasabb csucsára az Omu nevű sziklához (2507·8 m. m.), mely — a határjelzés leírása szerint — a 183/b. határhalom helyét is betölti.» Az Omu nevű szikla az ország-nak körülbelől legnagyobb határhalmát képezi.

Fent vagyunk tehát a Bucsecs-hegységnek s egyuttal az országos határvonalnak idáig való legmagasabb pontján, 2508 m.-re a tenger színe felett. Innen kezdem közvetlenebb megfigyeléseimet Fogaras vármegye törcsvári járása mentén előre haladva a fogarasi járásba eső Ilarescu-havasig.

Tiszta időben a Bucsecsről felséges szép kilátás nyílik a barczasági, fogarasi, háromszéki, hátszegi völgy-lapályokra s Erdély közép-dombvidékeire, a határhegylánczolaton túl pedig Románia hegységeinek, fensikjainak és rónájának egy-egy tekintélyes része tárul a szemlélő elé.

Ködös, esős időben azonban félelmetesen megszükül a láthatár, ugyannyira, hogy 10—15 lépésen túl már semmi sem látszik a ködtől s ilyenkor ismeretlen ember tájékozatlanul bolyonghat s a meredek völgykatlanok s tátongó sziklarepedések között a legnagyobb veszélynek van kitéve.

Magyarország és Románia határa a Bucsecs-hegység legmagasabb szirtjén, a fentebb már említett Omun (Ember) megy keresztül.

Az Omu-sziklától délkeletre 25 öl távolságban Románia határszélén egy háromszögelési jel van, a mit az 1854. évi katonai felméréskor állítottak oda. A 2507·8 *m.* magasság erre vonatkozik. Az Omu szirtje ennél a pyramisnál a jelen határfelmérő bizottság pontos megállapítása szerint 9·86 *m.*-rel magasabban fekszik s így ennek valóságos tengerszintfeletti magassága 2517·66 *m.* Még két kisebb, 4—5 *m.* magas kőszirt van az Omu mellett. Nyugat felől az erdélyi szász Kárpát-egyesületnek faragott kőből készített menedékháza támaszkodik az Omu-sziklához. Ebben a menházban a falak belseje mellett a földön szeptember 14.-én is jég volt, kívül pedig hó és jég elegyesen.

A Bucsecs-hegység alapkőzete jura mészkő és eocenkonglomerátok tömegéből áll, mely utóbbiak főképen a mészhegység öbleit töltik ki s a magasabb tetőknek képezik a főanyagát. Maga az Omu és a körülötte levő kisebb kőszirtek homokkőalapba foglalt mészkő, trachit, kova és karneolból alkotott konglomerátból állanak; a szirtek körüli hegyrész kőzetét pedig csillámpala, trachit, homokkő és mészkőtömbök elegye alkotja, mely felett egyes foltokban a televényt pótló portőzeg képezi a havasi növények termőtalaját.

Az erdei fatenyészeti határnál több száz *m.*-rel magasabban álló Omu szirtje a felületes szemlélő előtt teljesen

kopárnak látszik ugyan, de figyelmes vizsgálat után ezen is található barnás-vörös, zöldes-sárga, fekete vagy zöldes-barna színű apró zuzmókat, melyek piczi szőrgyökereikkel odatapadva a napfény hatása alatt a levegő és víz segítségével áthasonítás folytán feloldják, ugyszólván kikezdik a sziklát s főképen annak csucsán képeznek összefüggőbb bevonatot, míg az oldalán inkább csak egyes kisebb pontokban jelentkeznek. Apró spóráiból a szél segítségével folyton szaporodik a zuzmóflóra s az elhalt zuzmókból és elmállott sziklarészekből képződött vékony televény-, illetve portőzeg-foltokban az Omu tövében még gyéren ugyan, de többfajta moha és más kövi növény telepedett meg. Különösen a tűzegmohák (*Sphagnum*) azok, a melyek ott tenyészve, elhaló alsó részeikkel a talaj televény-tartalmát folyton gyarapítják, míg másfelől különvált élő ágaikkal és gyökhajszálaikon képződő rügyeikkel saját fajfentartásukról gondoskodva, a víznek és a szél által oda-fujt porszemeknek is felfogóikul szolgálnak s ezen több oldalú működés következtében a zuzmókkal egyetemben a talajt a füveknek s más magasabbrendű növényeknek előkészítik. Kissé távolabb és lennebb az Omutól a zuzmók és mohák mellett a havasi legelők pázsitját képező *Aira flexuosa*, *Centaurea nerovosa*, *Nardus stricta* stb. között a kavicsos sziklás talajon ott diszlik a sötétkék színű *Campanula caespitosa* Scop., az ibolyaszínű *Campanula alpina* Jaq., továbbá a selymes fehér levelű, illatos sárga virágú *Arthemisia eriantha* Ten., a piros virágú *Myosotis montana* Bess., a setétkék *Dryas octopetala* L., a fehér virágú *Dianthus glacialis* Hänke és a szintén fehér virágzatú *Leontopodium alpinum* Cass. vagyis a turisták legkedvenczebb virága, a havasi gyopár vagy hófehérke, a mit a romániaiak «Regina Carpaticá»-nak (Kárpát

királynője) hívják. Ennek egyenként vagy kisebb csokorban nincsen illatja, nagyobb tömegben azonban sajátos finomságu, bódító illatot áraszt szét.

Az elősorolt növények között sőt azok egynémelyikét sokkal felülhaladva, 2500 m. magasságban az Omu közelében a zuzmók és mohok társaságában sűrű gyepet alkotva megjelenik a határon az *első fás növény*, a *havasi azalea* (*Loiseleuria procumbens* Desv.). Ez a 10—12 cm. magas, örökzöld kis cserje heverő szárain átellenesen sűrűn álló 5—6 mm. hosszú, kerülékes, bőrszerű, picziny leveleivel s rózsaszínű vagy biborpiros virágjával a Bucsecs tetején lefelé haladva, a határszél havasi legelőin 1800 m. tengerszintfeletti magasságig majd mindenütt előfordul és pedig alább havasi rózsával, majd áfonyával elegyesen, a felsőbb részeken pedig a májcsillag (*Marchantia polymorpha* L.) nevű májmohával, a pápráddal (*Polytrichum*) s más különböző lombos mohákkal és galyas zuzmókkal (*Cladonia*) együtt fedi el a köves talajt s rugalmas szárai-val a lépés alól recsegve visszahajolva, míg egyfelől megkönnyíti a meredek sziklákon való járás-kelést, másfelől ez a 20 éves korában is legfennebb csak 2 mm. vastagságnyra növfő, össze-vissza kuszált szárú kis cserje szívós természetével az elkopárosodás ellen óvja a magasan fekvő havasi legelőket.

A Bucsecs nyugati oldalán, a Gaura felől 2400 m.-en felül a havasi azaleán kívül másféle fás növény nincsen, hanem ott ezzel együtt a zuzmók, mohák s a fennebb részben elsorolt dudvaszerű kövinnövények uralkodnak. Nyugaton, a Gaurában 2400 m.-nél kezdődik a havasi rózsának egyik faja, a *Rhododendron Kotschyi* Simk. vagyis a *havas szépe*, a keletfelőli, romániai oldalon ellenben Petrositza határán, az Omu közelében 2490 m. magas

ságig megy fel a havasi rózsza, a mely különbségnek egyik főoka az ottani tömegesebb, közeli hegységektől védettebb oldal menedékesebb és kevésbé sziklás voltában keresendő, a mihez itt még némileg a délkeleti főhajlás felé való kitettség is hozzájárul. Beljebb a határtól a nyugati és északnyugati oldalon a fatenyészeti határ felé alább haladva, ott virít a *Veronica alpina* L., *Veronica bellioidea* L., *Potentilla aurea* L., *Arthemisia tenuifolia* Schur., *Gentiana nivalis* L. s. azután a sziklák között 1900 m. magasság körül megjelenik az erika féléknek nálunk egyetlen fajjal képviselt, 20 cm. magasra növényező cserjéje, a *Bruckenthalia spiculifolia* Salisb., a mely apró, luczfenyő-tükhöz hasonló, négyesével örvösen álló leveleivel s végálló, rózsaszínű, sűrű, örvös kis füzérvirágjával az erdőtenyészeti övbe ereszkedve, a Bucsecs környékén elterülő határszéli erdőkben lefelé egészen 600 m. tengerszintfeletti magasságig megtalálható.

Az Omutól az országos határvonal egy kisebb nyergen át a hegygerinczen délnyugat felé húzódva 540 m. távolságban a Bucsecsnek egy másik, 1500 m. magas csucsára hág fel a 183/c. számú határhalomhoz s innen az élen nyugati irányban előremenve a 620 m.-nyire fekvő 183/d. határhalomnál megtörik s délnyugati fordulattal 440 m. távolságban egy 2403·2 m. magas hegycsucsra, a 184. számú határoszlophoz érkezik. Ennél a határoszlopnál a havasi rózsza a lehető legpontosabb meghatározás szerént köröskörül, tehát a magyarországi és romániai részen egyaránt 2 m. hián, a csillámpala, homokkő és mészkő-konglomerátból alkotott csucsig megy fel s a fekete, tözegszerű talajban más havasi növények társaságában a havasi azaleával együtt ez a cserje képviseli a fás növényeket. A havasi rózsza (*Rhododendron Kotschyi*

Símk.) felső tenyészeti határa tehát az országos határvonal mentén a Bucsecs-hegység magyarországi részén, északnyugati oldalon pontos mérés szerint 2401·2 m., a romániai részén pedig kissé fennebb, délkeleti oldalon, becslésem szerint még 90 m.-rel magasabbra, azaz kerek számban kifejezve, körülbelül 2490 m.-ig megy fel.

Ezen a 2403·2 m. magas csucson felállított 184. számmal jelzett határoszloptól a határvonal tompaszögben nyugati fordulattal a hegyélen 560 m.-nyi távolságban egy 2342·9 m. m. csucshoz érkezik s az itteni 184/a. határhalomtól északnyugati kanyarulattal a vizválasztón tovább haladva a 400 m. távolságban fekvő 184/b. határhalomhoz megy, a melynél megtörik s délnyugati irányban az 500 m.-nyire fekvő 184/c. határhalmon keresztül az él követése mellett görbe vonalban egy nyergen túl a 430 m. távolságban fekvő 2230·4 m. magas Batrina-csucsra emelkedik fel a 185. számú határoszlophoz. Eddig Simon község Gaura nevű havasi legelője mentén a luczfenyő-erdők felett 4—600 m. magasan huzódott végig a határ, itt azonban Uj-Tohán község Guván vagy Pojána Czápulu nevű havasi legelőjéhez érkezik s ennek a szélén a hegyoldalon déli görbülettel a 240 m. távolságban fekvő 185/a. határhalomhoz megy, melytől nyugatfelé tartva, még 500 m.-nyi út megtétele után az eddigi cserjékkel s más havasi növényekkel borított silány legelőkről a 2176·4 méter magasságu 185/b. határhalomnál egy törpefenyő állabba lép s a hegyélen e között haladva, délnyugati fordulattal a 375 m. távolságra fekvő 185/c. határhalmon át 680 m. távolságban a 2173 m. magasan fekvő Kecsek-bakk-szögletére állított 185/d. határhalomig huzódik, a melynél egyuttal 1·055 km.-nyi összes távolság megfutása után ebből a törpefenyvesből, mint az országos határvonal-

nak idáig való legmagasabban fekvő erdejéből is kilép. Innen azután a határvonal néhány, alig számbavehető kisebb kanyarulattal déli főirányban folytonosan a sziklás bérczetön haladva, nemsokára Brassó város Greotis nevű havasi legelőjére érkezik s magasan az erdők felett az 1130 m.-nyire fekvő 2167.1 m. magas csúcson át a 185/e. határhalomnál kissé délkelet felé tart s leereszkedik a 150 m.-nyire fekvő 185/f. határhalomhoz a nyeregbe, melyből délnyugati irányban a szintén 150 m.-nyi távolságban fekvő 185/g. halomnál lévő kisebb csúcson át a gerinczen délfele 700 m.-ig hatol, míg a 185/h. határhalomnál lévő hegynyeregig érkezik, melynél egy kis keleti kiszögélés után ismét déli irányt véve, a sziklás hegygerinczen a 600 m. távolságban 2079.6 m. magasan fekvő 185/i. határhalmon át mészkonglomerát sziklatömbökön lefelé haladva, 600 m. távolságban délnyugat felé a Kis-Szoros (Strunga-Mica) nevű helynél leereszkedik a Szoros-Vám nyergébe, hol a romániai határőrkaszárnya és vámhivatal közelében 1905.7 m. magasságban a 185/k. határhalom van elkészítve. Ettől délnyugat felé a sziklákon és a Hegyfokon (Coltul-Strunga-Mare) keresztül hágva 600 m. távolságban a sziklák közötti nyeregbe érkezik a határvonal az 1962.5 m. magasságban fekvő 186. számú határoszlophoz, a melynél egyuttal a Bucsecs hegységnek Magyarország területére eső főgerincze is véget ér s miután az Omun tul lévő 183/a. határhalomtól idáig Fogaras vármegye menetét 10.525 km. hosszúságban érintette, a határ annak mellékhegyein folytatódik tovább nyugat felé.

Mielőtt továbbmennénk, e helyen meg kell jegyeznem azt, hogy az 1898. évi nemzetközi, országos határfelmérő bizottság VIII. magyar osztálya Dobrovics Győző m. kir. háromszögelő főmérnök vezetése alatt Spinner György m.

kir. háromszögelő mérnökből, mint a m. kir. belügyminis-
terium kiküldöttjeiből, továbbá Fogaras vármegye töröcsvári
járása mentén, a járási főszolgabíró helyett kivételesen
Belle Sándor vármegyei főjegyzőből és e sorok írójából,
mint határbemondóból állott; Romániát Vasilescu romániai
őrnagy és Ath. Mihaescu kapitány képviselte. A három-
szögelés és felmérés egy theodolittal, 2 tachimeterrel és
egy mérőasztallal teljesített. Munkások gyanánt Magyar-
ország részéről a cs. és kir. 62. gyalogezredtől 8 székely
baka volt kirendelve, kikhez szükség esetén kisegítőkül
néha még 3—4 polgári munkást is fel kellett fogadni;
Romániából 4, sőt olykor-olykor 14 határőr-katona is ott
volt hátramosztónak. Nekünk a műszerek, élelem, tábori
sátrak, ruhák, stb. hordozására s a saját használatunkra
10 lovunk volt, a romániai tagoknak 4, a melyek a
határőr-katonákkal együtt kisebb-nagyobb terheket csi-
peltek.

Nos hát ez az egész kis karavánból álló bizottság,
— a melyhez néha nem egy falusi bíró, vámos, román
határőr, csobány s más hivatlan bámuló is szegődött, —
a Bucsecs-hegység és az ahhoz közelebb eső országos
határvonal felmérésének alkalmával szeptember havában
lovaival, felszereléseivel együtt 8 napig a 185/k. számú
határhalom közelében lévő kaszárnya környékén ütött
tanyát.

A Bucsecs-hegység főgerinczén huzódó határvonal
felmérése a gyakori ködös időjárás, meg aztán más termé-
szeti nehézségek miatt meglehetősen lassan ment s mivel
az akadályok miatt néha szünetelni kellett, majdnem egy
hetet vett igénybe. Mikor aztán az itteni munkálat bevé-
gődött s a bizottság egyes tagjai kisebb kirándulások után
pihenőt tartottak, míg mások fényképeket vettek fel a

hátrahagyott nagy hegységről, addig az idevonatkozó feljegyzéseimet állítottam össze. E helyről a Bucsecs-hegységre, illetve az azon végig húzódó országos határvonal egy részére nyílik kilátás. A Bucsecs-hegységnek magyarországi oldalán a sziklák tövében az *eltörpült luczfenyőfa itteni felső tenyészet határa* látszik a Greotis hely felső felén 1880 m. tengerszint feletti magasságban.

Itt egyuttal az is jól kivehető, hogy a luczfenyő e tájékon sem mehet fennebb, mivel a meredek sziklákon tenyészet feltételei hiányoznak. A törpefenyő azonban szórványosan vagy egyes kisebb foltokban a 2200 m. magasan fekvő hegyélig felhalad. Másfelől a meredek mészkőszikla-oldal látszik s az alatta lévő mészkőfolyás kisebb darabon, mely még feltüntetöbben áll elénk a Sztrunga-vám közeléből.

* * *

Míg a Bucsecs-hegység átlagos lejtje — eltekintve a közbeeső hegycsúcsok és nyergek közötti meredekebb részletektől — az Omu-sziklától lefelé a Sztrungáig az országos határvonalon csak 4—5°, addig az északi és nyugati oldalon az éltől 1800—1900 m. magasságig lefelé, Magyarország felől már 50—60° között váltakozik, de némely részeken a 90°-ot is megközelíti, sőt egyes völgykatlanokban a kőszálakon ugyszólván negatívvá válik, alább a luczfenyő tenyészet övében aztán 10—35° között ingadozik.

A déli és keleti oldalon Románia felől általában 20—30° között marad a Bucsecs lejtőszöge, azonban a meredekebb kőszirtek, habár aránylag kisebb terjedelemben, de a Dalomicza-völgy mellett, ott sem hiányoznak, távolabb pedig a 2495 m. m. Caracania-hegycsúcson keresztül

huzódó hegyélen túl a meredek kopár szirtek kiterjedése ott is csak olyan nagy, mint minálunk, sőt a határtól távolabb eső Valea Cerbului patak mentén lévő kőszirtek törpe fenyőikkel és eltörpült luczfenyőikkel meredekség tekintetében a miéinknél sokkalta hozzáférhetetlenebbeknek mutatkoznak.

Közvetlen a határvonal mellett az Omutól lefelé a már említett 185/b. határhalomig sehol sem fordul elő a törpe fenyő, a hegyéltől távolabb azonban fennebb a 184—185. határoszlopok közötti rész irányában északnyugati oldalon befelé a Gaurában egyes foltokban vagy szórványosan 2300 m.-től lefelé 1850 m.-ig feltalálható, hol aztán a sziklákon eltörpült, szórványosan eléjövő luczfenyő váltja fel, a mely innen lefelé 1700 m.-ig, alig hogy harmadrendű fa nagyságúvá nő s ugyszólván már az elcserjésedéshez képez átmenetet; 1700 m.-től 1500 m.-ig lefelé aztán zárt állabokat alkotva mindig erőteljesebb lesz s azon alul eredeti termőhelyére akad s mint elsőrendű szálfá a töröcsvári völgyekbe 800 m.-ig lehuzódva, fennebb elegyetlen tiszta állabokat alkot, alább pedig jegenyefenyővel, majd bükkal és nyírral elegyesen mindenütt diszére válik az itteni hegységi erdőknek.

A törpefenyőnek a határvonalon a Guczán feletti 185/b. határhalomtól 185/d. jelzésű határhalomig való előfordulása pontos felméréssel határozottatott meg s így kimondható, hogy a törpefenyő (*Pinus pumilio*) a magyar-román országos határvonal mentén a Bucsecsen felfelé 2176.4 m. tengerszintfeletti magasságig alkot összefüggő állabot. Ez az állab nyugat felől a magyarországi részen a meredek sziklákon megszakításokkal, kisebb foltokban vagy egyes törpefenyő példányokkal szórványosan képviselve lehuzódik a sziklák aljáig, 1950 m. magasságig s onnan

kezdve újra összefüggő állab alakjában, előbb, mint tiszta törpe fenyves, majd 1800 m.-en alul eltörpült luczfenyővel és borókafenyővel elegyesen a Guczán és Greotis erdőkben leereszkedik 1650 m.-ig s onnan szórványosan 1550 m. magasságra. *A törpefenyő tehát a Bucsecsnek Magyarország felőli részén tiszta állabokat 1800—2176.4 m. között alkot, borókafenyővel és eltörpült luczfenyővel elegyesen 1650—1800 m.-ig fordul elé s szórványosan a guczán-sztrungai vámt mellett 1550 m. tengerszint feletti magasságig megy le, a mi egyuttal a törpefenyőnek is itteni alsó tenyészeti határát képezi, szórványos előfordulásának felső határa pedig 2300, legfennebb egyes hozzáférhellen völgykatlanokban 2350 m.-ben állapítható meg.*

A luczfenyő előfordulási viszonyai csekély eltéréssel a Guczánban és Greotisban is megegyeznek a Gaurabeliekkel, de a Guczánban 1400 m.-nél északnyugati oldalon mészkővel keveredett csillámpala feletti talajon a luczfenyők közé szórványosan elsőrendű fanagságu jegenyefenyő is elegyedik, a mely 1300 m.-től lefelé tizedrészekben kifejezhető elegyarányt alkotva, 900 méterig helyenkint bükkal elegyesen a környék luczfenyvesei között több helyen előfordul ugyan, de számbavehető, összefüggő, egyetlen állabokat nem alkot.

A Kecsebak szöglete melletti törpefenyőállab a Bucsecs keleti oldalán, Romániában körülbelül 1850 m.-ig lenyulik, tehát közel 330 méter szélességű magassági övben alkot oly összefüggő, sűrű erdőt, a mely között egyes helyeken teljes lehetetlenség keresztül hatolni. Itt hatalmas nagyságu, derékvastagságu, 15—25 m.-re elnyúló törzsek is láthatók s az egész törpefenyvesnek a maga nemében őserdő jellege van, a melyben a 200 éven felüli törzsek nem tartoznak a ritkaságok közé s a melyben a tulajdon-

képeni használatról szó sem lehet, hanem legfennebb csak a csobányok és egyes turista vagy vadásztársaságok használnak fel belőle olykor-olykor a nyári időszakban egy-egy elszáradt törzsdarabot.

A Bucsecs-hegységnek Romániába eső tömegét észak-déli irányban a közepe táján a Jalomicza patak szeli végig, a mely egy mély völgygyel kétfelé osztja a hegyet. Ennek a völgynek a baloldalán Romániában a törpefenyő 2350 métertől lefelé 1900 *m.*-ig menő magassági övben körülbelül egy 700 kat. hold kiterjedésű őserdőt alkot, a mely alatt havasi legelőktől megszakitva, luczfenyvesek következnek, melyek közé a diluvialis ősemlős maradványokról nevezetes Jalomicza nevű barlangbeli sziklakolostor közelében, mészsziklák feletti talajon, déli oldalon néhány vörösfenyő elegyedik.

A Strunga hegyfokának északnyugati oldalán a Greotis felett, a meredek kopár tetőtől lefelé 30 meternyire, tehát mintegy 1930 *m.* tengerszintfeletti magasságban sziklaltömbök között egy ritkás törpefenyőállab húzódik le 1830 *m.*-ig, hol aztán az eltörpült luczfenyvesbe elegyedve 1750 *m.* körül teljesen a luczfenyőnek engedve át az uralmat, megszűnik. Ebben a törpefenyvesben pala, mészkő és homokkő konglomerátba ékelve többek között számos, igen szép, elmeszesedett kagyló- és csigakövület található, melyek közül főleg a fésűkagylók (*Pectinidae*) családjába tartozó tulajdonképeni *Pecten*-nemhez tartozók fordulnak elő nagy mennyiségben, egész alkotó részét képezvén a jurakorszakbeli eredetű konglomerát kőzetnek. A Strunga-hegyfok tulsó, délkeleti oldalán, 10—15 *m.*-re az éltől, Romániában a kaszárnyán felül 1950 *m.* magasságban, mészkőkonglomerát feletti sekély talajon, felső tenyészeti határának az országos határmentén idáig való

legelő képviselőjeként néhány darab eltörpült, 1—2 m. m., karvastagságu, öreg luczfenyő él. Innentől kezdve lefelé 3—400 m. magassággal aztán, széles övben havasi legelők terülnek el, a melyek alatt 1500—1600 m.-nyi tengerszintfeletti magasságtól kezdve le a völgyekig zárt luczfenyő-erdők láthatók.

Igazi otthonosan érzi magát a Bucsecs-hegységen a zerge s ha időnk és a gyakori reggeli ködök megengedték volna a terhes utánajárást, nem egyet hozhattunk volna terítékre, de így, mivel ezekhez az akadályokhoz a felmérő bizottság zajos működésén kívül még az akkor is kint legelésző, bégető juhnyájak kolomphangja, juhászkutyák ugatása s a csobányok üvöltgetésének zaja is hozzájárult, a mi az óvatos, félénk állatokat messze elűldözte: ez alkalommal csak látcsöveink segítségével láthattuk a határszáltól tekintélyes távolságban, délelőtti 10 óra tájáig legelésző kőszáli zerge-falkákat. A sasoknak és más, nagyobb ragadozó madaraknak is számos fajtája él a Bucsecsen, de a kisebb madarak a ritkaságok közé tartoznak e tájékon, a minek a ragadozóktól való félelmen kívül a megfelelő táplálék hiánya és a széles, hűvös s általában szélsőséges időjárás lehet az oka, hiszen a tavalyi felmérés alkalmával is már szeptember 5.-én lehullott volt az első hó, a mely néhány nap múlva ismét elment ugyan, de nem mindenünnen, mert egyes mélyedésekben és a magasabb helyeken szeptember 14.-én is sok folton volt még hó, a mely a következő napokon keletkezett imitt-amott felszakadó, sűrű ködből is kikandikálva a szeptember 25.-i második havazással egyesülten az árnyékosabb mély szakadékok felső részein állandóan meglévő kisebb glecserekkel együtt a 2000 m.-en felüli részeket mindenütt eltakarta. De talán kissé már sokat is időztünk ezen az erdés-

szeti tekintetben is elég érdekes, remek szépségű magas hegységen s mivel ottani munkájának befejezése után a határfelmérő bizottság is tovább folytatta az utját, közleményem folytatásában magam is tovább haladok szemlélődéseimmel a határszélen, előre!

(Folyt. köv.)

A romániai őserdőkről.

Irta: *Muzsnay Géza*, m. kir. főerdész.

»A mely erdőkre nézve az emberi munkásság beavatkozásának kizárásával csupán csak a természeti viszonyok hatnak, a mely erdőkben a fák életének nem a fejsze, hanem a létért való szüntelen küzdelemben valamely elemi csapás, vagy az öregség szab határt, s végre ahol a kipusztult fák, vagy erdő újra telepítését s tenyészetét az emberi munkásság hozzájárulása nélkül, kizárólag maga a természet végzi, ezek az őserdők«. Ezekkel a szavakkal írja körül új »Erdőmiveléstan«-unk az őserdő fogalmát.

A művelt államokban s így hazánkban is ma már nagyon kis területet foglalnak el az igazi őserdők s csak imitt-amott akadunk olyan erdőrészletekre, amelyekre valóban ráillik a fenti jellegezés. Bizonyára sokan vannak tehát szaktársaim között, akiknek nem állott még módjukban az őserdők jellegével közvetlenül megismerkedni s ennél-fogva remélem, alábbi igénytelen leírásom érdekelni fog némelyeket.

A múlt 1898. év nyarán alkalmam volt a Háromszék vármegyével határos romániai erdőségek egy részét bejárni. A bejárt terület mintegy 800—1787 m. tenger-

szin feletti magasságban fekszik; tulnyomó részét luczfenyő borítja, amely mellett állabot alkotólag lép fel néhol a jegenyefenyő és a bükk is.

Kivéve egyes könnyeben hozzáférhető, alacsony fekvésű, de elenyészőleg csekély kiterjedésű részleteket, ahol elvétele a szitakéreg- és zsindely-készítők fejszéinek nyomaira bukkantunk, valamint a havasi legelők körül lévő erdőpásztákat, az egész érdőség érintetlen őserdő. Őserdő a maga eredeti szüziességében, amelynek tulnyomó részében előttünk ember talán soha meg sem fordult, amelynek élete folyásába az emberi kéz soha bele nem nyult. Bármerre tekintünk, mindenütt csak a természet rombolása és egyuttal áldásos munkája, a fának egymással és az elemekkel való szüntelen küzdelme látható. Halmazokban hevernek mindenfelé a kidült és többé-kevésbé korhadtt törzsek, amelyek a járást-kelest rendkívül megnehezítik, sőt sok helyen teljesen lehetetlenné teszik. Helyüket régen elfoglalták már az alattuk előzetesen megtelepült fiatalabb fák, százával állanak rajtuk a kis csemeték, melyek majdan emezeket pótolni lesznek bivatva. Unokák és dédunokák várják a 3—400 éves törzsek kidülését s ha kidültek, legott új élet kél a régi romjain.

Helyenkint félig száraz, avagy egészen kiszáradt fák és facsoportok állanak, a melyek életének valóban semmi más csak az öregség szabott határt, másutt megint szél-törések láthatók, melyek néhol csak kisebb foltokat képeznek, néhol azonban 30—40, sőt száz és több holdra terjednek. Az ilyen nagyobb szél-törések helyén tisztások keletkeznek, ezek azonban néhány évtized alatt megint bevetődnek. Ilyen körülmények között jöhettek létre az itt-ott látható, nagyobb kiterjedésű, teljesen egyenlő korúnak látszó állabrészek.

Ugy a fő, mint a mellékvölgyek, néhány tisztás folt kivételével, erdővel vannak benőve, amelybe a nyári nap alig képes behatolni. A mély csendet alig zavarja meg egy-két madárka. A havasi legelőkön lévő juhnyájakra eselkedő medvén és néhány más ragadozó állaton kívül vad alig fordul meg ezekben az erdőkben. A nemesebb vadak otthont nem találnak itt, mert kevés a számukra szükséges legelő: a tisztás és fiatalos.

Azt hiszem, nem tévedek, ha magamból indulva ki, feltételezem, hogy a legtöbben azok közül, akik őserdőt nem láttak, helytelen képet alkotnak erről maguknak. Mint magam is az előtt, bizonyára a legtöbben olyannak képzelik, amint a szálalva kezelt erdők szoktak kinézni, amelyekben már az első pillanatra is szemünkbe tűnnek a különböző korfokozatok. És ilyennek képzelhetik sokan talán fenti leírásom olvasása után is. Pedig az imént leírt őserdők, egyes részletektől eltekintve, *egészben véve eléggé jó* (mintegy 0.7—0.8) *zárlatu koros erdő képét mutatják*, amelyben a szálalva kezelt erdőket jellemző fiatal korosztályok alig tűnnek fel inkább, mint más koros erdőkben. És ezt egészen természetesnek is kell találnunk, ha figyelembe vesszük, hogy az őserdőket 1—400 és több éves fák alkotják s ennél fogva a fiatal korosztályok a vastagabb méretű egyedekből álló idősebb korosztályokhoz képest aránylag jelentéktelen területet foglalhatnak el, s ugyszólván csak mellékállab számba vehetők.

Igen természetes, hogy a vastagabb törzsek által képezett főállab egyedei úgy vastagság, mint magasság tekintetében egymástól nagyobb eltérést mutatnak, mint pl. a nálunk is elég gyakran előforduló 150—200 éves állabokéi, már csak azért is, mert ezekben hiányzanak avagy csak elvétve fordulnak elő olyan faóriások, aminők

az őserdőben mindenfelé jelentékeny számban láthatók. A különbség mindazonáltal nem olyan nagy, mint első pillanatra vélnők, mert a fáknak egymással való küzdelmében az egyes fák méretei között az eltérések bizonyos mértékig kiegyenlítődnek, más szóval *megszűnik az egyenes arány a fák kora és méretei között* és tekintet nélkül korukra, azok a törzsek válnak ki növekvésükben társaik közül, amelyek részére nagyobb tér, több világosság jut.

Igy pl. találtam kisebb záródás mellett felnőtt 70 éves luczfenyőt 55 cm. mellmagassági átmérővel és 40 m. hosszúsággal s viszont tulságos sűrű záródás mellett, ugyanolyan termőhelyen, nem egy 200—250 éves luczfenyőre akadtam, amelynek átmérője mellmagasságban a 30 cm.-t sem ütötte meg. De még több adattal is támogatnom ezt az állítást, amennyiben a szóban forgó őserdőben végzett fatömegbecsléseknél* döntött 30—34 cm. mellm. átmérővel bíró átlagtörzsek közül 46-nak, az ezekével egyenlő termőhelyen s legtöbbszörre közvetlenül ezek szomszédságában döntött 50—60 cm.-es átlagtörzsek közül 44-nek a kora van nálam feljegyezve. Az előbbi 46 törzs közül 10 drb 70—100 éves, 14 drb 101—150 éves, 11 drb 151—200 éves, 10 drb 201—250 éves és egy drb 315 éves volt s ezzel szemben az utóbbi 44 törzs közül 3 darabot 80—100 évesnek, 4 drbot 101—150 évesnek, 15 drbot 151—200 évesnek, 11 drbot 201—250 évesnek, 6 drbot 251—300 évesnek, 1 drbot 301—350 évesnek és 4 drbot 351—400 évesnek találtunk.

* * *

* A becslési munkákat Tomasovszky Imre erdőakadémiai tanársegéd és Tarnay Dezső m. kir. erdőgyakornok urak segítségével végeztem.

Épen jelen közleményem megírása közben jutott kezeimhez az Erdészeti Lapok múlt évi november havi füzeté, amelyben Krauze Károly m. kir. erdészjelölt ur »A luczfenyő tenyésztésének kérdése ősluczfenyvesekben szerzett tapasztalatok alapján« czim alatt a többek között az ősluczok korbeli átalakulását is tárgyalja.

Távrolról sincs szándékomban valamit levonni tisztelt szaktársam érdeméből, melyet egyébként tanulságos és érdekes adatainak nagy szorgalommal teljesített összeállításával szerzett; annyival kevésbbé, mert magam is teljesen egyetértek azzal, amit bebizonyítani idézett cikkének tulajdonképeni célja volt, hogy t. i. az ősluczok elegyes kora, viharezett törzseikkel a szélnek könnyebben ellenállanak, mint az egyenlő, vagy közel egyenlőkoru luczállatok. Sajnálattal kell azonban kijelentenem, — ami egyébiránt már fenti leírásomból is kitetszik, — hogy azok a tanulságok, amelyeket én az őserdőkben való járáskelés közben a természet nyitott könyvéből kiolvastam, sok tekintetben lényegesen eltérnek Krauze ur fejtegetéseitől.

Krauze ur ugyanis körülbelől azt a tételt állítja fel, hogy ősluczfenyvesekben a korbeli átalakulás egyes nagyobb kiterjedésű területrészenként (a minők az E. L. múlt évi novemberi füzetében, az 1096—1101 oldalakon közölt kimutatásaiban tárgyalt osztatok) aránylag rövid, körülbelől 70—100 éves időszak alatt megy végbe, vagyis »ennyire van szüksége a természetnek ahhoz, hogy egy öreg luczállat helyén egy közepes záródású fiatalost létesítsen, amelynek átlagos kora ilyenkor 20—30 év«. Ezzel szemben én bármerre jártam az őserdők rengetegében, mindenütt csak azt a benyomást nyertem s összes vizsgálódásaim arról győztek meg, hogy a *korbeli átalakulás*

az őserdőkben, egyes kisebb-nagyobb részletektől eltekintve, mindenütt folytonos s ennek eredményeként mindenütt a legkülönbözőbb koru törzsek találhatók egymás mellett.

Fenti állítását, vagy jobban mondva elméletét Krauze ur állítólagos ősluczfenyvesekben tett megfigyeléseire, de főleg az ott végzett fatömegbecslések alkalmával döntött vastagabb és vékonyabb próbatörzsek átlagos korainak egymással történt egybevetésére állapítja. Szerény nézetem szerint azonban téves uton jár már akkor, amikor az idézett kimutatás adataival igyekszik igazolni elméletét. Először is azért, mert ezek az adatok (fel kell tétefeznem) bizonyos erdőrendezési célból elkülönített osztagokra vonatkoznak. Már pedig, úgy hiszem, amint más magasabb fekvésű erdőkben s főleg, ahol a távoli fekvés és az ebből kifolyó kedvezőtlen értékesítési viszonyok miatt az osztagolásnál tulságos részletezésekbe bocsátkozni nem lehet: a bisztrai és gotuli erdők osztagolásánál is bizonyára inkább természetes vonalakat és a völgytől a gerinczig felmenő egyeneseket választottak osztaghatárokkul, tekintettel lévén arra is, hogy ezek egyszersmind vágáshatárok is lehessenek. Alig képzelhető tehát, hogy ezek az osztagok mind összeesnének azokkal az erdőrészekkel, amelyekben Krauze ur feltevése szerint, a korbelti átalakulás egy időben történt s következésképp elfogadható kísérleti terekül szolgálhatnának ilyen nemű következtetések levonására.

De a nagyobb hibát Krauze ur az által követte el, hogy a fatömegbecslés céljából képezett vastagsági osztályokat egyszersmind korosztályoknak fogadta el. Ezt tennünk egyáltalában nem szabad még rendszeres kezelés alatt lévő erdőkben sem, s még kevésbbé a többé-kevésbbé ősi jellegű erdőkben, ahol, amint már fentebb kimutattam,

az ugyanazzal vagy közel egyenlő vastagsággal bíró törzsek kora között a különbség 100—200 év lehet. Az, hogy az én törzseim nagy területen szétszórtaan vétettek, nézetem szerint mit sem változtat a dolgon, mert a legtöbb esetben a közvetlenül egymás mellett lévő egyenlő vastagságú törzsek kora között is ilyen nagy eltérést találtam.

Ha a bisztrai és gotuli erdők valóban őserdők, ugyanilyen tág határok között kell mozognia ott is az ugyanazzal a vastagsággal bíró törzsek korának, s hogy a 16—24 cm. vastag és a 36 cm.-nél vastagabb törzseknek megfelelő átlagfák korai között a különbség mégis a legtöbb esetben olyan csekély az említett kimutatás szerint, csak annak tulajdoníthatom, hogy Krauze ur, amint maga is említi, az összehasonlításnál minden egyes vastagsági osztályra nézve több próbatörzs korának az átlagát vette alapul, ezt az átlagot pedig a vékonyabb vastagsági osztállynál az aránylag koros átlagtörzsek jelentékenyen emelték, a vastagabb osztállynál ellenben az aránylag fiatal átlagtörzsek lényegesen leszállították. Eléggé nyilvánlik ez, ha az én törzseimet vesszük, amelyeknél daczára annak, hogy a vékonyabbak kora 70—315 év, a vastagabbaké pedig 80—400 év között mozgott, amazok átlagos kora 157 év, emezeké 214 év, a különbség tehát szintén kevés, csak 57 év volt.

Ha pedig az egy és ugyanazon vastagsági osztály átlagtörzseinek kora egymástól ott nagyobb eltérést nem mutatott, ebből csak azt következtethetem, hogy a bisztrai és gotuli erdők már nem őserdők a szó szoros értelmében, hanem átszállalt koros erdők, amelyekben, ha rendszeres hazználat nem is történt azelőtt soha, de legalább a zsindely- és szitakéregkészítők már a régi időkben is

szálgattak bennük. Ez a szálas azután, utat nyitván a szélnek, előidézhette azt, hogy a legutolsó korbeli átalakulás a szél segélyével aránylag rövidebb időszak alatt menjen végbe. Ez a szálas azonban egyszersmind kivétköztette a szóban forgó erdőket ősi jellegükből.

Ha az az elmélet, mely szerint a korbeli átalakulás az őserdőkben bizonyos nagyobb területrészenként körülbelől 70—100 éves időköz alatt megy végbe, tényleg megfelelne a valóságnak: ennek az átalakulásnak mindenféle változását lépten-nyomon látni lehetne különböző helyeken, nem csak a bisztrai és gotuli erdőkben, de a romániai őserdőkben is, mert a természet rendje nagyban véve itt sem lehet más, mint amott.

Már pedig egyes részletektől eltekintve, az erdő képe itt többé-kevésbé mindenütt egyforma. Egymás mellett találjuk mindenütt, egyenkint, vagy csoportonként a legkülönbözőbb koru fákat, az egyéves csemetétől a teljesen kiszáradt tulkoros törzsig. A kivételek közé tartoznak egyes, a szélnek nagyobb mértékben kitett erdőrészek. Az ilyen helyeken sok nagyobb kiterjedésű újabb és régibb keletű széltörést s ezek mellett a meglehetősen egyenlő koru fiatal és öreg állabokat láttam, a melyek régi széltörések nyomában keletkezhettek. Ezeken a területeken a korbeli átalakulás tényleg gyorsan mehetett véghez. Gyorsan mehetett és tényleg megy is véghez ez az átalakulás egyes kisebb — mondjuk néhány holdra terjedő — csoportoknál másutt is, főleg a hova a szél romboló erejével inkább behatolni képes. De ezektől a kivételektől eltekintve, a korbeli átalakulás mindenütt folytonos.

Ezt annyira természetesnek tartom, hogy biztosra veszem, hogy a jelenleg egyenlő vagy közel egyenlő koru állabrészek is idővel vegyes koruakká és az erdő többi

részeivel egyenlő jellegűekké válnának, ha magukra hagyatnának. Sőt még azt az állítást is kockáztatni merem, habár bebizonyítanom lehetetlen, hogy egyes nagyobb pl. 50—60 holdas területeknek a fatömege az őserdőkben ma is ugyanakkora, mint évszázadokkal ezelőtt volt.

*
*
*

A jelen ismertetésem tárgyát képező romániai és az ezekkel szomszédos erdélyrészi őserdőkben, kivéve egyes kimagasló hegycsucokat (mint pl. az 1723 m. magas »Giurgiu«, az ennél valamivel magasabb »Pintelen« és a már magyar területen lévő 1788 m. magas »Goor«) az erdőtenyészet *természetes* felső határát sehol sem találjuk fel. A látottak után könnyen el tudom képzelni, hogyan szorították lejjebb azt évszázadokon keresztül a legeltetéssel a pásztorok.

Először a magasabb hegycsucokon lévő tisztás foltokat, amelyeken a sorvasztó szelek az erdő megtelepülését megakadályozták, és a magasabb hegygerinczeken keletkezett, fűvel benőtt széltöréseket lepték el juhaikkal. Innen azután tüzzel-vassal terjeszkedtek s terjeszkednek ma is tovább, a mint ez lépten-nyomon észlelhető a havasi legelők körül, ahol körülgyűrűzött törzsek, megszenesedett tuskók mutatják a vandal pusztítás nyomait. A legelők körül széles pásztákban hevernek a lekérgezett luczfenyőtörzsek, amelyeket a pásztorok csupán azért döntöttek le, hogy kergükkel kunyhóikat befedjék. Ha a közelben széltörés támad, nem sokára ott terem a pásztor, felgyújtja, hogy később legeltetésre alkalmassá válják a terület. Így keletkeznek a meglévő szomszédságában újabb és újabb legelőfoltok, amelyek később a közbeeső erdő kipusztítása után velük összefüggő egészsze olvadnak.

És ezt a pusztítást ma még mind egészen természetesnek kell találnunk, mert a fának, az erdőnek, a kiszállítási nehézségei miatt, ugyszólván semmi értéke sincsen s a nép másképpen hasznót nem huzhat e nagy területekből. Meddig fog tartani még ez az állapot, bizonytalan, de látva a példát, miként nyitotta meg az emberi vállalkozás és a pénztőke a szomszédos erdélyrészi és romániai erdőket, valószínű, hogy már a közel jövőben megjelenik itt is a *haladás* első hirdetője, a favágó fejszéje, amelyet remélhetőleg nyomon fog követni majd az erdő gondozása, illetve az erdő pusztításának korlátozása.

Az alábbiakban még csak az egyes faneemekre vonatkozó néhány megfigyelésemet közlöm. Némi értékkel fog-nak talán birni egyes adataim főleg most, a midőn a faneemek elterjedésére vonatkozó adatok gyűjtése és összeállításánálunk az egész országban napirenden van.

A *luczfenyő* mindenütt az erdőtenyészet *jelenlegi* felső határáig emelkedik. Ez a határ itt mintegy 1600—1650 *m.* között vonul s hogy a *természetes* felső határnál jóval alacsonyabb, mutatja az a körülmény, hogy a luczfenyő eltörpülése, eltekintve egyes kimagasló hegykupok északi oldalaitól, ahol a sorvasztó északi szelek következtében az eltörpülés alantabb kezdődik, legtöbbször csak a legfelső 20—50 *m.* széles erdőpáasztánál, sőt sok helyen egyáltalában nem is észlelhető. De mutatja az is, hogy a *törpefenyőt*, mely az erdőtenyészet felső határán a luczfenyőt rendszeren fel szokta váltani, csak az 1787-6 *m.* magas «Goor» csucs körül találtuk.

Bátran feltehetjük, hogy a természetes felső határ, — ha a hegység magasabb volna — a jelenleginél mintegy 200 méterrel magasabbra nyulna fel. 1600 *m.* magas-

ságban több helyen még 8 m.-nél magasabb luczfenyő-állapot találtam. És az az 55 cm. mellm. átmérővel bíró és 40 m. magas luczfenyő példány, amelyről fennebb említést tettem, 1460 m. magasságban ért el ilyen méreteket.

A *jegenyefenyő* a déli, nyiltabb fekvésű hegyoldalakon mintegy 1400 m. magasságig emelkedik. Mindenütt a luczfenyő közé elegyedve fordul elő. A magasabb helyeken csak egyes példányokban lép fel; az alsóbb erdőrészekben ellenben néhol tulsúlyban van a luczczal szemben. Emennél nagyobb méreteket ér el. Magam köböztem egy fekvő törzset, amelynek átmérője mellmagasságban 132 cm., hossza a csucsig 52 m. és köbtartalma 28 m.³ volt. Minthogy a 150—180 cm. vastag törzsek nem éppen ritkák, bátran állíthatom, hogy 40—50 m.³-es törzset jelentékeny számban lehetne találni.

A *bükk* körülbelől 1500 m.-ig megy fel. Még 1480 m. magasságban egy legalább is 12 m. magas példányt találtam belőle, északi fekvés mellett, egy ugyanolyan magas *hegyi juhar* (*Acer pseudoplatanus*) társaságában. Jellemző, hogy a *bükk* a havasok alján, az erdő felső határa hözelében lép fel tömegesebben.

Van ezeknek az erdőségeknek még egy érdekes fafajta: az *erdei fenyő*. Különös örömmel töltött el, a mikor első csoportját megláttam egy sziklás, kőgörgetes oldalon, közel 1500 m. tengerszintfeletti magasságban. Annyival inkább örültem ennek, mert őseredeti termőhelyén még nem volt alkalmam látni e fajtát. Leginkább az imént jelzett minőségű, legilányabb termőhelyeken található s különösen a régi szélterések helyén. De a legjobb termőhelyen is előfordul, még pedig ritka szép példányokban. Így egyik déli hegyoldalon 1300—1400 m.

magasságban néhány gyönyörű erdei fenyőt láttam s köztük nem egyet, amely 70—80 cm. mellm. átmérővel és 35—40 m. magassággal bír. Mintegy 1500 m. magasságig emelkedik, de még 1580 m. magasságban is találtam egyetlen fiatal példányt belőle.

L a p s z e m l e.

A fagyapot, mint alom. A szalmának, mint istálló-alomnak a fagyapot is pótszere, bár alkalmaztatásának útját állja nem egy előítélet, a mely azonban czélszerű anyag felhasználása mellett mind elenyészik.

A fagyapot kezdetben csak csomagolási czélokra készült s minthogy olesósága, könnyűsége s laza volta mellett elegendő nagy rugalmassága eléggé ajánlták, e téren csakhamar általánosan el is terjedt.

Mint almot a jószág alá ugyancsak olyan állapotban kezdték alkalmazni, mint a minőben a csomagoláshoz használják, de így több alkalmatlanságot és kellemetlenséget tapasztaltak, melyeket ugyan könnyen el lehetett hárítani, de a melyek mégis aggályokat szültek s a fagyapot ebbeli használatát korlátozták.

Mert ha a fagyapotot finom, hosszú szálakban alkalmazzák alomnak, akkor vastag gombolyagokban az állatok lábára csavarodik s egyenletes, puha fekhely helyett sűrűn összegabalyodott, összekuszált rakásokat nyújt csak, a melyek a trágyának a földéken való egyenletes elosztását akadályozzák és korhadását is késleltetik.

Több rendbeli kísérletezés az istállóban és a földéken egyaránt arra az eredményre vezettek, hogy a fennebb jelzett hátrányok csak akkor állanak be, ha a fagyapot almozási czélokra alkalmatlan alakkal bír, mert csomagolási czélokra a hosszú, keskeny és vákony csíkok a legjobbak, *míg mint alom akkor jó, ha rövid és széles.* Így a 0.75—1.00 cm. szélességben legalkalmasabbnak bizonyult, amelyik ennél szélesebb, az már kevésbé puha és kevésbé ruganyos fekhelyet nyújt, ha pedig ennél keskenyebb, akkor a már többször említett bajok következnek be. Az egyes szálak

hossza $1\frac{1}{2}$ méternél nagyobb ne legyen, legjobb azonban a 25—30 cm.-nyi hosszúság. Ilyen méretű fagyapot, trágyalével átítatva, oly gyorsan korhad, hogy egy év múlva már nem találni közte összefüggő darabokat.

A fa hamuja alig tartalmaz többet, mint 1—2% ásványi anyagot; e részben összes fanemeink alig mutatnak fel valami különbséget s így almozási célokra valamennyi egyaránt alkalmas. A tülevelűek közül a csekély értékű vékony rudak a legezélszerűebbek.

A fagyapot felszívó képessége annak vastagsága szerint igen eltérő. Ez a vízfelvételi képesség rendesen annál nagyobb, minél vékonyabb a fagyapot. Összehasonlító kísérleteknél a rozs-szalma 206, a pinusok gesztje 150—170, ugyanazok szíjácsa 220—250, a luczfenyő 212, a kemény lomblevelűek (tölgy, bükk stb.) 130—150 és a lágyfák (éger, nyár, fűz) 250—330 rész vizet vettek fel. A fagyapot folyadékfelvételi képessége tehát elegendő nagy.

A legújabb kutatások azt bizonyítják, hogy a rendes anyagok bomlását a levegő hozzájárulásával, tehát olyan feltételek közt, a minőket a megmunkált föld is szolgáltat, alacsony szervezetek életműködése idézi elő s tartja folyamatban, a melyek a szerves anyag széntartalmát szénsavvá, a könenyt vízzé, a légenyt pedig ammoniákká és salétromsavvá vagy légenysavvá változtatják át. Ezek közül a szénsav kiválasztását lehet legkönnyebben megállapítani. Ennek a mennyisége a bomlás mértékéhez képest esik vagy emelkedik, a fejlesztett szénsav tehát a bomlás gyorsaságának mértéke. Az alacsony szervezetek fejlődése is épen úgy, mint minden más növényé, bizonyos feltételekhez van kötve; így megfelelő hőfok, elégséges nedvesség s bizonyos tápláló sók nélkülözhetetlenek.

Az ásványiakban s így tápláló sókban szegény fa bomlasztó képessége mögötte áll tehát a szalmának s más efféle almoknak, de viszont ilyen sóknak hozzáadása útján ezt a képességet a fánál is lehet hasonló fokra emelni, amit az eziránt végzett kísérletek fényesen igazoltak.

Ezeknél a május hó 19.-étől augusztus 3.-áig, tehát 75 napon át tartott kísérleteknél tizezer szilárd alkatrész naponta átlag a következő szénsavmennyiséget fejlesztette: rozsszalma 23,

ugyanaz ganajlével 23, ugyanaz ganajlével s kainittal 26, ugyanaz ganajlé, kainit és chili-salétrommal 26, a luczfenyő fája pedig ugyanebben a sorozatban 13—22—23—26,5, a pinus-félék ganajlével s az említett sókkal 25—26, égerfa 11, égerfa ganajlével 26, bükkfa 19, ugyanaz chilisalétrommal 26, tehát átlag a tiszta fa 11—19, a ganajlével átitatott fa 22—26 s a tápláló sókkal kevert fa pedig 23—26 részt.

Tápláló sók hozzátétele tehát a fa bomlási képességét a rozsszalmaét többé-kevésbé megközelítő mértékre emeli, a ganajlével való alapos átitatás pedig tetemesen fokozza. Itt nem a ganajlé szerves anyagainak a hatásáról van szó, mert az ugyanabban a mennyiségben, de szalma vagy fa hozzáadása nélkül alkalmazott trágyalé csak az első 14 napon át s ezalatt is kevés szénsavat fejlesztett, s a szénsav fejlődés később meg majdnem egészen megszűnt.

A tápláló sókból nem kell sok, $\frac{1}{2}$ —1 *kg.* kainit 1 *g.* fagyapotra elégséges s ez a hozzákevert káli különben úgy sem vész el, hanem a termesztett növények javára válik. Még valamely légenytartalmu trágyaanyag hozzáadása is kívánatos, leginkább alkalmas e célra valamely ammoniaksó; de ez nem feltétlenül szükséges, mivel már maga az istállóból kerülő trágyalé is tartalmazza a szükséges légenyt. Kedvező hatásuak még a gipsz és annak foszfor-vegyületei.

Az előadottakat összegezve tehát azt lehet mondani, hogy a fagyapotnál, mint alomnál tapasztalt hiányok alkalmas méretek, vagyis széles s rövid szalagok alkalmazása s trágyasók hozzátétele által tökéletesen elenyészthetők. (Ramann E.-nek a „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“-ben megjelent cikke nyomán.)

Közli: *Gabnay F.*

Vidéki levél.

(Egyes fák hibás elnevezése a Pallas Lexikonban.)

Bustyaházán, 1899 február hó.

Tek. Szerkesztőség! — Öszintén megvallva mindeddig remélttem, hogy a honi erdészeti köréből nálam hivatottabb egyén fog felszólalni egyes fáknek a Pallas Lexikonában Borbás V. ur által

közölt hibás elnevezése ellen. Most azonban, miután ez mindeddig nem következett be, a felszólalásnak az alább felhozandó ok miatt szükségét találok, jöllehet dr. Mágócsy Dietz Sándor és dr. Schilberszky Károly urak a Természettudományi Közlöny f. é. január havi füzetében az erdészeti irodalomban használatos nevek mellett állást foglaltak s kijelentették, hogy a Kir. Magy. Természettudományi Társulat továbbra is megmarad e tekintetben 1888-ban kifejtett álláspontján, mely akkor minden oldalról kellően megvitatva került ki hazai illetékes szakférfiak köréből, azoknak mintegy többségbeli nyilatkozataként.

Talán szükségtelen, de mégis megemlítem, hogy 1888-ban az erdészek által használt nevek fogadtattak el.

Felszólalásom megtételére fentebb említett okot abban találok, hogy az Erdészeti Lapok m. é. november havi füzetében közölve van Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos urnak az Erdészeti Műszótár szerkesztése ügyében az Országos Erdészeti Egyesülethez intézett levele, a melyben utalás történik a Pallas nagy Lexikonára, mint a mely a műszak nagy részének magyarázatát magában foglalja. Szaktársaim közül velem együtt, tudom, hogy senki sem táplál az iránt kétséget, hogy Fekete főerdőtanácsos ur csakis az elfogadott névekre gondolt, nem pedig a Pallas Lexikonában közölt hibás nevekre, a mikor a kérdéses nagy műre, mint forrásmunkára hivatkozott. Nehogy azonban ebből a levélből az illető természet tudós ur azt a téves következtetést vonja le, hogy az Erdészeti Lapok szerint is helyeselték az ő elnevezéseit, nem tartom felesleges dolognak, ha az erdészet köréből is felszólalunk a Pallas Lexikonának hibás elnevezései ellen.

Nem akarok hosszabb fejtegetésbe bocsátkozni, csak annyit jegyzek meg, hogy a Lexikon, mint általános ismeretek tára, arra volna hivatva, hogy az általános, közhasználatban forgó elnevezéseket, fogalmakat megmagyarázza, nem pedig arra, hogy a nagy közönség körében zavart idézzon elő téves elnevezésekkel. Ez irányelv szem előtt tartásával Borbás tanár ur saját egyéni meggyőződését nyugodtan alárendelhetné volna a Kir. Magy. Természettudományi Társulat megállapodásának s ennek folytán a kérdéses fákat azokon a neveken ismertethette volna, a melyek alatt azok a közhasználatban leginkább ismereteseek.

A legnagyobb zavart előidézhető elnevezést a lucz- és jegenyefenyő neveinek felcserélésében találom. A P. Lexikona VII. kötetének 92. lapján az alábbi nevek felsorolása után leírja a luczfenyőt, de ez a leírás a jegenyefenyőre illik. A nevek a következők: „A *Picea* fajai 1. a fehér v. fehércsiku, szurkos, gyantás, puha, sima v. fésűs fenyő, v. szemerkefa, szurokfenyő, luczfa, fehér jegenye, (*Picea pectinata* Lam. *Abies alba* Mill, *Abies Picea* L., *A pectinata* D. C., *A excelsa* Link, P. *Abies* Dur.)

A IX. kötet 883. lapján s az ehhez tartozó képmellékleten jegenyefenyő név alatt a luczfenyőt írja le s nevezi még bálványfenyőnek, karácsonyfenyőnek, keresztesfenyőnek, csak luczfenyőnek nem, daczára annak, hogy úgy a leírásból, mint a képmellékletből minden kétséget kizárólag rá lehet ismerni a luczfenyőre. (*Abies excelsa*.)

A XIV. kötet 486. lapján le van írva az erdeifenyő vagy igazi répafenyő (*pinus silvestris*) s a szöveghez tartozó képmelléklet „Répafenyő“ felirással van ellátva.

Ugyanezen kötet 715. lapjánál levő képmellékleten a veresfenyő rozmaring fenyő névvel van jelölve s e név alatt van leírva a veresfenyő, a miről az ismertetésben azt mondja, hogy a haza fenyveseiben csak a *Larix decidua* Mill. (*Pinus Larix* L., *Larix Europaea* D. C.) terem. Csakis e nevekből és a képmellékleten közölt rajzokból jöhetünk rá, hogy rozmaringfenyő név alatt a veresfenyőt érti.

A 16. kötet 305. lapja előtt levő képmellékleten 6. ábra alatt muzsdalyfa név alatt egy leveles galynak a rajzát közli, a miben a kocsánytalan tölgyet lehet felismerni. A tölgyfajok leírásában is a kocsánytalan tölgyfát többnyire muzsdalyfa név alatt, a kocsányost pedig leginkább mocsártölgy vagy mocsárfa név alatt emlegeti. A tölgyfa leírásából még arra is rájövünk, hogy a geszt szó sem megfelelő neki, mert azt „fakeménye“ név alatt írja le. Eltekintve a hibásan képzett fakeménye szótól, azt hiszem, hogy az általánosan használt geszt ellen sem nyelvészeti, sem bármilyen más szempontból kifogás nem emelhető. (Ezen az alapon a a szíjácsot „falágyá“-nak lehetne nevezni.)

Lehetséges, hogy több téves elnevezés is fordul elő, de azt

hiszem, hogy azok a közöltekhez képest lényegtelenek, mint pl. az is, hogy a mezei juhart (*acer campestre*), (I. köt. 288. lap) csak fodor juhar név alatt említi meg.

Nagy Károly
magy. kir. főerdész.

Különfélék.

A fák levélzetének figyelembevétele a termőhelyi viszonyok becslésénél. A homoktalajnak lépten-nyomon való változatait szembetűnőbben alig lehet bármikor is észlelni, mint az ősz folyamán, midőn már a fák télire készülődnek s a levelekben lévő tápanyagok és sók a fa testébe vonulnak s beáll a levél színének átváltozása, mikor aztán már nem jut egyéb szerep a levélnek, mint csak az, hogy agaly és levélnyel között elválasztó callust képezzen.

Fenti folyamatok nem egyforma időben fejeződnek be egy és ugyanazon fanemeknél sem. Ugy a levél-sárgulásnak, mint a lehullásnak ideje függ a talaj jószágától. Minél jobb talajon van az illető fanem, annál később kezd levele sárgulni s lehullani.

Ezt a jelenséget különösen az ákáczfánál figyeltem meg, a mely fanem a homokon uralkodó.

A legjobb termőhelyen lévő ákáczfákon október hó 1—15-ig a levélzet haragoszöld és teljes; azokat a terület-részeket tehát, melyek ákáczfáin előbbi jelen-ég tapasztalható, biztosan sorozhatjuk az I. termőhelyi osztályba. Azok a talajrészletek, melyeken az ákáczfák az előbb említett időszakban már sárga levelekkel állanak, képeznék a II. termőhelyet; s végül az a talaj, melyen az ákác október hó első felében már teljesen levélzet nélkül áll,

vagy a sárga levélzetnek csekély része még fent van, a III. termőhelyi osztályba sorozandó.

A mennyiben ennél pontosabb becslés válna szükségessé, ezek közé az osztályok közé igen könnyen lehet még egy-egy osztályt sorozni.

Itt megemlítem még a homokon előforduló többi fák levélhullásának idejét is, abból a célból, hogy az érdeklődő szaktársak az alföldi és a magasabb hegységi erdők levélhullását összehasonlíthassák.

Ha a fák megfelelő termőhelyen vannak, a következő sorrendben hullatják levelüket. Először a fekete és kanadai nyárfa, caspifűz, zöldjuhar, köris, nyír, egyes fehérnyárfák, feketedió, boglárfa, ezeket követik a közönséges fűz, gyűrűcze-juhar, olajfa, fagyal, éger, szil és kocsánostölgy.

Egyesek azonban akadnak a boglárfánál, valamint a fehérnyárfánál is, melyek leveleiket soká tartják meg, sőt egyes boglárfákon egész télen megmarad a levél jó része.

Az első csoportba tartozók leveleiket november hó 10.-éig már lehullatták, a második csoportban lévők ugyanakkor még majdnem teljes lombozatban vannak, sőt leveleik a tölgy kivételével még zöld színben játszanak.

A levélhullást egyébként nagyon befolyásolja a talaj minősége, valamint az alföldön a nyár- és fűzfák levelein némely években nagy mértékben előforduló élősdigombák. A múlt évben a *Melampsora Hartigii* által megtámadott fűzek már augusztus végén, a *Melampsora populi* által megtámadott kanadai nyárfák pedig már szeptember végén lehullatták lombozatukat. (Közli: Kiss F.)

Málnabokrok fűzek tetejében. Érdekes látványnak lehet részese, a ki Töröcsváron a Porta- vagy Simon-patak mellett vezető úton végighalad. Az út szélén égerfák és

fűzek vetélkednek egymással a vizenyős talajon való minél nagyobb térfoglalásért s a hol az égerek már-már előnyben vannak a fűzek felett, mert emezek a folytonos lecsonkítás miatt elcsenevészednek, háttérbe maradnak s visszamaradó öreg, fejes törzseiken ugyszólván már több a kéreg és odu, mint a fásrész. Az odukat s a csonkázott fák tetejének horpadásait a szél a felkavart homokszemekkel és a patakok iszapjából felkapott porszemekkel kitöltögeti, úgy, hogy ezek a rothadó farészekkel együtt lassanként egész kis termőtalajréteget képeznek az öreg fűzfák felületének egyes részein, melyen aztán idővel zuzmók, mohák, gombák, dudvás növények stb. telepednek meg.

Ilyen korhadt, öreg fűzfák tetején az említett völgyekben csihány és más dudvafélék társaságában számos *málnabokor* nő. Éppen akkor fedeztem fel őket, amikor a múlt évben közülük többnek ágai érett gyümölcsökkel voltak tele. Ezek a málnabokrok épp olyan vidoran tenyésznek ottan a fejesfák tetején, mintha akárcsak csillámpala, homokkő vagy a legjobb agyag vált volna az öreg fűzekből, a melyeken egészen a fa testéig hatolnak a rajtuk élődő cserje gyökerei.

Kapcsolatban itt felemlitem, hogy Fogaras vármegye hegységi erdeiben, különösen Törösvár környékén, a vágásokban nagyon sok málna terem, úgy, hogy helyenkint alig járható sűrű bozótot alkot e cserje s nyáronkint a lakkosság egyrésze, különösen a gyermeksereg, a málna gyümölcséből néhány forintot rendesen összeszerez. Az itteni málnabokrok egynémelyikének a gyümölcse nem veres, hanem sárgásfehér, tökéletes krémszinű. Azonban az ize ennek is olyan, mint a rendes veresszinűnek, de ritkasága miatt a befőttkészítők előtt nagyobb értéke van a krémszinűnek, mint a pirosnak.

(Közli: Hajdu J.)

A fenyves-madarak, mint erdősítők. Régebbről ismeretes, hogy a borókafenyőnek mesterséges megtelepítése majdnem a lehetetlenséggel határos, mert a fiatal csemeték az átültetést, különösen ha messzebbre szállíttatnak, a csemeték éppen nem tűrik. Az elvetett magnak pedig egy ezredrésze ha kikel.

A királyhalmi erdőőri szakiskolában az 1880-as évek vége felé az akkori szakiskolai igazgató többfélekép vetett el borókamagot, forrázva, savakkal kezelve stb. A több liternyi elvetett magból alig kelt ki 3—4 csemete. Mig ellenben ott, a hol már régebben megtelepült, azt állítják, kiirthatlan; mert a fenyves-madarak által leszedett magok, ezek gyomrán át jutva a földbe, igen szépen kelnek ki. A régi borókás csoportok között és mellett mindenütt a legkülönbözőbb koru csemeték és fácskák sokaságát lehet találni.

A szegedi erdőkben is akad elvétele egy-egy boróka, amelynek magját valószínűleg a vadkerti borókásokból jövő fenyves-madarak hozták ide.

Kevésbé ismeretes azonban, hogy a fenyves-madarak a celtisfának szaporításában is mennyire résztvesznek.

Késő ősszel és kora tavasszal Szeged vidékén is minden évben megjelennek a fenyves-madarak s pár napig itt tartózkodnak, mely alkalommal igen kedves csemegéjük a celtismag.

Ismervén a fenyves-madarak gyomorsavainak a borókamagra való hatását, az erdőben itt-ott előforduló celtiscsemetéket azonnal nekik tulajdonítottam.

De az egyszersmind arra ösztönzött, hogy a Kamarás erdőben (Horgos mellett), a hol mintegy 20—25 idősebb celtisfa van a park szélein, szintén megfigyeléseket tegyek.

Fáradtságom nem maradt meddő. A fenyves-madarak nagyobb csoportokban lepték meg a kamarási celtiseket, mint a királyhalmiakat. A celtismagból belakmározván delelőre és hálásra a szomszédos feketefenyőerdőcskébe vonultak.

Ennek a feketefenyőcsoportnak alja kendersűrűségben van benőve 1—6 éves celtis alnövettel. Hogy ezek a csemék a fenyves-madarak gazolása által talajba jutott celtismagból fejlődtek, annál bizonyosabb, mert természetes úton a távolabb lévő fákról oda nem hullhattak, mestersegesen pedig soha ott el nem szórattak.

(Közli: Kiss F.)

Későn virító farkas-boroszlán (*Daphne Mezereum*). Mult év november hó 16.-án hivatalos utazásom közben a bruszturai m. kir. erdőgondnokság területében, a bertyánkai völgyben, 17.-én pedig a német-mokrai m. kir. erdőgondnokság területében, a mokránkai völgyben, virágzó farkas-boroszlánt találtam, a mit ezen a vidéken szokatlan enyhe őszi időjárásnak lehet tulajdonítani.*) Megjegyzem, hogy mindkét hely a galicziai határ közelében fekszik s tengerszin feletti magasságuk körülbelül 800 m. Feltűnt előttem továbbá, hogy a veres bodza (*Sambucus racemosa*) rügyei, akárcsak tavasz kezdetén, olyannyira ki voltak fejlődve, hogy pár napi meleg időjárás esetén kipattantak volna. Mint a mult évi hosszu, enyhe ősznek bizonyítékát helyénvalónak találom ezt közzétenni, már csak azért is, hogy ebből is lássuk, hogy a vándormadarak korai eltávozásából nem mindig lehet korai télre következtetni.

(Közli: Nagy K.)

*) Hasonló jelenséget közölt velünk Torontál vármegyéből Chalupeczky J. v. s. ur, ki levele szerint mult évi november hó 30.-án egy *Lonicera*-fajt látott teljes virágzásban.

Pele által okozott rongálás a máramarosi fenyvesekben. A bustyaházai m. kir. erdőhivatalhoz tartozó színevér-polyánai m. kir. erdőgondnokság területében egy pár év óta a pele észrevehető károsítást okoz a fiatal fenyvesekben az által, hogy a fiatal fenyők csucsán a kérget lerágja, minek következtében azok betegeskedésnek indulnak s pár évi tengődés után kiszáradnak. A kéreg lerágását a nedvkeringés megindulásakor s az új hajtások képződésekor, a mi e magas hegyi vidéken május végén s június elején szokott bekövetkezni, végzik s ebben az időszakban, sőt még július, augusztus hónapokban is a sötétzöld környezetből már jó messziről kiválnak fehér csucsukkal a meghántott fenyőfák. Az általam észlelt rongálások rendszeren 15—20 éves luczfenyőfákon fordulnak elő s a kéreg lerágása a csucstól lefelé számítva néha csak 50 cm., néha azonban csaknem 2 m. hosszúságban terjed. A lerágás alakja is különböző; néha szalagszerű, néha csigaalaku, néha pedig csaknem gyűrűs. Sajátságosnak találom még azt, hogy amíg a szomszédos német-mokrai m. kir. erdőgondnokság területében nem vettem észre ilyen pelerágást, addig a m.-szigeti erdőigazgatósághoz tartozó luhii m. kir. erdőgondnokságban szintén láttam számos ilyen károsítást. (Közli: Nagy K.)

Az «Erdészeti Építéstan» című nagy munkának, — melynek I. részéből az első kötet a múlt év október havában került ki a sajtó alól, — most a II. része jelent meg. Ez a rész az *Ut-, Vasut- és Hidépitéstant* tárgyalja, 61 ivre terjed s összesen 1083 szöveg közé nyomott ábrát tartalmaz. Mint az I. kötetnek megjelenése alkalmával már jeleztük, *Sóbó Jenő* m. kir. bányatanácsos, akadémiai tanár e munkájának kinyomatásával Joerges A. özv. és fia selmeczbányai czég van megbízva, mely czég egy-

szersmind a műnek főelárusítója; mindamellett a munkát úgy az egyesületi tagok, valamint a nemtagok is, az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál egyaránt megszerezhetik. A most megjelent vaskos kötet ára még nincs megállapítva; amint azonban értesültünk, az ár tagok számára valószínűleg 6 frtban, nemtagok számára pedig 8 frtban fog megállapíttatni.

Halálozások. *Hayden Antal* uradalmi erdész, az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja (Nógrádon), *Steyrer József* nyug. m. kir. erdőmester, az Országos Erdészeti Egyesület alapító tagja (Zágrábban), meghaltak. *Béke poraikra!*

Változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat körében.

I.

A földmivelésügyi magyar királyi minister *Miskolczy János* főerdészi czimmal ellátott magyar királyi erdészt kinevezte magyar királyi főerdésszé a IX. fizetési osztály 3. fizetési fokozatába.

II.

Földmivelésügyi magyar ministerem előterjesztésére *Tomcsányi Gusztáv* főerdőmesternek az erdőigazgatói czimet adományozom.

Kelt Bécsben, 1899. évi február hó 5.-én.

Ferencz József, s. k.

Darányi Ignác, s. k.

III.

Személyem körüli magyar ministerem előterjesztése folytán *Gaál Lajos* nyugalmazott főerdőőrnek sok évi hű és buzgó szolgálata elismeréseül a koronás ezüst érdemkeresztet adományozom.

Kelt Bécsben, 1899. évi január hó 24.-én.

Ferencz József, s. k.

Széchenyi Manó, s. k.

Egyesületi hirdetések.

Figyelmeztetés. Az egyesületi könyvkiadványokból az egyesületi tagok **csak egy példányt** szerezhethvén meg a megállapított **kedvezményes áron**, több példány megrendelése esetében a többi példány után a **nem tagok számára megállapított ár** küldendő be.

Az „Erdészeti Építéstan“ I. részének, a „*Középítéstan*“ czimű — 100 arannyal jutalmazott pályamunkának — I. kötete megjelent. Szerzője: Sobó Jenő magyar kir. bányatanácsos, akadémiai tanár. A 47 ivre terjedő és 1633 ábrát tartalmazó kötet ára az Orsz. Erd. Egyesület tagjai számára 5 frt 60 kr., nemtagok számára 8 frt. Megrendelhető legczélszerűbben postautalvánnyal az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál. Nemtagok számára való eladással meg van még bízva Joerges A. özv. és fia könyvkereskedő czég is Selmeczbányán.

Az „Erdészeti Rendeletek Tára“ 1897. évi (XVII.) évfolyama megjelent. Ára az egyesületi tagok számára 30 kr, nem tagok számára 60 kr.

Az „Erdészeti zsebnaptár“ legújabb (1899. évi XVIII.) évfolyama megjelent. Ára az egyesületi tagok számára 1 frt, nem tagok számára 1 frt 50 kr. Legczélszerűbben postautalványon rendelhető meg az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál. Ha a megrendelő a naptár árának beküldésekor 20 kr. postaköltséget is küld, akkor a postai szállítás bérmentve (keresztkötés alatt, ajánlva) történik.

Az „Erdészeti Növénytan II. k. Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növény földrajz“ czimű, 200 arannyal jutalmazott pályamunka ára az egyesület tagjai számára 6 (hat) frt, nem tagok számára 9 (kilencz) frt. Legczélszerűbben postautalvánnyal rendelhető meg az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál.

„Az Erdő-Ör“ vagy **„Az erdészet alapvonalai kérdésekben és feleletekben“** czimű munka hetedik kiadása megrendelhető. Felkéretnek tehát azok a t. erdőhivatalok, erdőgondnokságok és szakértársak, kik az erdészeti műszaki segédszolgáltatrára készülő egyének részére ezt a könyvet megszerezni kívánják, hogy annak postautánvételi útján leendő megküldése iránt az „Erdészeti Lapok“ kiadóhivatalát értesíteni sziveskedjenek. Ára példányonként 3 frt. — Ha a megrendelés alkalmával a könyv ára mellett még 25 kr.

postaköltség is küldetik, akkor a megküldés bérmentve (kereszt-kötés alatt, ajánlva) történik.

Az „**Erdészeti Rendeleték Tára**“ 1880—84. (I.—IV.) évfolyamának III. kiadása teljesen elfogyott, valamint az 1890. (X.) évfolyam I. kiadása is. (Az I—IV. évfolyamot az egyesület mérsékelt áron visszaváltja. Ajánlatok a titkári hivatalhoz intézendők.)

„**Erdészeti növénytan I. k. Általános növénytan**“ című, 200 arannyal jutalmazott pályamunka ára az egyesület tagjai részére 2 frt 80 kr.; nem tagok részére pedig 4 frt. Legczélszerűbben postautalvánnyal rendelhető meg az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál, mely a művet abban az esetben, ha a fentebbi összegben felül még 25 kr. beküldetik (kereszt-kötés alatt, ajánlva), bérmentve küldi meg.

Az „**Erdőrendezéstan**“ kézikönyvének (I kötet; írta: bölcsházai Belházy Emil m. kir. főerdőtanácsos) ára az egyesület tagjai részére 3 frt, nem tagok részére pedig 5 frt. Legczélszerűbben postautalvánnyal rendelhető meg az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál.

A legelő erdők berendezése, kezelése és hasznosítása. Erdő- és gazdatisztek, valamint erdő- és mezőgazdák számára. Írta: Zsaryolányi Márton Sándor m. kir. főerdész. Az Országos Erdészeti Egyesület által 100 darab arannyal jutalmazott pályamunka. Ára 3 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai az egyesület titkári hivatalánál 2 frt 40 kr. kedvezményes áron rendelhetik meg. (Budapest, V. Alkotmány-utca 10. sz.)

„**A legelő-erdők.** — A legeltetés kérdése Magyarországon és annak megoldása mezőgazdasági uton“ című munka (írta: Földes János m. kir. főerdész) még kapható. Az „Erdészeti Lapok“ 1895. évi I—V. füzetében közölt ezen munkát, az egyesület dicsérettel tüntette ki. A külön kiadásnak ára az egyesület tagjai számára 80 kr., nem tagok számára pedig 1 frt 20 kr. Megrendelhető az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V. Alkotmány-utca 10. sz.)

Az „**Erdészeti Rendeleték Tára**“ 1891. évi vagyis XI. az 1892. évi, vagyis XII.; az 1893. és 1894. évi, vagyis XIII. és XIV. évfolyama (ez a két évfolyam egy füzetben), továbbá az 1895., az 1896. és 1897. évi, vagyis XV., XVI. és illetve XVII. évfolyama az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál

(Budapest, V. ker., Alkotmány-utca 10. szám.) megrendelhető. Ára az egyesület tagjai számára az 1891. évfolyamnak 30 kr., az 1892. évfolyamnak 20 kr., az 1893. és 1894. évfolyamot tartalmazó füzetnek 60 kr., az 1895.-i évfolyamnak 30 kr., az 1896.-i évfolyamnak 25 kr., az 1897.-i évfolyamnak 30 kr.; nem tagok számára pedig 60 kr., 40 kr., 1 frt 20 kr., 60 kr., 50 kr., illetve 60 kr.

Az „**Erdészeti Rendeletek Tára**“ 1885.—89. (IV—IX.) évfolyamából a II. kiadásnak ára az egyesület tagjai részére 1 frt 20 kr., nem tagok részére pedig 1 frt 80 kr.

Az „**Erdei facsemeték nevelése**“ című munka megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utca 10. sz.). Ára az egyesület tagjai részére 1 frt 50 kr., nem tagok részére 2 frt.

Az „**Erdőhasználat**“ **kézikönyvének**, néhai Szécsi Zsigmond m. kir. főerdőtanácsos, erdőakad. tanár által átdolgozott s bővített II. kiadása megrendelhető az Orsz. Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utca 10.). A könyv ára az Országos Erdészeti Egyesület tagjai részére 6 frt, nem tagok részére pedig 8 frt. Megrendelhető postautalványon, vagy pedig utánvétellel való küldésre egyszerű levelezőlapon is.

„**Magyar Erdészeti Oklevéltár**“ (Magyarország ezredéves fennállásának emlékére kiadta az Orsz. erdészeti egyesület). Szerkesztette és történeti bevezetéssel és tárgymutatóval ellátta: Tagányi Károly. A három vaskos kötetből álló munka megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalában (Budapest, V. ker., Alkotmány-utca 10. sz., II. e.). Ára az egyesület tagjai számára 10 frt, nem tagok számára 20 frt.

Erdőműveléstan. Irta: Vadas Jenő m. kir. erdőtanácsos, erd. ak. tanár. Az Orsz. Erd. Egyesület által pályadíjjal jutalmazott munka. Ára az egyesület tagjai számára 3 frt 50 kr, nem tagok számára 5 frt. Megrendelhető az egyesület titkári hivatalánál.

„**Erdész-induló**“ és „**Nemes sziv.** — **Keringő.**“ Zongorára. Irta Szmik Gábor. Ára az indulónak példányonként 1 korona, a keringőnek 2 korona. Megrendelhetők az egyesület titkári hivatalánál (Alkotmány-utca 10 sz. II. em.). Az eladásból befolyó összeg „A magyar erdőtisztek árvaleányait segélyező alapítvány“ gyarapítására fordítatik!

Ő felsége nagy fénynyomatu arczképe, a mely az egyesület nagytermében levő eredeti olajfestmény után készült, megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utca 10.). Ára az egyesület tagjai részére csomagolással és postaköltséggel együtt 3 frt 50, nem tagok részére 4 frt.

Közvetlenül a szerzőnél rendelhető meg:

„A tölgy és tenyésztése“ czimű pályadijnyertes munka a szerzőnél, Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos és akadémiai tanárnál rendelhető meg. Megrendelések egyszerű levelező lapon, vagy postautalványon közvetlenül Selmeczre, a szerzőhöz intézendők. Ára az egyesület tagjai részére 2 frt, nem tagok részére 3 frt.

Ugyancsak Fekete Lajos m. kir. főerdőtanács és ak. tanárnál rendelhetők meg: az **„Erdőértékszámítást“** II. javított és bővített kiadása (ára 3 frt), és az **„Erdőbecslést“** II. teljesen átdolgozott kiadása. (Ára 4 frt.)

Ugyancsak a szerzőnél rendelhető meg:

A selmeczbányai m. kir. erdőakadémia története és ismertetője. Darányi Ignác földmivelésügyi m. kir. minister megbízásából írta Vadas Jenő m. kir. erdőtanácsos és ak. tanár. Megrendelhető szerzőnél (Selmeczbánya) és az „Erd. Lapok“ kiadóhivatalánál*) (V. ker., Alkotmány-utca 10. sz.) A 24 ivre terjedő, képekkel diszitett s térképpel ellátott munka ára 2 frt. (Erdőgyakornokoknak 1 frt 50 kr; erdészeti műszaki dijnokoknak s akadémiai hallgatóknak 1 frt.)

*) Az „Erdészeti Lapok“ kiadóhivatala azonban csak abban az esetben tehet eleget a megrendeléseknek, ha a t. megrendelők a könyv árát és a 25 krnyi portóköltséget egyidejűleg beküldik, amikor aztán a könyv keresztkötés alatt ajánlva adatik postára.

Erdészeti Rendeletek Tára.

I.

Körrendelet.

Valamennyi magyar és horvát-szlavon kincstári erdőhatóságnak.
(Az erdőszjelöltek és erdőgyakornokok által felszámítható utiköltségek ügyében.)

82392/1898. sz. földm. min. — Kapcsolatosan az 1875. évi 60196. számú s jelenleg is érvényben lévő pénzügyministeri rendelettel, értesitem az erdőhatóságot, miszerint az erdőszjelöltek és erdőgyakornokoknak, — ha állomáshelyük területén kívül eső helyre küldetnek ki és vasuton vagy gőzhajón utazhatnak, a tizenkét (12) kilométert túl nem haladó távolságnál — a bérkocsidíj és podgyász-vitelbér felszámítása nélkül — a szabályszerű vasuti vagy gőzhajó menetdíjak, — míg a 12 kilométeren felüli távolságoknál a tisztviselőkre érvényben álló szabályok szerint járó díjak érvényesítendők.

Budapesten, 1899. évi január hó 5.-én.

A minister megbízásából:

Sóltz Gyula.

II.

Körrendelet

a vármegyei és városi törvényhatóságoknak és közigazgatási bizottságoknak.

(A m. kir. állami erdőhivatalok szervezése ügyében.)

690/1899. eln. sz. földm. min. — Az 1898. évi július hó 9.-én szentesítést nyert és ugyanezen év július hó 16.-án kihirdetett 1898. évi XIX. törvényczikk első czimében foglalt határozatok a községi s más közérdekű tekintetek alá eső erdők és kopárterületek nagy részének közvetlen kezelésével és gondozásával az államot bizván meg, szükségesnek találtam már most intézkedni az iránt, hogy az állami erdőkezelés azon szervei, melyek az állam feladatát képező kezelési teendőket a törvényhatóságokban teljesíteni hivatva lesznek, az ország minden részében kellő időben megalkottassanak s működésüket már a törvény életbe lépése idején mindenütt megkezdhessék, mert csak így lehetek abban a helyzetben, hogy az államra váró nehéz és természetüknél fogva

kényes feladatok teljesítéséről már az első időben megfelelően gondoskodhassam.

E végből tehát még múlt évi 78,928. szám alatt kiadott rendeletemben felhívtam az összes vármegyei és városi törvényhatóságok közigazgatási bizottságait, hogy a törvény 8. §-ában említett m. kir. állami erdőhivatalok és m. kir. járási erdőgondnokságok szervezésére vonatkozó véleményüket és kívánságaikat sürgősen előterjeszszék, a beérkezett jelentések alapján pedig gondosan figyelembe véve egyfelől a törvényhatóságok nevében előterjesztett kívánságokat, de nem tévesztve szem elől másfelől azokat a korlátokat sem, melyeket az állam pénzügyi viszonyai s jelesen az 1899. évi állami költségvetés törvényhozási tárgyalás előtt álló előirányzata előmbbe szabott, a felállítandó m. kir. állami erdőhivatalok és m. kir. járási erdőgondnokságok kerületeit és székhelyeit a törvény 8. §-ában nyert felhatalmazás alapján az ide mellékelt rendeletben foglaltak szerint állapítottam meg.

Ezt a rendeletet egyelőre szives tudomásvétel és megfelelő kihirdetés végett, azzal a további értesítéssel küldöm meg a czimnek, hogy az ekként szervezett állami erdőhivatalok és járási erdőgondnokságok személyzetének kinevezése és az egyes kerületekbe való beosztása iránt akkor fogok intézkedni, midőn a törvényhozás az 1899. évi költségvetési előirányzatban erre a célra kért hitelösszegeket rendelkezésemre bocsátja; a kinevezett és az egyes kerületekbe véglegesen beosztott személyzet pedig azon a napon fogja működését megkezdeni, a melyen a törvény életbe fog lépni. Megjegyzem azonban, hogy a törvényt f. évi július hó elseje előtt még abban az esetben sem léptethetem életbe, ha az 1899. évi költségvetési törvény ennél korábban szentesítést nyer, mert a költségvetés előirányzata csak július hó 1-étől kezdve gondoskodik a végrehajtással járó költségek fedezetéről.

De bár ezek szerint a szervezett új hivatalok s ezek között az a m. kir. állami erdőhivatal is, melyet a megoldásra váró feladatokhoz mérten megállapított személyzettel a czim székhelyén szerveztem, csak hónapok múlva kezdhetik is meg működésüket, mindamellett már most indítatva érzem magamat a legmelegebben figyelmébe ajánlani a czimnek úgy az életbe léptetendő törvényt, mint az ennek végrehajtására szolgáló új intézményt,

mely abban az esetben, ha kifogástalan működéssel az érdekelt birtokos osztály bizalmát megnyeri s a czim és a törvényhatóság befolyásos körei által rokonszenves támogatásban részesíttetik, meggyőződésem szerint valóban nagy és hasznos szolgálatokat fog tenni úgy az érdekelt birtokosoknak, mint az országos érdeknek, különösen az erdőgazdaság és a földmivelés azon súlyos bajainak orvoslása körül, melyeket az ország egyes vidékein, a vízmosások és kopárok okoznak.

Részemről mindenesetre éber figyelemmel fogom kísérni az új hivatalok működését s gondom lesz rá, hogy a törvény végrehajtása tárgyában kiadandó rendeleteim és az eljárást szabályozó utasításaim minden irányban akként szabályozzák a szolgálatot, hogy az alkalmazandó személyzet minden tagja pontosan ismerje és lelkiismeretesen teljesítse kötelességeit s állandó, hatályos ellenőrzés és vezetés mellett minden tekintetben megfelelő a törvény intenczióinak, feladatát lépésről-lépésre úgy oldja meg, hogy a birtokosok érdekei kielégítést nyerjenek, anélkül, hogy törvény által biztosított jogaik sérelmet szenvednének.

Ámde, ha az állami feladatok teljesítése tekintetében előre is meg vagyok nyugodva azoknak a tapasztalatoknak a révén, melyeket az eddig szerződés alapján szervezett állami kezelés terén szereztem, mégis jól tudom, hogy az állami közegek kezdeményezései, tanácsai és törvényes intézkedései nyomában valóban termékeny munkásság s olyan lendületes tevékenység, mely sikerével a vonakodókat is utánpótlásra ösztönözheti, csak akkor keletkezhetik, ha a törvény rendelkezéseinek üdvös voltáról s az ezek végrehajtását célzó intézkedések szükségességéről és célszerűségéről maguk a birtokosok is meg lesznek győződve s azokkal szemben, akik teendőik teljesítésében tanácsdal és utmutatással szolgálnak, teljes bizalommal fognak viseltetni.

Ennek a bizalomnak és jóakaratu készségnek a megszerzése azonban sok esetben nehéz feladat lesz, mert bár a törvénynek és a törvény alapján szervezendő állami kezelésnek közvetlen célja e nép anyagi érdekeinek biztosítása, mindamellett ennek a célnak a megvalósítása a községi és más itt szóban forgó erdők mostani állapota mellett sok esetben súlyos áldozatokat s a mi legfőbb, olyan régi, megrögzött, rossz szokásokról való

lemondást tételez fel, melyre a nép csak nehezen szánja rá magát.

Nem kell e tekintetben egyebet emlitenem, mint azokat a nehézségeket, melyekkel egyes vidékeken az eddig korlátlanul gyakorolt legeltetés rendezése és még inkább a vízmosásos kopárterületek befásítása jár; néha csupán azért, mert a népnek valamely régi szokásáról kell lemondani, máskor pedig, mert az intézkedések sikere iránt kételyeket táplál, de nem egy esetben azért is, mert az intézkedések foganatosításához szükséges áldozatokra tényleg csak megerőltetéssel határozhatja el magát.

Részemről ugyan, ismervé ezeket a nehézségeket, ezentúl is oda fogok hatni, hogy azon a határon belül, a míg a törvény és a köz- és magánérdekek parancsolólag fel nem lépnek, a néptől egyszerre több áldozat ne követeltessék, mint a mennyit anyagi megerőltetés nélkül is meghozhat; de vannak mégis körülmények, midőn az elnézés és halogatás csak növelné a meglevő bajokat s úgy a közérdekeknek, mint a közvetlenül érdekelteknek messze kiható károkat okozna. Ily esetekben a törvényt mindenesetre végre kell hajtani, de ekkor is kívánatos, hogy a törvény által követelt intézkedések kényszereszközök alkalmazása nélkül is megtehetőek legyenek.

Főleg ennek a czélnek az elérhetése szempontjából tehát igen nagy súlyt helyezek arra, hogy a törvény rendelkezéseinek helyessége és a törvény végrehajtására hivatott közegek jóhiszemű törekvései ellen kétely és gyanu ne keletkezzék a népben.

Ezért ismételten is melegen kérem a czímet, hogy saját hatáskörében oda törekedni sziveskedjék, hogy az életbe léptetendő törvény és az ennek végrehajtása céljából szervezett új intézmény annak idejében, ha működését megkezdí, a törvényhatóság irányadó tényezőinek hathatós támogatása mellett az érdekelteknél is bizalomra találjon.

Budapest, 1899 január 21.

Darányi s. k.

* * *

A földmivelésügyi m. kir. minister rendelete

az 1898. évi XIX. törvényczikk 8. §-a értelmében felállítandó m. kir. állami erdőhivatalok és ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok szervezése tárgyában.

(690/99. eln. sz. földm. min.)

1. §. A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéreszek osztatlan tulajdonában levő közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898. évi XIX. törvényczikk 8. és 9. §-ai az állami kezelés szervezése tárgyában a következőket rendelik:

Az állami kezeléssel összekötött teendők végzésére a földmivelésügyi minister m. kir. állami erdőhivatalokat és, a szükséghez képest, ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságokat szervez.

A m. kir. állami erdőhivatalok működési köre egy vagy több törvényhatóság területére, a m. kir. járási erdőgondnokságok működési köre pedig rendszerint egy vagy több főszolgabírói járás területére terjed ki.

A m. kir. állami erdőhivatalok és m. kir. járási erdőgondnokságok székhelyeit és kerületeit a közigazgatási bizottság meghallgatása után a földmivelésügyi minister állapítja meg.

A m. kir. állami erdőhivatal személyzete a hivatalfőnökből, a szükséghez mért számban alkalmazott központi és járási erőtiszttekből és a szükséges segédszemélyzetből áll.

2. §. A törvény ezen rendelkezései értelmében egyelőre 43 m. kir. állami erdőhivatalt és 151, ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságot szervezek s azoknak székhelyét, működési körét és személyzetét a következők szerint állapítom meg:

I. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Budapest.

Kerülete kiterjed: Jász-Nagy-Kun-Szolnok és Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegyék területére, továbbá Budapest székes-főváros területére, valamint Kecskemét törvényhatósági joggal felruházott város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Kecskemét.

Kerülete kiterjed: Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye területére, továbbá Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegye abonyi, dunavecsei, félegyházai, kalocsai, kis-kőrösi, kun-szent-miklósi és nagy-kátai járásainak területére, Czepléd, Kis-Kun-Félegyháza, Kis-Kun-Halas és Nagy-Körös rendezett tanácsu városok területére, végül Kecskemét törvényhatósági joggal felruházott város területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Vác.

Kerülete kiterjed: Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegye alsó-dabasi, biai, gödöllői, monori, pomázi, ráczkevei és váczi járásainak területére, továbbá Szent-Endre és Vác rendezett tanácsu városok területére, végül Budapest székes-főváros területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész, egy m. kir. erdészjelölt és egy m. kir. főerdőőr.

II. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Nyitra.

Kerülete kiterjed: Nyitra és Pozsony vármegyék, valamint Pozsony szabad királyi város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nyitra.

Kerülete kiterjed: Nyitra vármegye érsekújvári, galgóczi, nagy-tapolcsányi, nyitrai és vágsellyei járásainak területére, továbbá Érsek-Ujvár és Nyitra rendezett tanácsu városok területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Privigye.

Kerülete kiterjed: Nyitra vármegye nyitra-zsámbokrédi és privigyei járásainak területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szenicz.

Kerülete kiterjed: Nyitra vármegye miavai, pöstyéni, szakolczai, szeniczai és vágujhelyi járásainak területére és Szakolcza rendezett tanácsu város területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Pozsony.

Kerülete kiterjed: Pozsony vármegye és Pozsony szabad kir. város területére.

Személyzete: Három m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

III. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Trencsén.

Kerülete kiterjed: Trencsén vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Budatin.

Kerülete kiterjed: Trencsén vármegye zsolnai járásának területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Illava.

Kerülete kiterjed: Trencsén vármegye illavai és puchói járásainak területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Bittse.

Kerülete kiterjed: Trencsén vármegye bittsei és vágbesztercei járásainak területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Povina.

Kerülete kiterjed: Trencsén vármegye csaczai és kisuczajhelyi járásainak területére.

5. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Trencsén.

Kerülete kiterjed: Trencsén vármegye baáni és trencségi járásainak területére, valamint Trencsén rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, három m. kir. főerdész és két m. kir. erdész.

IV. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Alsó-Kubin.

Kerülete kiterjed: Árva és Turóc vármegyék területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Alsó-Kubin.

Kerülete kiterjed: Árva vármegye alsó-kubini járásának területére, továbbá Árva vármegye námesztói járásához tartozó Lokeza, Babin, Breza, Hrustin, Tyapessó, Vanyovka, Vasziló, Zákamene-Klin, Erdődka, Krusetnicza, Lomna és Novoty községek területére, végül Árva vármegye vári járásához tartozó Paraszt-Dubova, Alsó-Lehota, Árva-Váralja, Chlebnice, Dluha, Felső-Lehota, Kriva, Podbjel, Bjelipotok, Habovka, Nemes-Dedina, Nizsna és Zuberecz községek területére.

2. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Turdossin.

Kerülete kiterjed: Árva vármegye trsztenai járásának területére, továbbá Árva vármegye námesztói járásához tartozó Mutne, Benedikó, Jaszenicza, Veszele, Námesztó, Bobró, Klin, Szlanicza, Vavrecska, Zubrohlava, Polhora, Rabcsa, Rabesicze és Szihelne községek területére, végül Árva vármegye vári járásához tartozó Turdossin, Alsó-Stepanó, Felső-Stepanó, Krasznahorka, Medvedze és Zábido községek területére.

3. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Turóc-Szent-Márton.

Kerülete kiterjed: Turóc vármegye területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőtanácsos, két m. kir. fő-erdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

V. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Liptó-Szent-Miklós.

Kerülete kiterjed: Liptó vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Liptó-Szent-Miklós.

Kerülete kiterjed: Liptó vármegye liptó-szent-miklósi járásának területére.

2. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Liptó-Ujvár.

Kerülete kiterjed: Liptó vm. liptó-ujvári járásának területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Rózsahegy.

Kerülete kiterjed: Liptó vm. rózsahegyi járásának területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

VI. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Besztercebánya.

Kerülete kiterjed: Bars és Zólyom vármegyék területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Aranyos-Marót.

Kerülete kiterjed: Bars vármegye lévai és verebélyi járásainak területére, továbbá Bars vármegye aranyos-maróti járásához tartozó Aranyos-Marót, Hízér, Bélád, Kis-Herestény, Lédecz, Nagy-Herestény, Néver, Fenyő-Kosztolány, Ebedecz, Kis-Ülés, Maholány, Nagy-Ülés, Garam-Szent-Benedek, Orovnicza, Peszér, Kis-Tapolcsány, Keresztúr, Kis-Apáti, Lócz, Szkiezó, Zsikva, Zsitva-Kenez, Csárad, Németi, Nagy-Szelezsény, Gesztőcz, Kis-Aranyos, Kis-Szelezsény, Mankócz, Szent-Márton, Velsicz, Nemcsény, Fekete-Kelecsény, Kis-Valkócz, Perlep, Uj-Petend, Valkócz, Taszár, Hecse, Kisfalud, Malonya és Szelepcsény községek területére; Bars vármegye oszlányi járásához tartozó Oszlány, Bisztricsény, Alsó-Kamenecz, Cserenye, Felső-Kamenecz, Kis-Bisztricsény, Nemes-Kosztolány, Nyitraszeg, Nagy-Ugrócz, Felfalu, Kalacsna, Pázsit, Radócz, Simony, Brogyán, Kis-Keresnye, Kis-Ugrócz és Nagy-Keresnye községek területére, végül Léva rendezett tanácsu város területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Zsarnócza-Kohó.

Kerülete kiterjed: Bars vármegye garam-szent-kereszti járásának területére, továbbá Bars vármegye aranyos-maróti járásához tartozó Berzencze és Magasmart községek területére; Bars vármegye oszlányi járásához tartozó Pálos-Nagymező község területére, végül Körmöczbánya és Ujbánya rendezett tanácsu városok területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Besztercebánya.

Kerülete kiterjed: Zólyom vármegye besztercebányai járásához tartozó Badin, Farkas-Petőfalva, Garamszeg, Keremese, Rakolecz, Élesd, Gönczölfalva, Hermánd, Jakabfalva, Olmányfalva, Szelece, Szénás, Zólyom-Németi, Lipcese-Utca, Balázs, Hédel, Kallós, Luczatő, Mosód, Padkócz, Perhát, Sálfalva, Óhegy, Dóval, Motyók, Úrvölgy, Pallós, Jabrikó, Királyka, Kordéháza, Récske, Rudló, Szakbény, Szászfalu, Tajó, Radvány, Alsó-Peresény, Felső-Peresény, Illésfalva, Királyfalva, Majorfalva és Malakó községek területére, továbbá Zólyom vármegye breznóbányai járásának területére, végül Besztercebánya és Breznóbánya rendezett tanácsu városok területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Libetbánya.

Kerülete kiterjed: Zólyom vármegye besztercebányai járásához tartozó Libetbánya, Póráz, Sebő, Pónik, Pónik-Kohó, Zólyom, Lipcese, Felső-Micsinye, Alsó-Micsinye, Becsó, Csécsény, Cserény, Dubravicza, Lukócza, Mócsa és Orócz községek területére.

5. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Zólyom.

Kerülete kiterjed: Zólyom vármegye nagyszalatnai és zólyomi járásainak területére, valamint Zólyom rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, két m. kir. főerdész, két m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

VII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Balassa-Gyarmat.

Kerülete kiterjed: Heves, Hont és Nógrád vármegyék területére, valamint Selmeicz- és Bélabánya szabad királyi város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Eger.

Kerülete kiterjed: Heves vármegye területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Ipolyság.

Kerülete kiterjed: Hont vármegye területére, valamint Selmecz- és Bélabánya szabad királyi város területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Balassa-Gyarmat.

Kerülete kiterjed: Nógrád vármegye balassa-gyarmati, nógrádi, szécsényi és sziráki járásainak területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Losoncz.

Kerülete kiterjed: Nógrád vármegye füleki, gácsi és losonczyi járásainak területére, valamint Losoncz rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőtanácsos, három m. kir. fő-erdész, egy m. kir. erdész és két m. kir. erdészjelelt.

VIII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Rima-Szombat.

Kerülete kiterjed: Borsod, valamint Gömör és Kishont vármegyék területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Miskolcz.

Kerülete kiterjed: Borsod vármegye területére.

2. *M. kir. erdőgondnokság.*

Székhelye: Nyüstya.

Kerülete kiterjed: Gömör és Kishont vármegye nagy-róczei és rimaszombati járásainak területére, valamint Jolsva és Nagy-Rőcze rendezett tanácsu városok területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Rima-Szombat.

Kerülete kiterjed: Gömör és Kishont vármegye rimaszécsi és tornaljai járásainak területére, továbbá Rima-Szombat rendezett tanácsu város területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Rozsnyó.

Kerülete kiterjed: Gömör és Kishont vármegye rozsnyói

járásának területére, továbbá Dobsina és Rozsnyó rendezett tanácsu városok területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, két m. kir. főerdész, két m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

IX. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Lőcse.

Kerülete kiterjed: Szepes vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Gölniczbánya.

Kerülete kiterjed; Szepes vármegye gölniczbányai járásának területére, továbbá Szepes vármegye iglói járásához tartozó Zavadka, Merény és Lassupatak községek területére; Szepes vármegye szepes-váraljai járásához tartozó Kolinfa és Krompach községek területére, valamint Gölniczbánya rendezett tanácsu város területére.

2. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Lőcse.

Kerülete kiterjed: Szepes vármegye lőcsei járásának területére, továbbá Szepes vármegye iglói járásához tartozó Káposztafalu, Betlenfalu, Vidernik, Sztraczena, Imrichfalu, Istvánfalu, Tamásfalu, Hadusfalu, Arnótfalu, Letánfalu, Szepes-Sümeg, Márkus-Csepánfalu, Dénesfalu, Haraszt, Laszkovján, Odorin, Teplicska, Kotterbach, Matejócz, Porács, Kis-Hnilecz és Pálmafalu községek területére, Szepes vármegye szepes-váraljai járásához tartozó Ragyócz, Kolbach, Lazonpatak, Szepes-Szent-Lőrincz, Olsavicza, Korotnok, Beharócz, Dubrava, Harakócz, Polyanócz, Mindszent, Pongráczfalu, Felső-Szalok, Zsegra, Grancs-Petrócz, Olysavka, Szlatvin, Voikfalva, Körtvélyes, Jamnik, Vitfalu, Welbach, Szepes-Nádasd, Kattuny, Olcznó, Almás, Baldócz, Göbölfalva, Lucska, Szepes-Szent-Pál és Szepeshely községek területére, valamint Igló, Lőcse, Szepes-Olaszi és Szepes-Váralja rendezett tanácsu városok területére.

3. M. kir. járási erdőgondnokság.

Székhelye: Podolin.

Kerülete kiterjed: Szepes vármegye késmárki járásához tar-

tozó Busócz, Hodermark, Holló-Lomnitz, Keresztfalu, Majerka, Maldur, Szent-György, Toporc, Tótfalu, Krig, Landok, Nagy-Ór és Viborna községek területére, továbbá Szepes vármegye ó-lublói járásához tartozó Alsó-Ruzsbach, Felső-Ruzsbach, Kis-Lomnicz, Mnisek, Granasztó, Lubló-Krempach, Pilhó, Forbasz, Laczkova, Hobgárt, Kolacskó, Uj-Lubló, Szádek, Szepes-Jakabfalva, Szulin, Gnezda, Ó-Lubló és Podolin községek területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szepes-Ófalu.

Kerülete kiterjed: Szepes vármegye szepes-ófalvi járásának területére, valamint Szepes vármegye késmárki járásához tartozó Javorina és Zsdjár községek területére, végül Szepes vármegye ó-lublói járásához tartozó Kamjonka, Jarembina és Littmanova községek területére.

5. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szepes-Szombat.

Kerülete kiterjed: Szepes vármegye szepes-szombati járásának területére, továbbá Szepes vármegye késmárki járásához tartozó Durand, Ménhard, Hunfalu, Felső-Erdőfalu, Forberg, Izsákfalu, Kis-Szalok, Rókusz, Nagy-Lomnicz és Szepes-Béla községek területére, végül Késmárk, Leibitz és Poprád rendezett tanácsu városok területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, három m. kir. fő-erdész és két m. kir. erdész.

X. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Eperjes.

Kerülete kiterjed: Abauj-Torna és Sáros vármegyék területére, továbbá Kassa szabad királyi város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Kassa.

Kerülete kiterjed: Abauj-Torna vármegye füzéri, gönczi, kassai és szikszói járásainak területére, továbbá Kassa szabad királyi város területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szepsi.

Kerülete kiterjed: Abauj-Torna vármegye csereháti és tornai járásainak területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Bártfa.

Kerülete kiterjed: Sáros vármegye makoviczai, szekesői és tapolyi járásainak területére, továbbá Bártfa rendezett tanácsu város területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Eperjes.

Kerülete kiterjed: Sáros vármegye alsó-tárczai, felső-tárczai és sirokai járásainak területére, valamint Eperjes és Kis-Szeben rendezett tanácsu városok területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, két m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és két m. kir. erdészjelölt.

XI. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Sátoralja-Ujhely.

Kerülete kiterjed: Zemplén vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Homonna.

Kerülete kiterjed: Zemplén vármegye homonnai járásának területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Sátoralja-Ujhely.

Kerülete kiterjed: Zemplén vármegye bodrogközi, gálszécsi, nagymihályi, sátoralja-ujhelyei, szerencsi és tokaji járásainak területére, valamint Sátoralja-Ujhely rendezett tanácsu város területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szinna.

Kerülete kiterjed: Zemplén vármegye szinnai járásának területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Varannó.

Kerülete kiterjed: Zemplén vármegye sztrópkói és varannói járásainak területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, két m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

XII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Ungvár.

Kerülete kiterjed: Ung vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Berezna.

Kerülete kiterjed: Ung vármegye bereznai járásának területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Ungvár.

Kerülete kiterjed: Ung vármegye kaposi, szobránczi és ungvári járásainak területére, valamint Ungvár rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész és egy m. kir. erdészjelölt.

XIII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Beregszász.

Kerülete kiterjed: Bereg és Ugocsa vármegyék területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Beregszász.

Kerülete kiterjed: Bereg vármegye felvidéki, mezőkászonyi és tiszaháti járásainak területére, valamint Beregszász rendezett tanácsu város területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Munkács.

Kerülete kiterjed: Bereg vármegye munkácsi és szolyvai járásainak területére, valamint Munkács rendezett tanácsu város területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Szőlős.

Kerülete kiterjed: Ugocsa vármegye területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

XIV. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Máramaros-Sziget.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Dragomérfalva.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye izavölgyi járásának területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Felső-Visó.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye visói járásához tartozó Alsó-Visó, Borsa, Mojszén, Felső-Visó, Közép-Visó, Ruszkova, Ruszpolyána és Ruszkirva községek területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Huszt.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye huszti járásának területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Máramaros-Sziget.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye sugatagi és szigeti járásainak területére, valamint Máramaros-Sziget rendezett tanácsu város területére.

5. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Ökörmező.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye ökörmezői járásának területére.

6. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Técső.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye taracsvizi és técsői járásainak területére.

7. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Trebusa-Fejérpatak.

Kerülete kiterjed: Máramaros vármegye tiszavölgyi járásának területére, valamint Máramaros vármegye visói járásához tartozó Leordine és Petrova községek területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőtanácsos, négy m. kir. főerdész, két m. kir. erdész, három m. kir. erdészjelölt és egy m. kir. erdőgyakornok.

XV. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Nagy-Károly.

Kerülete kiterjed: Hajdu, Szabolcs és Szatmár vármegyék területére, valamint Debreczen és Szatmár-Németi szabad királyi városok területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nyiregyháza.

Kerülete kiterjed: Hajdu és Szabolcs vármegyék területére, továbbá Debreczen szabad királyi város területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Bánya.

Kerülete kiterjed: Szatmár vármegye nagybányai és nagysomkuti járásainak területére, továbbá Felső-Bánya és Nagy-Bánya rendezett tanácsu városok területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Károly.

Kerülete kiterjed: Szatmár vármegye csengeri, erdődi, fehérgyarmati, mátészalkai, nagykárolyi, szatmári és szinyérváraljai járásainak területére, továbbá Nagy-Károly rendezett tanácsu város területére, végül Szatmár-Németi szabad királyi város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

XVI. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Nagy-Várad.

Kerülete kiterjed: Békés és Bihar vármegyék területére, valamint Nagy-Várad törvényhatósági joggal felruházott város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Belényes.

Kerülete kiterjed: Bihar vármegye béli, belényesi, magyar-csékei és vaskóhi járásainak területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Várad.

Kerülete kiterjed: Békés vármegye területére, továbbá Bihar vármegye berettyó-ujfalui, cséffai, derecskei, élesdi, érmihályfalvai, központi, margitai, mezőkeresztesi, nagyszalontai, szalárdi, székelyhidi, tenkei és tordai járásainak területére, végül Nagy-Várad törvényhatósági joggal felruházott város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész és két m. kir. erdészjelölt.

XVII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Zilah.

Kerülete kiterjed: Szilágy vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szilágy-Somlyó.

Kerülete kiterjed: Szilágy vármegye krasznai, szilágy-somlyói és tasnádi járásainak területére, valamint Szilágy-Somlyó rendezett tanácsu város területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Zilah.

Kerülete kiterjed: Szilágy vármegye szilágy-csehi, zilahi és zsiói járásainak területére, valamint Zilah rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész és egy m. kir. erdész.

XVIII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Deés.

Kerülete kiterjed: Szolnok-Doboka vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Betlen.

Kerülete kiterjed: Szolnok-Doboka vármegye betleni és kékesi járásainak területére, valamint Szolnok-Doboka vármegye magyar-láposi járásához tartozó Borkút, Budafalva, Alsó-Szöcs, Boérfalva, Disznópataka, Domokos, Felső-Szöcs, Kis-Debreczen, Kosztafalva, Kupsafalva, Libaton, Lápos-Debreczen, Magyar-Lápos, Oláh-Lápos, Sztojka-falva, Rogoz, Rohi, Tágfalva, Tökés, Ünömező, Horgospataka, Oláh-Láposbánya és Rákospataka községek területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Deés.

Kerülete kiterjed: Szolnok-Doboka vármegye deési és szamos-ujvári járásainak területére, továbbá Szolnok-Doboka vármegye csáki-gorbói járásához tartozó Alparét, Antos, Erdő-Oláh-Vásárhely, Nagymező, Puszt-Ujfalu, Bujdos és Tálósfalva községek területére, valamint Deés és Szamos-Ujvár rendezett tanácsu városok területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Nagy-Ilonda.

Kerülete kiterjed: Szolnok-Doboka vármegye nagy-ilondai járásának területére, továbbá Szolnok-Doboka vármegye csáki-gorbói járásához tartozó Alsó-Csobánka, Alsó-Hagymás, Aranymező, Aszó, Bezdéd, Felső-Csobánka, Gyurkapataka, Vecz, Csáka, Csáki-Gorbó, Kalocsa, Paptelke, Csernek, Csokmány, Füzes, Füzes-Szent-Péter, Hosszmező, Kis-Keresztes, Komlós-Ujfalu, Klicz, Kö-Lozna, Nagy-Keresztes, Nagy-Lózna, Pánczélcseh, Kecskéhat, Réce-Keresztur, Hegyköz, Salamon, Semesnye, Szalonna, Szent-Katolna-Dorna, Szótelke, Szurduk, Tormapataka, Zálha, Tótszállás, Vajdaháza és Völcs községek területére, végül Szolnok-Doboka vármegye magyar-láposi járásához tartozó Balázsszeg, Berence, Brébfalva, Csernefalva, Csókás, Dánpataka, Fonác, Füred, Grop, Gyertyános, Haragos, Kápolnok-Monostor, Kis-Körtvélyes, Kóhpataka, Kovás-Kápolnok, Kötelesmező, Laczház, Macskamező, Nagy-hegy, Nyárfás, Petőré, Rózsapataka, Rév-Kápolnok és Szurduk-Kápolnok községek területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

XIX. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Besztercze.

Kerülete kiterjed: Besztercze-Naszód vármegye területére.

Ennek a m. kir. állami erdőhivatalnak a hatásköre azonban a volt naszódvidéki községek határában fekvő erdők és kopár területek közül csak azokra terjed ki, a melyek az 1898. évi XIX. törvényczikk 1. és 2. §-ai alapján fognak az állam kezelésébe átadatni, míg a volt naszódvidéki községek határában fekvő s a volt naszódvidéki községek, mint ilyenek, tulajdonában levő erdőket ezentul is a beszterczei m. kir. erdőigazgatóság fogja az 1890. évi XIX. törvényczikk értelmében kezelni.

A kezelés egyöntetőségének biztosítása végett a beszterczei m. kir. állami erdőhivatal vezetésével a beszterczei m. kir. erdőigazgatóság mindenkor vezetője, illetőleg annak helyettese, bizatik meg, a ki a volt naszódvidéki községek határában fekvő s az 1898. évi XIX. törvényczikk 1. és 2. §-ai értelmében állami kezelésbe átveendő erdők és kopár területek kezelési teendőit a beszterczei m. kir. erdőigazgatóság alá rendelt illető m. kir. erdőgondnokságokkal végezteti.

A beszterczei m. kir. erdőigazgatóság ezek folytán felmerülő kiadásainak fedezésére az utóbb említett erdők és kopár területek birtokosai által fizetett járulékok szolgálnak, melyek e végből a beszterczei m. kir. erdőigazgatóság javára számoltatnak el.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *Besenyői m. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Besztercze.

Kerülete kiterjed: Besztercze-Naszód vármegye besenyői járásához tartozó Lekencze, Nagy-Sajó, Szász-Szent-György, Alsó-Sebes, Ardány, Felső-Sebes, Friss, Bessenyő, Király-Németi, Dipse, Fehéregyház, Zselyk, Harina, Galacz, Necz, Szeretfalva, Kis-Budák, Malomárka, Szász-Budak, Berlád, Serling, Simontelke, Bilak, Sófálva, Vermes, Szász-Bongárd és Tacs községek területére.

2. *Jádi m. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Besztercze.

Kerülete kiterjed: Besztercze-Naszód vármegye jádi járásához tartozó Aldorf, Pinták, Felső-Balázsfalva, Alsó-Balázsfalva, Kajla, Jád, Aszu-Besztercze, Kis-Demeter, Sajó-Solymos, Nagy-Demeter, Csépán, Petres, Szász-Ujfalu, Kusma, Törpény, Szépnagy, Zsolna, Várhely és Vinda községek területére, továbbá Besztercze-Naszód vármegye naszódi járásához tartozó Luska, Entrádám, Oláh-Németi, Priszlop, Magyar-Nemegye, Oláh-Nemegye és Tóhát községek területére, végül Besztercze rendezett tanácsu város területére.

Főnöke: A beszterczei m. kir. erdőigazgatóság mindenkori vezetője, illetőleg annak helyettese.

Személyzete: Két m. kir. főerdész és egy m. kir. erdész-jelölt.

XX. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Kolozsvár.

Kerülete kiterjed: Kolozs vármegye területére és Kolozsvár szabad királyi város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Bánffy-Hunyad.

Kerülete kiterjed: Kolozs vármegye bánffy-hunyadi járásának területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Hidalmás.

Kerülete kiterjed: Kolozs vármegye almási járásának területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Kolozsvár.

Kerülete kiterjed: Kolozs vármegye gyalui, kolozsvári és nádasmenti járásainak területére, valamint Kolozsvár szabad királyi város területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Teke.

Kerülete kiterjed: Kolozs vármegye mező-örményesi, moci

és tekei járásainak területére, valamint Kolozs rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, két m. kir. főerdész, egy m. kir. erdész és egy m. kir. erdészjelölt.

XXI. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Torda.

Kerülete kiterjed: Torda-Aranyos vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Topánfalva.

Kerülete kiterjed: Torda-Aranyos vármegye topánfalvi és toroczközi járásainak területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Torda.

Kerülete kiterjed: Torda-Aranyos vármegye alsó-járai, felvinczi, maros-ludasi és tordai járásainak területére, valamint Torda rendezett tanácsu város területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőmester, egy m. kir. főerdész és két m. kir. erdészjelölt.

XXII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Maros-Vásárhely.

Kerülete kiterjed: Maros-Torda vármegye területére, valamint Maros-Vásárhely szabad királyi város területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Görgény-Szent-Imre.

Kerülete kiterjed: Maros-Torda vármegye régeni alsó járásának területére.

2. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Maros-Vásárhely.

Kerülete kiterjed: Maros-Torda vármegye marosi alsó és marosi felső járásainak területére, valamint Maros-Vásárhely szabad királyi város területére.

3. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szász-Régen.

Kerülete kiterjed: Maros-Torda vármegye régeni felső járásának területére, valamint Szász Régen rendezett tanácsu város területére.

4. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Szováta.

Kerülete kiterjed: Maros-Torda vármegye nyárad-szeredai járásának területére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőtanácsos, két m. kir. főerdész és két m. kir. erdész.

XXIII. M. kir. állami erdőhivatal.

Székhelye: Csik-Szereda.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye területére.

Alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok:

1. *M. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Csik-Szent-Márton.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye kászon-alsíki járásához tartozó Csik-Csekefalva, Csik-Kozmás, Csik-Szent-Márton, Csik-Szent-Király, Csik-Szent-Simon, Csik-Csátószeg, Csik-Szent-Imre, Csik-Tusnád, Csik-Lázárfalva, Csik-Verebes, Kászon-Altiz, Kászon-Feltiz, Kászon-Impér, Kászon-Jakabfalva és Kászon-Ujfalu községek területére, valamint Gyergyó-Tölgyes község II. határrészére.

2. *Csik-szeredai m. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Csik-Szereda.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye felcsíki járásához tartozó Csik-Taplócza, Csik-Delne, Csik-Várdotfalva, Csik-Csomortán, Csik-Pálfalva, Csik-Mindszent, Csik-Szent-Lélek, Csik-Zsögöd községek területére és Csik-Csobotfalva község I. határrészére, továbbá Csik vármegye kászon-alsíki járásához tartozó Csik-Szent-György, Csik-Bánkfalva és Csik-Ménaság községek területére, valamint Csik-Szereda rendezett tanácsu város területére.

3. *Csik-szépvízi m. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Csik-Szereda.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye felcsíki járásához tartozó Csik-Szent-Domokos, Csik-Csicsó, Csik-Mádéfalva, Csik-Gyimes-

Bükk, Csik-Gyimes-Felső-Lok, Csik-Gyimes-Közép-Lok, Csik-Karczfalva, Csik-Dánfalva, Csik-Jenőfalva, Csik-Rákos, Csik-Göröcsfalva, Csik-Madaras, Csik-Vacsáresi, Csik-Szent-Miklós, Csik-Borzsova, Csik-Szent-Tamás, Csik-Balánbánya, Csik-Szépvíz és Csik-Szent-Mihály községek területére, valamint Csik-Csobotfalva község II. határrészére.

4. *Gyergyó-alfalui m. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Gyergyó-Szent-Miklós.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye gyergyó-szent-miklósi járásához tartozó Gyergyó-Alfalu, Gyergyó-Ditró, Gyergyó-Remete, Gyergyó-Szárhegy, Gyergyó-Várhegy és Gyergyó-Salamás községek területére, valamint Csik vármegye gyergyó-tölgyesi járásához tartozó Gyergyó-Borszék község területére.

5. *Gyergyó-szent-miklósi m. kir. járási erdőgondnokság.*

Székhelye: Gyergyó-Szent-Miklós.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye gyergyó-szent-miklósi járásához tartozó Gyergyó-Szent-Miklós, Gyergyó-Vasláb, Gyergyó-Ujfalu és Gyergyó-Csomafalva községek területére, valamint Gyergyó-Kilyénfalva I. határrészére és Gyergyó-Tekerőpatak I. határrészére.

6. *M. kir. járási erdőgondnokság:*

Székhelye: Gyergyó-Tölgyes.

Kerülete kiterjed: Csik vármegye gyergyó-tölgyesi járásához tartozó Gyergyó-Békás, Gyergyó Holló és Gyergyó-Bélbor községek területére, továbbá Gyergyó-Tölgyes I. határrészére, végül Gyergyó-Tekerőpatak II. határrészére és Gyergyó-Kilyénfalva II. határrészére.

Személyzete: Egy m. kir. erdőtanácsos, három m. kir. főerdész, három m. kir. erdész, egy m. kir. erdészjelölt, egy m. kir. erdőgyakornok és egy m. kir. főerdőőr.

(Folyt. köv.)

Az Országos Erdészeti Egyesület pénztáránál teljesített befizetések.

1899. évi január hóban.

A rövidítések magyarázata

ak. = alapítványi kamat; att. = alapítványi tőketörlesztés; k. a. = készpénz alapítvány; Wka. = Wagner Károly alapítvány; Tla. = grf. Tisza Lajos alapítvány; Baa. = Bedő Albert alapítvány; Asa. = Magyar erdőöszték árvaleányait segélyező alapítvány; td. = tagsági díj; hd. = hirdetési díj; ld. = lapdíj; kld. = kedvezményes lapdíj; pk. = postaköltség; Ert. = Erdészeti Rendeleték Tára; ab. = átfutó bevétel; rb. = rendkívüli bevétel; EL. = Erdészeti Lapok egyes füzetei; Npt. = Erdészeti Zsebnaptár; nvt I. = Erdészeti Növénytan I. rész; nvt II. = Erdészeti Növénytan II. rész; OFa. = O Felsége fénynyomatu arc képe; Ecs. = Erdei facsemeték nevelése; Fcst. = Fekete Lajos. Főbb fanemek csemetéinek termesztése; Evü. = Fekete Lajos. Az erdei vetésről és ültetésről; Eht. = Erdőhasználat; ik. = takarékpénztári időközi kamatok; Ek. = Értékpapírok kamatai. Rz. = Erdőrendezést; FL. = Földes J. „Legelő-erdők”; M. L. = Márton Sándor: A legelő erdők berendezése stb.; EOT. = Magyar Erdészeti Oklevéltár; Eáh = Fekete Lajos. Az erdők ápolásáról és használatáról. Em. = Erdőműveléstan. Éép. I. = Erdészeti Építéstan. I. rész, Eb. = Az Erdők Berendezése.

Befizetések frt	Befizetések frt
Állampénztár a földm. minist. helyett hd. 8.95	Balás Árpád td. 8.—
Ágh Gyula ak. 8.—	Barna György Npt. 2.—
Állami számvévoészék ld. 8.—	Bauhof Károly td. 8.—
Akantisz Rezső Npt. 1.15	Besztercebányai erdőigazg. ld. 160.—
Ajtay Sándor td. 8.—	Bosin Endre Npt. 1.65
Aschner Vilmos td. 8.—	Bustyaházai erdőhivatal ld. 112.—
Almássy István td. 8.—	Bartocsik Alajos Npt. 1.56
* Arató Gyula ak. 8.—	Bradofka Károly td. 4.—
grf. Andrássy Aladár ak. 10.—	Bittner Gusztáv ak. 8.— Npt.
Anca Döme td. 5.—	1.05 9.05
Abaffy Emil td. 8.—	Bohus György Npt. 2.80
grf. Andrássy Géza szádvári erdőhivatala ld. 8.—	Boros János Npt. 1.50
Borsos István Npt. 1.15	Besztercebányai erdőig. Npt. 53.50
Bokor Robert ak. 8.— Npt.	Binder Vilmos td. 8.— Npt.
1.— 9.—	1.15 9.15
Bende Mihály Npt. 1.15	Bozer Jenő Npt. 1.70
Boda Dénes td. 8.—	Bradofka Károly Npt. 7.06
Barsy Richárd td. 3.—	Bujáki urad. erdőszet ld. 8.—
Bögözy Antal td. 8.—	Biloveszky József Npt. 2.40
Barkóczai Ferencz td. 15.—	Bodor Gábor Npt. 1.15
pk. —.36 15.36	Beregszászi főszolgabíró hd. 4.30
Bokor Dénes Npt. 1.15	Beregszászi főszolgabíró hd. 2.90
* Bund Károly td. 8.—	Besztercei erdőigazg. özv.
Büchler és Rauschnitz Npt. 1.50	Illiesiu Jakabnétdől att. 24.—
	Benigny Gyula ak. 15.—
	Besztercze-Naszód vármegye
	alispánja hd. 6.90

* A csillaggal jelölt tagok, az ott kimutatott összeget az írói tiszteletdíjból fizették.

Befizetések frt		Befizetések frt	
Czelvikker József Npt.	1.15	Fauer Mihály Npt.	1.56
Csik Gyula Npt.	11.50	Ferenczi Béla td.	2.—
Czermann Sándor perköltség		Füstös Kálmán att.	160.—
14.95 td. —.05	15.—	Fekecs József Npt.	1.15
Csata Antal ld.	8.—	Ferenczi Sándor Npt.	1.15
Cionca Miklós td.	4.—	Falb Richárd nvt. I.	2.80
Csik Imre Npt.	1.—	*Firbász Adolf td. 2.95 Npt.	
Családi Lapokszerkesztője Npt.	1.50	1.20	4.15
Czinczér Károly Npt.	1.06	Fischl József td.	12.—
Costán István td. 32.— Eép.		Frieb János Npt.	1.15
I. 6.—	38.—	Firtos Dénes td.	8.—
Csáky Bálint ld.	2.—	Fábián Béla td.	2.—
Craus Géza Npt. 1.20 Ert. 1.45	2.65	Faragó Béla hd.	2.95
		Früstök Gyula Npt.	1.15
Domokos Sándor Npt.	5.—	Frits Gyula Npt.	1.10
Deák János td.	20.—	Felsőbánya város td.	8.—
Dokupil Adolf Eép. I. 5.60		Faller Károly Npt.	3.06
Npt. 1.—	6.60	Farkas József Npt.	1.56
Dianovszky Pál ak.	8.—	Fehértemplomi erdőgond. Npt.	4.06
Draskovich József td.	2.—	Fogassy Gyula Eép. I. 5.66 nvt.	
Derzsi Gábor Npt.	3.36	II. 6.— Em. 3.50	15.16
Drewitzky Nándor Npt.	1.15	Földmiv. m. kir. minist. erd.	
*Deák Géza td.	—,65	házi pénztára Ert.	8.70
Debreczeni gazd. tanint. ld.	8.—		
Demián Elek ld.	8.—	Géczi Kálmán Npt.	1.65
Dobren János td.	8.—	Ghiczy László td.	3.25
Dobsina város td.	8.—	Giller Ede td.	2.—
David János Npt.	1.20	Gruber Károly td.	8.—
Dezső Zsigmond Npt.	1.20	Galló József td. 8.— pk. —.26	8.26
Deák Géza Npt.	—,55	Geyer H. Viktor Npt.	1.29
Deák Géza Npt.	—,65	Gy. szt. miklósi erdőrend. Npt.	20.06
		Gyöngyössy József td. 8.— pk.	
Eröss Gyula td.	1.—	—,26	8.26
Erdődi György Npt.	1.20	Görgény-szt.-imrei erdőri szak-	
grf. Erdődy Imréné Migazzy		iskola Npt.	6.—
Vilma grófnő ak.	7.50	Greguss Aladár Npt.	1.15
Esztegar Bálint Npt.	1.15	Guckler Károly Npt. 1.— Ert.	
Grf. Esterházy T. somlóvári		—,30	1.30
uradalma	2.—	Grill Károly Npt.	1.50
Egri főképtalan kld.	3.—	Giller János Npt.	1.15
		Gréger Géza td.	8.—
Fábián Béla td. 2.— Npt.		Glosz Alajos perk.	5.—
1.15	3.15	Garda János Npt.	2.20

Befizetések frt		Befizetések frt	
Hauer Sándor Fekete-féle kis		* Jankó Sándor td....	3.30
művekért	6.06	Joerges A. özv. és fia Eép I.	
Hayden Antal Npt.	9.06	pótlás	— .40
Hering Samu ak.	3.—	Janovitzky Zsigmond Eép. III.	6.—
Horváth Gyula td....	8.—		
Huszthy László Npt.	1.15	Kassai gazd. tanintézet ld.	8.—
Halász Géza ak. 3.— Npt. 1.10	4.10	Kisbéri áll. méneshirt. igaz. ld.	8.—
Havas Ágoston Npt.	2.56	Kézdivásárhelyifőszolgabíró hd.	3.46
Henrich Viktor Npt.	1.15	Kozsenek József Npt.	1.50
Huszár József ak.	12.—	Kretinszky Reinold td....	8.—
Havas Ján. td. 8.— Npt. 1.10	9.10	Karvas Emil Npt.	1.15
Horváth Lajos ak.	6.—	Korzenszky Antal td.	8.—
Hoznek Gyula td.	8.—	Kovács Pál td. 16.— pk. —.36	
Halász Géza td. 3.90 perk. 12.10	16.—	Npt. 1.20	17.56
Husek Ferencz td.	4.—	Korai Frigyes att.	21.—
Havas József kld.	3.—	Kronberber Mór és fia td.	8.—
Heim Károly td.	2.—	Kende Dániel Npt.	1.15
* Hajdu János td.	7.75	Kadácsi Bálint td. 8.— Npt.	
* Hibbján János Asa.	7.40	1.15	9.15
Halmi főszolgabíró hd.	7.15	Klinkó Gyula td.	4.—
Hanzély István Npt.	5.25	Kostenszky Béla td.	2.—
Heim János td. 2.— Eép. I.		Kozarac József td.	4.—
5.60	7.60	Krause Tivadar td. 4.— Npt.	
Holfeld Henrik td.	8.—	1.15	5.15
Halerin Juon td. 18.75 Npt.		Kubina András ld.	8.—
1.25	20.—	Kutasi Béla td. 8.— Npt. 1.15	9.15
Hering Samu Npt.	6.80	Kőszeg város td. —.15 az erd.	
Hajdu János Npt.	1.20	hivatal Npt. 1.— Eép. I.	
Hirsch Rezső td.	2.—	5.60	6.75
Huttya Pál Npt.	3.56	Kolozsmonostori gazd. tanint.	
Hirsch István kld.	3.—	ld.	3.60
Hornýánszky Viktor Npt.	1.50	Kisjenői főh. urad. felügy. ld.	4.—
		Kallivoda Andor td.	8.—
Ihrig Eberhárd Npt.	1.—	Kolozsvári erdőigazg. hd.	10.35
Imecs Béla td. 8.— Npt. 1.15	9.15	Kressák Pál td.	4.—
		Kressák Pál Npt.	1.15
Jakab József td. 16.— pk.		Kolozsy Béla Npt.	6.06
— .20	16.20	* Kócsy János td.	8.—
József Ágost Ó cs. és kir.		* Kolbenheyer József td.	8.—
Fensége td.	8.—	* Kondor Vilmos ak.	1.15
br. Jósika Samu ak.	10.—	* Krauze Károly td.	8.—
Jüngling János td.	8.—	* Kallina Károly ak.	4.62
Joerges A. özv. és fia Eép. I.	133.—	Kuka József Npt.	1.65

	Befizetések	frt
Kolozsvári erdőgazg. ld.	216.—	
Kraft József Npt.	1.20	
Kirchkeszner József Npt.	1.56	
Kemka Gyula hd.	6.95	
Körmendy Károly td.	8.—	
Npt. 1.20	9.20	
Kriszt György Npt.	1.65	
N. Kiss Miklós Eép. I.	5.66	
Kolbenheyer Gyula Npt.	1.20	
Királyhalmi erdőr. szakisk. Npt.	20.06	
Kondor Vilmos Npt.	1.20	
Kimpján Gusztáv td.	8.—	
Kohout János áb.	5.80	
Grf. Károlyi Lajos k. erdődi erdőhivatala Npt.	1.56	
Kohout János Eép. I. 5.66 Npt. 4.—	9.66	
Lollok József Npt.	1.06	
Lugosi erdőigazgatóság Npt.	52.06	
Lukácsfy Elek td.	8.—	
Liptóújvári erdőőri szakisk. Npt.	18.—	
Lukovics Attila td.	9.—	
Lorentz Jenő Npt.	2.20	
Lappert Antal, Orsz. Caszinó és Szabadelvű kör részére ld.	16.—	
Lágler Gyula td.	8.—	
Lugosi erdőgazg. ld.	144.—	
Lehoczky Aladár ak.	8.—	
Lilje Károly td.	8.—	
Leidenfrost Ernő td.	4.—	
Npt. 1.20	5.20	
Liptóújvári főerdőhiv. ld.	80.—	
Leitner János Npt.	1.06	
Lux János td.	4.—	
Legányi Géza att. 10.— ak. 3.50	13.50	
Latinák Vilmos Npt.	1.20	
Liptóújvári erdőőrszakisk. Npt.	3.06	
Lipcsey László td.	4.—	
Lakner Lajos Em. 5.— Npt. 1.56	6.56	
Lippai főerdőhiv. Npt.	43.50	

	Befizetések	frt
M.-szigeti erdhiv. a közép-apsai közbirtokosságtól hd.	6.95	
M.-szigeti erdőhivatal Npt.	12.—	
Murányi cob. hercz. erdhiv. ld.	8.—	
Marcon Antal Npt.	1.15	
Méhes Péter Pál td.	10.—	
ifj. Mjazovszky Károly Npt.	1.15	
M.-óvári gazd. akadémia ld.	8.—	
Mauthner Ödön hd. Npt.-ban	30.—	
Metzli Kamill Npt.	2.75	
B.-Monostori főh. erdőgond.	8.—	
M.-szigeti erdőigazg. ld.	160.—	
Mauks Vilmos Npt.	1.60	
* Michalus Sándor ak.	6.10	
Moldvai Vilmos Npt.	1.20	
Máramaros várm. pénzt. hd.	5.70	
Márton Sándor Npt.	2.30	
Noghé László Npt.	1.15	
Nádas Béla Npt.	1.15	
Nagybányai főerdőhivatal Npt.	23.06	
Niemetz Gusztáv E. L.	4.—	
Nozdroviczky Miklós td.	8.—	
Npt. 1.26	9.26	
Németh Samu Npt. 3.— pk. —,30	3.30	
Nadhera Pál Eép. I.	5.66	
Nagy Géza	2.—	
Nagy József td.	8.—	
Nagy József Npt.	1.55	
Oklánd-homoródi főszolg. hd.	4.95	
Orsovai erdőhiv. nvt. II.	9.—	
Odor Ignác Npt.	1.15	
Otocsácsi erdőhivatal Npt.	11.56	
Omischl Mihály Npt.	1.20	
Orsovai erdőhivatal ld.	56.—	
Ötvös Lajos att. 20.— áb. 3.90	23.90	
Peiszerle József Npt.	1.20	
Popovics Ottó Npt. 1.— Eép. I. 5.60 Em. 3.50	10.10	

Befizetések frt		Befizetések frt	
Puchreiner Henrik td. 8.—		Rajna József Em. 5.—, nvt.	
Npt. 1.10	9.10	4.—, Npt. 1.50, pk. —.65	11.15
Paulik Andor Npt.	1.15	Rémann József Npt.	1.06
Pál Tamás Npt.	3.20	Rausz István Npt.	1.06
Pataki József Npt.	4.—		
Pavlik József td.	8.—	Schenk Ferencz Npt.	1.50
Pék József Npt.	1.15	Sztokosza Géza Npt.	1.20
Papp József td.	5.—	Sziklai Emil td. 8.—, Npt. 2.20	10.20
Pauks László td.	8.—	Szászsebesi főszolgabíró hd.	7.35
* Porubszky Gyula td.	4.75	Szalai József Npt.	1.20
* De Pottère Gerard td.	1.35	Schlesinger Alajos Npt.	1.15
Pirkhoffer Endre td.	8.—	Solti Arnold és Pánczél Ottó	
Piller Kálmán ak.	8.—	Npt.	2.20
Pintér Károly Npt.	1.65	ifj. Syballa Ernő Npt.	1.15
Polónyi Kálmán ld. 4.— hd.		Szabó József hd.	12.85
— .80	4.80	Szакmáry Ferencz td.	8.—
Papp János Eép. I.	5.60	Szigeti járás szolgabírói hiva-	
Papp János Npt.	4.56	tala hd.	6.10
Paulusz János Npt.	1.56	Schwarz Rezső Npt.	1.20
Peiszerle József td.	4.—	Sipos Mihály td.	16.—
Pálincás János Npt.	1.50	Suha Rezső td. 8.—, Npt. 1.15	9.15
Pagura Antal Npt.	5.56	Schmidt Ferencz td.	2.—
Páska Péter ld.	4.—	Scholz Hugó Eép. I. 560, Npt.	
Polgár József Npt.	1.15	1.—, pk. —.40	7.—
Palkovics Károly Npt.	1.20	Sepsi-szent-györgyi erdőhivatal	
Pótz János Npt.	1.56	Npt.	16.06
Papp József hd. 4.15 td. —.85	5.—	Sikó Áron td.	5.—
Pál János Rz.	3.—	Szalánczy István Npt.	1.56
		Sengstschmidt Frigyes Npt.	
Ruttkay Géza att.	5.—	1.—, Eép. I. 5.85	6.85
Rappensberger Andor Npt.	3.—	Sztromszky László Npt.	1.15
Rakusán Károly td.	8.—	Szuppek József td.	2.—
Remenárik József td.	7.—	Schaushek Gábor td. 4.—, Npt.	
Reschner Rezső td.	5.—	1.15	5.15
Rappensberger Andor td.	8.—	Schuster András Npt.	1.15
Radu T. Miklós ŐFa.	3.50	Schuster József Npt.	1.15
Ryll Viktor és Hirsch István		Siegmund Adolf ak.	10.—
Npt.	2.—	Skrbek Károly td.	8.—
Ryll Viktor Eép. I. 5.60, td. 1.—	6.60	Somogyi Lajos Npt. pótlás	— .91
Rozsnyai János Npt.	1.06	Soóvári erdőhivatal Eép. I.	8.30
Rath Mór Npt.	1.50	Szábely Gyula ak.	10.—
Raduly János td. 8.—, Npt.		Szőke Ferencz ld.	4.—
1.20	9.20	Soóvári erdőhivatal ld.	104.—

	Befizetések	frt
Schleifer Bertalan td. 8.—,		
Npt. 1.15	9.15	
Sax és Pollak Npt.	1.50	
ifj. Syllaba Ernő Npt. pótlás	—.41	
Szászsebesi erdőhivatal ld.	80.—	
Schudich Nándor Eép. I.	5.60	
Suster Rezső td.	4.—	
* Sümegh Ignác td.	8.—	
* Szentimrey Dániel td.	8.—	
Szitter József Npt.	1.56	
Szöllősi Rezső td.	25.—	
Schenk Ferencz Npt.	1.50	
Schmuk György Npt.	1.50	
Sengstschmidt Frigyes td.	8.—	
Sebestyén János Npt.	1.50	
Selmeczbányai ak. ifj. kör td.	2.—	
Székács Vincze td. 8.15, Npt.		
1.—, Eép. I. 5.60	14.75	
Szentimrey Dániel Npt.	2.06	
Schenk Ferencz Npt.	3.—	
Szalánty László td. 10.—, perk.		
8.40, Npt. 1.05	19.45	
Szászsebesi erdőhivatal ld.	8.—	
Szporny Gyula Npt. 4.06, Ert.		
8.70	12.76	
Stefanik János Npt.	1.56	
Sugági erdőgondnokság Npt.	3.06	
Szepesházy Kálmán Npt.	1.20	
Sánta Mihály	2.80	
Szepes-Olaszi város hd.	10.85	
Gr. Tisza Lajos-alapítványnak		
1898. évi, segélyekre fel		
nem használt kamatjöve-		
delme	112.50	
Temesvár város ak.	8.—	
Teszár Szilárd Npt.	1.50	
Tóth Ferencz Npt.	1.15	
Tordony Gusztáv és Uitz Má-		
tyás Npt.	2.—	
Tatarek Kálmán Npt.	1.15	
Theisz Mihály Npt.	1.56	
Tordony Emil td.	10.—	

	Befizetések	frt
Tóth Ferencz td. —.78, Npt.		
4.—, pk. —.42	5.20	
Tomasovszky Imre Npt.	1.20	
Terray Gyula td.	8.—	
Teschler János Npt.	2.30	
Török Ödön Npt.	1.50	
Türkös község hd.	5.19	
* Tomasovszky Imre td.	8.—	
* Török Albert td.	8.—	
* Tuzson János td.	8.—	
Tamás Lajos Npt.	1.56	
Török Sándor td.	8.—	
Tomka Kálmán Npt.	1.15	
Tatarek Károly td.	4.—	
Tuza István Npt.	1.56	
Török Ödön td.	2.—	
Tungli János Npt.	1.56	
Ujbánya városi erdőhivatal Npt.	5.56	
Ujvidék város kld.	3.—	
Ungvári főerdőhivatal ld.	56.—	
Vukovics Péter td.	12.—	
Vissói főszolgabíró hd.	7.30	
Vadas János td.	4.—	
Vinkovcei főerdőhivatal Npt.	11.56	
Verseczi erdőgondnokság Npt.	2.06	
Vályi Ferencz perk.	3.—	
Vázsonyi Henrik td. 8.—, Npt.		
1.20	9.20	
Vaszary Antal Npt.	1.—	
Vágsellyei közalapítványi szám-		
tartóság hd.	8.09	
Wanyek Arnold Npt.	1.15	
Waszner József td. 8.—, Npt.		
1.25	9.25	
Weitzer János Npt.	1.56	
Warinszky József Npt.	1.15	
Weigl Róbert Npt.	1.15	
Wenk Ferencz Npt.	1.50	
Wolf Attila ak.	5.—	

Befizetések frt		Befizetések frt	
Gr. Zselénski Róbert E. L. ...	4.—	Zsarnóczai erdőhivatal ld. ...	64.—
Zimmermann Gusztáv td. ...	4.—	Zágrábi erdőigazgatóság Npt. ...	3.20
Zeller Géza Npt. ...	2.06	Zsabka János td. ...	2.—
Zwikelsdorfer János td. ...	3.—	Zankó Emil Npt. ...	4.95
Zankó Emil td. 8.—, Npt. 1.15	9.15	Január hóban összesen ...	4028.93
Zuszkín Károly att. ...	50.—		

Helyreigazítás :

Az 1899. évi I. füzethez fűzött 1898. évi kimutatás

a) X. oldalának 25. sorában

„1879. 7/III. Körös László ... 160 — 8.— 8.—“
helyett olvasandó

1879. 7/III. Körös László ... 160 — 8.— —.—“

b) XIX. oldalának jobboldali 33. sorában

„Köröss László ... 8.— —.—“
helyett olvasandó

Körös László ... 8.— 8.—